

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME ÖYKÜLER

Sabahattin Kudret Aksal *Saatler*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>
Yapı Kredi Yayınları

SAATLER
Seçme Öyküler

•

Sabahattin Kudret Aksal

*Sabahattin Kudret Aksal'ın
YKY'deki kitapları:*

Batık Kent (son şiirleri, 1993)
Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler (1994, 2005)
Şiirler (1938-1993) (1995, 2008)
Denemeler, Konuşmalar (1998)
Oyunlar (1998)

Doğan Kardeş
Saatler - Seçme Öyküler (2013)

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

Saatler

Seçme Öyküler

Hazırlayan
Selahattin Özpallabıyıklar

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 3847
Doğan Kardeş - 483
—ilkgençlik—

Saatler - Seçme Öyküler / Sabahattin Kudret Aksal
Hazırlayan: Selahattin Özpalabıyıklar

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: İstanbul, Mart 2013
2. baskı: İstanbul, Nisan 2018
ISBN 978-975-08-2501-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Zaman'ın Usta Öykücüsü... • 7

Gazoz Ağacı • 11

Yaralı Hayvan • 46

Saatler • 56

Soyut Oda • 62

Vav'lar • 86

Ev ve Ölü • 102

Sabahattin Kudret Aksal Biyografisi • 111

Öykülerin Yer Aldığı Kitaplar • 115

Zaman'ın Usta Öykücüsü...

Şair, öykücü, oyun yazarı ve denemeci Sabahattin Kudret Aksal, 19 Nisan 1993 günü öldü. Son günlerinde hazırlayıp *Batık Kent* adını verdiği şiir dosyası, aynı yılın Kasım ayında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıktı.

(*Batık Kent*, YKY'de Aksal'ın "Bütün Yapıtları"nın ilk kitabı olduğu gibi, benim de editörlüğünü yaptığım ilk kitaplardandı. Editörlüğüm boyunca eksikliğini görmeyeceğim ciddi hatalarımın ilklerinden birini de o kitapta yaptım: İlk sayfada yer alan biyografisinde, Sabahattin Kudret hâlâ sağ görünüyordu!)

Ertesi yıl, yani 1994'te, Aksal'ın bütün öykülerini bir araya getiren *Gazoz Ağacı / Yaralı Hayvan*'ın yeni basımı çıktı YKY'den. Daha önce kitaplaşmamış iki öykü ilavesiyle ve editörü olarak önerdiğim *Öyküler: Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan ve Ötesi* adıyla yayımlanan bu kitabın arka kapağında Aksal için (imzasız olarak) yazdıklarımı burada, *Saatler* dolaşısıyla, tekrar ediyorum:

Sabahattin Kudret Aksal, şairliği ve oyun yazarlığı yanında, çağdaş öykücülüğümüzün belki az yazmış, ama her yazdığında belli bir dil ve biçim kalitesini titizlikle korumayı bilmiş, alçakgönüllü ustası.

Ustalığı, öykülerinin önemli ödöller almasıyla da belgelennmiş durumda: *Gazoz Ağacı* ile 1955 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yaralı Hayvan* ile 1957 Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı'nı alan Aksal, 1985 yılında da "Vav'lar" adlı öyküsüyle ENKA ödölünü kazandı.

Sonraki yıllarda Sabahattin Kudret Aksal'ın şiirleri, deneme ve konuşmaları, son olarak da oyunları kitaplaştı. 2005'te Dr. Arif Yılmaz, yeni bulduğu kitaplaşmamış öyküleri ekleyip bütün öykülerin süreli yayınlardaki ve kitaplardaki biçimlerini karşılaştırarak, notlarla zenginleştirilmiş bir "eleştirel basım" hazırladı. *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler* adını taşıyan bu baskıda, 20 Haziran 1940'ta *Servetifünun* dergisinde çıkan ilk öyküsü "Semtin Kahvesi"nden Kasım 1985'te *Düşün* dergisinde çıkan son öyküsü "Ev ve Ölü"ye kadar, Aksal'ın öykü alanındaki bilinen bütün verimi yer alıyordu.

Sabahattin Kudret Aksal, boydan boya bütün ömrünü kaplayan yazı hayatında, ister şiir olsun, isterse öykü, deneme ya da oyun, bütün yazdıklarında, her şeyden önce dile gösterdiği olağanüstü titizlikle dikkat çeker. 1956 yılında üye olduğu Türk Dil Kurumu'nun dil ve yazım anlayışına bağlılığı, (sanıyorum sadece benim için değil) yazdıklarını takip eden herkes için, nerdeyse efsane düzeyindeydi. Öyle ki, (1980 öncesi) TDK'nın *İmla Kılavuzu*'nun her yeni baskısındaki değişiklikleri Aksal'ın o sıralarda yazdıklarından takip etmek mümkündür demem abartı (ve yalnızca bana ait bir iddia) sayılmamalıdır.

Dil konusundaki bu titizliğinin sonucu olarak, yazdıklarını gerek yazım gerekse söylem açısından sürekli değiştiren, yenileyen bir şair-yazar olmuştur Aksal. Nitekim, 1954'te çıkan *Gazoz Ağacı* ile 1956'da çıkan *Yaralı Hayvan* kitaplarını 1983'te birlikte yayımlarken, iki kitaptaki öyküleri de büyük ölçüde değiştirmiştir. (Meraklı okurlar *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler*'de Arif Yılmaz'ın notlarının yardımıyla iz sürebilir.)

İşte bu yüzden, *Saatler'*deki altı öyküyü, Aksal'ın yazdığı ya da yenilediği "kesin" denebilecek biçimlerini temel alan *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler'*den aldım.

Kitaba adını veren "Saatler" dışındaki beş öykü, dediğim gibi, yazarının yenilediği ya da zaten "yenilenmiş" tavrıyla yazdığı için "yeni" olan öykülerdi; onları seçmek zor olmadı.

Altıncı öykü için, ilkin Aksal'ın bilinen en eski öyküsü olan "Semtın Kahvesi"ni düşündüm. Bu öykü, *Gazoz Ağacı* ve *Yaralı Hayvan'*da yer almadığı gibi, Aksal'ın bu iki kitabı gözden geçirip yeni öyküler ekleyerek yayımladığı *Gazoz Ağacı / Yaralı Hayvan'*a da alınmamış, dolayısıyla Arif Yılmaz'ın eleştirel basımına da ilk haliyle girmişti. Bu özelliğiyle, öteki öykülerle karşılaştırıldığında yazarının 45 yıllık öykücülüğünde dilinde ve biçiminde nelerin değiştiğini, nelerin aynı kaldığını izleyebilmek için ideal bir örnek olacaktı.

Ama sonra, yazarının (gerekçesi ne olursa olsun) en son kitabına almadığı ya da belki alamadığı bir öyküyü böyle hedef kitlesi belirli, sayfa sayısı sınırlı bir derlemeye alma yetkisini göremedim kendimde. Sonuçta, Aksal'ın bütün yazdıklarında başlıca izleği olan "zaman"ı (şiirlerindeki kadar felsefi ve soyut düzlemlerde, bağlamlarda olmasa da) ele aldığı bir öykü olan "Saatler"i tercih ettim. Umarım yaptığım seçimler, genç okurlarımızı Sabahattin Kudret Aksal'ın bütün öykülerini, oyunlarını ve (Enis Batur'un yerinde saptamasıyla "ürpertici yalınlıktaki") şiirlerini de okumaya yöneltecek uygunluktur.

Selahattin Özpalabıyıklar

Gazoz Ağacı

Şehrin bitiminde, denize yakın mahallenin çocuklarının rüyası da, gerçeği de bir bakkal dükkânıydı. Mavi, kırmızı, sarı, yeşil renklerle, kâğıtlarla, uçurtmalar, uçurtma kuyruklarıyla, türlü kutular, fenerleriyle bir bakkal dükkânı, bir mahalle bakkalı, çocukları büyüler, çeker kendine. Bu sade sözünü ettiğimiz mahallenin çocukları için değil, dünyanın bütün çocukları için de böyledir az çok.

Bu mahallenin çocukları içinse bir bakkal dükkânı göz kadar burun içindir de. Türlü renkli bilyeler, üstünde küçücük kız çocuklarının resimleri olan renkli toplar, uzun, kâğıttan yapılmış düdükler, bin çeşit oyuncaklar görülür bir yandan; bir yandan da yağ, peynir, sıcak leblebi kokar.

Bakkal dükkânının köşesinden sapıverin mahalleye, yazın bir toz bulutu, kışın da bir çamur denizi karşılayacaktır sizi. Eski küçük tahta evlerin çevirdiği dar sokaklarda çocuklar sabahtan akşama dek birdirbir, kuka oynar. Hava karardı mı da saklambaç. Geceleri oynanan saklambaca sezdirmeden birkaç delikanlıyla, birkaç yetişkin kız da katılır. Bu kızlar ne de güç bulunur saklambaçta. Bakarsınız, bir delikanlıyla bir kız bulunmayır de.

Az ötede, bakkalın öbür köşesinde, Hacı Emin'in yazın bir yangın yerine doğru taşan, genişledikçe genişleyen, kışın-

sa küçük bir odaya tıklan kahvesinde işsiz delikanlılar piş-pirik, kaptıkaçtı, maça kızı, daha oyunun türlüünü oynar. Gündüzleri birkaç delikanlınıdır Hacı Emin'in kahvesi. Beş-ten, altıdan sonra işinden çıkanlar birer ikişer görünür.

Kadınlar beşe doğru ellerinde seccadeleri, bir sepet içinde gaz ocakları, kahve, şeker kutuları, bir iki cezve, birkaç fincanla deniz kenarına giderler. Denizin ta açıklardan getirdiği dayanılmaz bir lodos, çürümüş sebze, ölü bir kedinin kokusunu dağıtır durur etrafa. Aldırmazlar bu kokuya, yeter ki insanın gönlü şen olsun der gibi içerler kahvelerini denize karşı. Elli metre kadar ötede, küçücük bir burnun arkasında delikanlılar denize girer.

Mahalle bir uykuya dalmış gibidir kendi kendine. Ama bir delikanlının bir kıza tutulduğu havadisi bir yayılmaya görsün, dedikodu her eve hayatın yenilmemiş, taze, pırıl pırıl bir gösterisi olarak girer. Birinin birine sevdalandığı haberi bereket gibi yağmur gibi karşılanır; bir dirilik, çoktan beri özlenen bir dirilik getirir gönüllere.

Saim'in, kahvenin karşısındaki pembe boyalı evin kızına tutulduğu haberi de böyle karşılandı. Anahtar deliklerinden giren hava gibi, rüzgâr gibi her eve yayıldı. İçleri ısıttı, hayalleri günlerce oyaladı durdu. Günün on saatine yakın bir zaman Hacı Emin'in kahvesinde kâğıt oynayan Saim boyuna cumbada görünen, daha doğrusu biçimine getirip boyuna kendini gösteren o bir içim su kıza neden sevdalanmasın? Bunca oyunu kaybettiye onun yüzünden. Olmayacak zamanda pencerede görünüp kaybolması yüzünden. Bir saatte tam üç kere entarisini değiştirmesi yüzünden. Yoğurtçu diye bağırıp yine de gözünü kahveden ayırmaması yüzünden. O kız olmasaydı, ya da evleri kahvenin karşısında olmasaydı, boyuna pencereleri açıp açıp kapamasaydı, Saim her oyunda, ama her oyunda, elin acemisine yenilir, adı gazoz ağacına çıkar mıydı? Bir gün yabancı biri gelmişti kahveye, oturur oturmaz garsona: "Evladım, çabuk bir gazoz bana, yandım"

demmişti de, Saim'in arkadaşlarından biri, Tabela İsmail yüz-süz yüz-süz gülmüş; "Efendi amca" demişti Saim'i göstererek, "Gazoz ağacı burada, oyna bir el pişpiriğini iç gazozunu."

Kimi kez kızar gibi olurdu bu sözlere, ta içinden bir ateş kalkar, bütün damarlarına yayılır, dövülecek, kahvenin altını üstüne getirecek gibi olurdu.

Kimi kez de duymazdı bile. O vardı ya karşıda, karşı evde. Yeterdi ona. Pencereyi açsın kapasın. "Yoğurtçu" diye bağırıp kahveye baksın da, isterse her oyunda yenilsin, isterse gazeteler yazsın gazoz ağacı olduğunu, ne çıkardı! O ömründe o güne dek bilmediği öylesine bir duyguydu. Ne tuhaf, ne anlaşılmaz şeydi öyle, alıp yere çarpmış, paçavraya çevirmişti onu. Daha görünmesine sıra kalmadan, perdelerden biri kımıldayınca elindeki bütün kâğıtlar birbirine karışıyor, ne onluyu dokuzludan ayırdedebiliyordu, ne de kızı bacak-tan. Rasgele vuruyordu kâğıdın birini yere. Vurdu mu da karşıdaki güm diye pişpiriği yapıştırıveriyordu. Ondan sonra kahkahalar, alaylar, bağırımlar... Bu arada kız görünüyordu. Saçlarını yeni bir biçimde yapmıştı. Bugün elbise değişmiş miydi? Değişmemiş miydi? Düşünür, dalar giderdi. Derken ikinci pişpirik. Yeni kahkahalar atılır, bağrılırdı.

"Ne verimli ağaçmıydın be" derlerdi.

Bir akşam alacakaranlıkta deniz kenarındaki arsalardan birinin önünde kıza rastlayıverdi. İkisi de yalnızdı. Baharın, havaların iyiden iyiye ısınmaya yüz tuttuğu son günleriydi. Denizden ağır bir lodos, çürümüş bir şeylerin kokusu geli-yordu yine. Bir elektrik direğinin dibinde birbirlerini görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Bir şey yokmuş gibi geçip gitmek olmazdı.

Konuşmalılar, diyeceklerini demeliydiler. Kız da o akşam her zamankinden daha başkaydı. Esmerdi. Civelekti. Kolsuz bir entari vardı üstünde. Belki de bunu ilk bugün giymişti. Saim önünde durdu. Kız da durdu. Damdan düşercesine ne Saim:

“Nereye gidiyorsun” diye sordu.

Kız, ama damdan düşercesine değil, kırk yıllık tanıdıklarmış gibi sakın “Eve” dedi.

“Eve mi?”

“Eve ya. Annem kahve sepetini deniz kıyısında unutmuş da.”

Saim bir an karşılık bulamadı. Şaşkındı. Gözlerini açmış öyle bakıyordu. Kız onun bu şaşkınlığının, sözüne bir karşılık bulamamasından olduğunu anlamadı. Bir yalanını yakalamasına verdi. Öyle ya, üvey annesi için annem deyip geçivermişti. Bu kez sözünü hemen düzeltti. “Of aman” dedi, “Alışmışım işte. Annem diyorum. Ablam.”

Oralı değildi Saim, ne dediğini anlamıyordu bile. Nasıl oldu bilinmez, kızı bileğinden tutup arsaya doğru çekti. Kızın bileğinde bilezikleri şıkırdadı. “Yapma görürlerse bir” dedi. Beriki aldırmadı. Telaşı da biraz geçer gibi olmuş, kendini toplamaya başlamıştı. Yakalamıştı ya onu artık, bırakır mıydı? Sımsıkı bileğinden tutuyordu. İçi bir hayli dolmuştu. Aylardan beri çıktıkları başına vurmuştu. Yeri olmayan, kızın gülüp geçeceği, amma ahmakmış bu Saim de be, diyeceği şeyler söyleyecekti belki. Amma söyleyecekti. Söylemeliydi. Şimdi söylemezse, şimdi de konuşmazsa, belki artık ölünceye dek ağzını açamayacağını, kendisine hatasını bağışlamayacağını ta içinden duydu. “Bırak Saim, görecekler” dedi yine kız. Saim bu kez daha çok sıkı kızın bileğini. Boğazında tıkanan çatlak bir sesle; “Yaş yirmi bir” dedi. “Ne iş, ne güç. Senden başkasında gözü olanın...” Durdu, sonunu getiremedi sözünün. Kızın güleceğini, kahkahalarla güleceğini sandı. Hatta kahkahasını duyar gibi oldu.

Kız her şeyi anlamıştı. O iki dakikanın içinde geleceği, hiç değilse birkaç yıllık geleceğini sezmişti. “Ya” dedi. “İnanmam.”

“İnanmaz mısın?”

“İnanmam ya. Seni Sultanahmet’te Seher’le görmüşler.”

“Görürler a. Ne olacak? Seher Kemal’in kız kardeşi. Kemal de...”

“Bilmem.”

“Anam hakkı için. Yemin ederim, Seher meher tanımam ben. Benim senden başka sevdiğim yok. Anladın ya.”

“Anladım. Ne olacak?”

“Nasıl ne olacak?”

“Ben yine eve gideceğim. Sen de kahveye.”

“Gel şöyle deniz kıyısına doğru yürüyelim istersen.”

“İstemem. Ablam bekler.”

“Öyleyse?”

“Sen bilirsin.”

Saim şapkasını alnına doğru itti.

“Baksana,” dedi, “sen eve gitmeyeceksin. Ben de kahveye gitmem artık.” Sonra birden, yeri yokken nedense ılık çalmak, elini cebine sokmak istedi. Beceremedi.

* * *

Saim, un fabrikasında çalışıyordu. Bu bir değişiklik oldu. Onun hayatında bir yenilik. O güne kadar ömrünü, anasının dul maaşıyla, ayda üç beş kere gündeliğe gitmesinden kazandığı parayla kahvede geçiren Saim’in hayatında bu bir değişiklik. Fabrikaya girdiğinin ertesi günü de kızı alıp uzaklara, mahalleden uzaklara götürmek istedi. Yalnız ikisi olsunlar, gidecekleri yer, oturdukları, sevdalarının geliştği mahalleden uzak olsun istedi.

Yarın, öbür gün belki evlenirlerdi. Çocukları olurdu. Belki bunlar olmazdı. Kızla beraber, başka bir yerde, onları kimse bilmediği bir yerde yaşar giderdi. Tozdan, çamurdan, boyasız, yana kaçmış tahta evlerden, hayatın bu pısrık, yapışkan tarafından kurtulurlardı.

Saim sabah gider; akşam gelirdi. Kız da evi toplar, yemek pişirir, sonra pencereye geçer, karşı evleri seyrederdi. Düşün-

ce düşünceyi çağırıyordu. Kendisi bazen, dalgaya düşer, aklı bir makine gürültüsünün çok ötelere giderdi. Kız bıraktıkları mahalleyi düşünürdü.

Ne varsa, aydınlık, güzel elbiseler, sinema, bahçeler, büyük binalar; tertemiz oyun kâğıtları veren geniş kahveler, insanların birbirleriyle ilgilenmedikleri, bakmadan geçiverdikleri caddeler bu mahalleden uzaktaydı. Aşk nerede yeşerirse bırakmak, bir daha dönmek üzere bırakmak ister orasını. Onlarda da öyle oldu.

Bir gün de Saim, bu düşündüklerinin pekâlâ gerçekleşebileceğini düşündü. Düşününce de, birkaç gün sonra, Yenişehir'e inmezden kırk elli metre önce, yokuşta, bir apartmanın beşinci katında taraçadan devşirilmiş, iki kişinin ancak sığabilecekleri, belki kış günleri içinde rüzgârların alabildiğine eseceği bir odaya, kızı aldığı gibi götürdü.

* * *

Sabahları erken kalkıyor, hazırlanıyor, Melahat'ı uyandırmadan çıkıp gidiyordu. Ne tuhaf, aynı evde yaşamaya başladıkları güne dek adıyla düşünememiş, adıyla hatırlayamamıştı bu kızı. Sonra da zorladı kendini. Melahat diye yineledi içinden boyuna.

Şimdi bir karım var benim diye düşündü; adı Melahat. Caydı, başka bir cümle yaptı. Nelerden geçmem ben bu Melahat için dedi. Isındı kızın adına.

Akşam paydos düdüğü çaldığı zaman, yorgun, ama içinde paha biçilmez bir mutlulukla, bir kalabalığın arasında, fabrikadan çıkıyordu. Acele etmiyor, bir an önce evine koşup, delice sevdiği kadının yanında olmak için, içinde bir istek duymuyor, mutlulukla başı dönmüş bir insanın her dakikasının bir değer olduğunu bilircesine, hiçbir fırsatı kaçırmadan, bu eve dönüşün bile tadını tatmak istiyordu. Önce küçük sebze bahçeleri arasından geçiyor, sonra birden ana caddeye

çıkıyordu. Bir berberin önünden geçiyordu. Daha sonra bir fırının, bir şıracının, bir yangın yerinin, bir tütüncünün önünden geçiyordu. Böylece geniş bir arsaya çıkıyor, oradan başka bir caddeye sapıyordu.

Hafif bir yokuşu yavaşça çıkıyordu. Bir arsada, ya da so-kağın ortasında çift kale yapmış, top oynayan çocuklar görüyor, oyunlarına dalıyordu. Bir ara bir evin arkada balkonuna asılmış çamaşırlara gözü dalıyor, bir ara da başını gökyüzüne kaldırınca, içinden çikılmaz bir karışıklık içindeki radyo antenleriyle karşılaşılıyordu. Ne görse, her şey bir hoş ediyordu yüreğini, Evde bir kadının beklediğini bilerek, acele etmeden, gördüklerinin tadını çıkararak eve dönmek ne güzelmiş meğ-ger. Nasıl olsa erişilecek bir mutluluğu geciktirmekte, tadına doyulmaz bir güzellik vardı.

Beyoğlu'na çıkınca daha hızlı yürümeye başlar, bu kez de sabırsızlanırdı. Kendini, hemen o anda evde bulmak ister, bütün gün başından ne geçmişse, Melahat'e anlattığını kurardı. Sabahın sekizinden beri ne yapmıştır evde yapayalnız Melahat, neyle vakit geçirmiş, oyalanmıştır? Kimbilir nasıl canı sıkılmış, akşamı beklemiş, gününü geçirmiştir. Kapıyı açıp da karşısında onu görünce, gözleri sevinçle parlayacak; "Geldin mi?" diyecekti.

"Geldim ya" diye karşılık verecekti o da.

"Of, ne sıkıldım bugün sensiz."

"Sahi mi?"

"Sahi ya. Hem de nasıl."

"Ne yaptın sabahtan beri?"

"Hiç."

"Hiç mi? Sabahtan beri?"

"Of, ne yapacağım. Seni bekledim işte. Yetmez mi?"

Sonra biraz duraklayacak, etrafına bakınacak bir an söylesem mi, söylemesem mi diye düşündükten sonra da: "Bu odanın temizliği... Gömleğini de yıkadım." diyecekti. Kafasın-da birbirini tutmaz, atlayan, seken, birbirinin aynı, birbirinden

ayrı düşünceler geliyor; iki yanından gür, güçlü bir nehir gibi bir insan seli akıyordu. Ne kadar çok değişik insan yüzü vardı dünyada. Bütün bu yüzleri de şöyle bir görmek, bir kaybetmek onu sarhoş etmeye, içinde şimdiye kadar duymadığı bir ezikliği, bir bitkinliği duymaya yetiyordu. Ne korkunç, insanı ne kadar derinden sarsan, altüst eden bir değişiklikti bu. Bütün gün beş on insan yüzü görerek, onlarla aynı sözleri ederek mahallede geçirdiği günler, şu birkaç zamandır geçirdiği günlere benzemiyordu. Geceleri ise gündüzlerden de beterdi. Yirmi yıldan fazla bir zaman tek başına, ilk önceleri bilmediği, tanımadığı, daha sonraları, yüzünün gözünün önünden gitmediği bir kadının özlemiyle yaşamış, Tanrı'nın her gecesi bu özlemle soğuk yatağını ısıtmıştı. Ama bakın şu işe, işte yıllardır sürükleyegeldiği bu özlem, birdenbire değişen hayatının gerçeği olmuştu. Şimdi artık bir özlemle değil, istese de, istemese de, bir gerçekle beraberdi yatağında geceleri. İşinden evine dönerken yavaş da yürüse, hızlı da gitse, bu özleme, daha doğrusu bu gerçeğe koşuyordu. Uzun zaman bir kahvenin penceresinden gördüğü Melahat'i, şimdi akşamları döndüğü odasında görünce yadırgıyor, o kız bu kız mıydı diye kendine soracağı, bunun böyle olduğuna, bir zamanlar bir kahvede oyun masasının başında, aklından geçiremediği, sonra rasgele kafasını kaldırıncı karşı evin penceresinde, bir türlü anlam veremediği bir yüzle baktığını gördüğü, görünce de sevincinden deliye döndüğü, söyleyeceği sözü, oynayacağı kâğıdı şaşırdığı bu kızın şimdi sessiz sedasız onu bir odada beklediğine kendini inandıracığı geliyordu. Hemen inanmıyor, bunun bir düş olduğunu sanıyordu bir ara. Neden sonra dönüp dolaşıp kafasından geçen ne düşüncelerden sonra akli yatar gibi oluyor, işte o zaman, asıl o zaman yüreği deli deli çarpmaya başlıyor, adımlarını sıklaştırıyor, o ana kadar eğlene eğlene yürümesinin acısını çıkarırcasına koşarak evin yolunu tutuyordu.

* * *

İyice yorulmuş, beş katın merdivenini ağır ağır çıkıp da dört beş gıcırdayan tahta basamaktan sonra kapıya doğrulunca, geldiğini, kapının önünde bulunduğunu, şu anda neredeyse kapının zilini çalivereceğini Melahat anlamıştır bile. Hemen kapıyı açıverirdi. Açılan kapıdan, küçücük odanın tavanı ne kadar basık, boyasız, iğri büğrü olursa olsun, hatta yarıya yakın bir bölümü çinko kaplı olsa da, iki üç parça eşyadan bir perişanlık aksa da bu bir tür çamaşırlıktan bozma odadan, kolay kolay anlatılmaz rahatlık havası, ılık bir su buğusu gibi bir şeyler dökülür, gelir yüzüne çarpardı. Akşamları erkeğini karşılariken saçlarını ensesine doğru, rengi bağırmayan bir kurdelayla toplamasını, yüzünü bu kadar tatlı, dostça ayarlamasını, bir şey söylemeden, insanı çileden çıkaran bir şeyler söylemesini nereden öğrenmişti bu kız? Ama öğrenmişti. İliğine kadar yorgun, dışarıyla dolu bir insanın, kapıdan giriş kadar kısa bir zaman içinde, bütün benliğine bir su gibi akarcasına dinlendirmeyi öğrenmişti işte. Melahat'ı karşısında görünce fabrikayı da, makineleri de, un çuvallarını da, tozu da, toprağı da, çamuru da, bütün gün yan yana çalıştığı arkadaşlarını da, kavgayı da, kıskançlığını da, bezginliğini de, geçtiği yolları, gördüğü bir yığın insan yüzünü de unutuyor, yorgunluğundan giymekten bıktığı bir elbiseyi çıkarırcasına sıyrılıyordu.

Kapının açılışı, odadan taşıveren o ılık su buğusunun yüzünü kaplayıvermesiyle, bir zaman parçasının sanki bir daha dönmek üzere geçip gittiğini, tükenen günle en küçük bir benzerliği olmayan, kendine özgü havası, tadlarıyla bambaşka bir zaman parçasının başladığını, bunun belki de hiç bitmeyeceğini, ertesi sabah gün ağarınca dek sürecek bu gecenin, dileğince uzayacağını ta içinden duyardı. Ama bu eve dönüş saati ikisi için de ne kadar sabırsızlıkla beklenmiş olursa olsun, gelişigüzel, hemen hemen de her gün birbirinin aynı olan bir iki cümleden başka birbirlerine bir şey söylemezler, aralarında bu bir iki cümle de konuşulur-

rince, kız sessizce yemeği hazırlamaya koyulurdu. Bu arada ceketini çıkarır, bir iskemlenin üstüne fırlatır, elini yüzünü kapının dışındaki küçücük muslukta yıkar, bir sigara yakar, dumanını sanki biten güne doğru savuru savuruverirdi. Kız beş on dakika içinde hazırlayacağını hazırlar, masaya getirmiş olurdu. Zaten ikisi de öğle yemeklerini hafifçe geçirmeyi alışkanlık haline getirdiklerinden o kadar acıkmış olurlardı ki, ne kızın daha uzun bir hazırlığa, ne de Saim'in öyle beklemeye sabrı kalırdı. Kız: "Hazırladım işte" derdi. "Yine mi yaktın o cigarayı?"

"Bu kadar çabuk olacağını ne bilirdim" diye karşılık verirdi Saim.

"Zarar yok. Sen iç cigaranı yine. Bekleriz."

Beklemezlerdi. Saim sigarasını bastırır, sofraya otururlardı. Melahat, dönüşünden beri yaktığı ilk sigara zannedersun çoğu gün üçüncüydü bu yarıda sönen. İşten döndükten sonra, bir apartımanın beşinci katında, böyle gökyüzüne biraz yakın, bir kadın yemek hazırlarken sigara tüttürmek o kadar keyifli oluyordu ki.

Acele, işthla yenmiş bir yemekten sonra kız bir yandan sofrayı toplar, bir yandan kahvesini pişirirken, Saim sigaranın bir yenisini yakıyor, pencereden, aşağıya doğru uzanan çatıların üstünü kaplamış, daha doğrusu örmüş bir bacalar ormanını seyre koyuluyordu. Melahat'in sofrayı toplama, birkaç parça bulaşığı yıkama işi bitince, üstelik kahve de gelip içilince, Saim, kendisinin bütün gün işte kapalı kaldığını, kızınsa evde yalnızlıktan bunaldığını anımsardı. Birden, "Haydi çıkalım biraz be" derdi. "İçim sıkıldı."

"İçin mi sıkıldı, nasıl olur, benimle mi" gibi bir şeyler söylemek, içten gelerek söylenmiş bu sözü sorun yaparak, sitem etmek aklına gelmezdi Melahat'in. "Çıkalım mı?" derdi. "Çıkalım. İyi ya, nereye bundan sonra."

Saim bilgiç bilgiç gülümser, bıraktıkları mahallede akşam karanlığı ile evlerine çekilen insanların dünyayla iliş-

kilerini kestiklerini, hayatın bitiverdiğini, ama burada öyle olmadığını hatırlatmak, anlatmak istercesine sesine bir ton arayarak:

“Bundan sonra mı? Gün dediğin bu saatten sonra başlar burada” derdi. Melahat bir şey demez, şaşmış gibi bakar, Saim bir kızı üstelik de sevdiği bir kızı hafiften de olsa, şaşkınlık içinde bırakabildiği için sevinir, sevincini de belli etmek istemezdi. Biraz sonra Beyoğlu sokaklarında kızın duyaçağı çocuksu sevinci düşündükçe, sevdiği kadını alıp Güney denizlerinde yolculuğa çıkaran, adım adım bildiği Pasifik adalarında dolaştıran, kadının gördüğü yeni şeyler karşısındaki sevinciyle sevinen, şaşkınlığıyla heyecanlanan bir serüven adamı gibi içinden içinden böbürlenirdi.

Melahat elbisesini değiştirir, evden ayrılırken ancak bir paketin içine sığdırabildiği, o kendine pek yakıştırdığı mavi entarisini sırtına geçiriverir, çıkarlardı.

Yokuş boyunca Saim’in kolunda bir şeyler söyler durur, beriki yüreğinde binbir duygu, kafasında binbir tasarı, duymadan, dinlemeden, evet, hayır, sahi mi gibi rasgele karşılıklar verirdi. Ama konuşmanın bir yerinde kız durup da ne dedimdi şimdi ben diye soracak olsa, yakalanıverecek, belki de bozmadan: “Ne mi dedin? Ne bileyim ben? Dedin bir şeyler işte” diyecekti.

Karanlık, dar sokaklardan birdenbire aydınlık, geniş caddelere çıkarlardı. İşte o zaman, gece vakti o pırıl pırıl aydınlıkla karşılaşınca, caddenin uğultusu, tramvay çanları, türlü yerden kopup gelen türlü sesle karışık bir gürültü kulaklarını, hiçbir şey duyamayacak kadar kulaklarını tıkayınca kızın yüreği o güne dek tanımadığı bir güçle çarpmaya koyulurdu. Hele bir sokak köşesinde, bellediği bir vitrin vardı ki, camın arkasında, ışıklar içinde bir kadın, gözlerinin içine bakıp gülümserdi. Ne de tatlı bir gülüşü vardı bu kadının. İsteddiği kadar cansız olsun. Duruşuyla, bakışıyla, gülüşüyle o kadar candandı ki. Üç beş günde bir elbisesini de değiştirir, üzerine

başka bir şeyler koyarlardı. Daha evden çıkarken aklına o kadın gelir, bakalım benimki bugün neler giymiş yine, pembe-lerini mi, beyazlarını mı, mavilerini mi diye düşünürdü. Bir şey söylemeden koluna asılarak Saim'i o yana doğru çeker, belli etmeden mağazanın önüne doğru sürüklemeye çalışır-
dı. Geldiler mi de durur, uzun uzun bakar, elbiseyi bir kez de kendi üzerinde hayal eder, bir zaman kim ne söylese, ku-
lağına bağırırsalar duymayacak gibi olur, insanların, taşıtların gürültüsü, caddenin uğultusu silinir giderdi. O böyle hayal ülkesinde yuvarlanır giderken Saim yanında sıkıntıdan deli olmuş, hafakanlar boğmuş, neredeyse kolundan çekerek, ar-
kasından iterek onu oradan uzaklaştıracak hallere girmiş, umurunda bile olmazdı. Sanki Saim'i Hacı Emin'in kahve-
sinde pişpirik oynarken seyrettiğinde, geceleri yatağının bir köşesine büzülüp birlikte, yaşadıkları mahalleyi bırakıp baş-
ka bir yere gitmeyi düşüncesinde, kafasının bir köşecğinde hep bu elbiseler vardı. Bu mahallenin dışında bir yer, burası olmasın da neresi olursa olsun derken, türlü biçimdeki bu el-
biseleri hayal etmişti. Ya iki dükkân ötedeki yatak odası takı-
mı? Öyle geliyordu ki saatlerce, günlerce, haftalarca, o yatak odası takımını seyretse, yine bıkmaz, yine doymazdı. Ne ka-
barık yorgandı o öyle, kumaşı nasıl parlaktı. İnsan ona bakarken dünyada değil de, masalda yaşadığını sanıyordu. Ama bu kendinden geçtiği, büyülenmiş gibi bir şey düşünemedi-
ği, iki sözü bir araya getiremeyecek kadar, kendini bambaşka duyduğu dakikaların sonunda, Saim'in ters bir sözüyle, o an için onu tiksindirecek kaba, sevimsiz sesiyle ayılıyordu.

"Of be", diyordu Saim. "Bıktık yahu. Burada mı sabahla-
yacağız? Anlayalım."

"Ne olacakmış? Bakıyoruz işte. Yasak mı bakmak?

"Ne vardı bakacak? Film mi bu?"

"Sende bir otuz lira vardı ya. Hani dursun bir yol diyor-
dun. İnsanlık hali. Hastalık, sağlık hali."

"Ey?"

“Bende de bir yedi buçuk vardı ya.”

“Eyy? Ne olacakmış?”

“Onu da katsak benimkine. Olmaz mı?”

Saim arkasından gelecek lafı anlar, büsbütün haşınleşir, kolundan çeker götürürdü. “Bu manken karılar olmasa dünyaya daha güzel, yaşamak daha tatlı, Melahat daha hırıltısız, dırıltısız olacaktı. Ama ne yaparsın işte. Elde değil. Olmuşlar bir kez. Giyinip kuşanıp caddelerin kenarına kuruluvermişler.”

Kafasından düşüncenin türlüğü geçer, kolunda Melahat, ama o kendi kendine söz açmış konuşur dururken, gözü bir sinemanın kapısında ata binmiş, dağ taş uçan acaip kılıklı bir herife takılırdı. Çocuk rüyaları hep böyle at üstünde uçan, su başında atlarını dinlendirirken, türkü mırıldanan, sıkıştı mı kement atan kovboylarla doluydu. Gözü bu minval üzere bir afişe takıldı mı, Melahat’ın kumaş mağazalarının önünde zıncı deyip durması örneği duruverirdi. O kadar birdenbire, o kadar kesin.

Şu Beyoğlu’nun sinemaları da ne rahatmış meğer. Bütün gün çalıştıktan, yorulduktan sonra, insanın yanında bir kadınla, sevdiği kadınla, mahallesinden alıp başka bir mahalleye, başka bir semte götürdüğü kadınla sinema seyretmek, biçimli koltuklara kendini bırakarak uyuyup uyanmak, yine seyretmek, yine biraz kestirmek ne hoşmuş meğer. Kız yanındaydı ama filme bakmak, arada başı önüne düşüp dalıp gitmiş kızla oyalanmaktan daha da hoşuna gidiyordu. Sanki dünyada bir şeyden tad almak için sırası savılması gereken başka bir tad vardı ki aşktı o da.

Şu anda varlığının önemi olmayan bu kız belki de yanındaki koltukta oturmasaydı, bu kovboy filmi, arada bir kıyısına kadar gelip de gerisin geriye döndüğü uyku, ona bu kadar tatlı gelmeyecekti. O vardı ya, yanındaydı ya, film bitip ortalık aydınlanınca, odalarına birlikte döneceklerdi ya, bunlar ona yeter, üstelik artardı da.

Bir yaz sonu gecesi sokaklar, evler hâlâ durulmayacak kadar bunaltıcıyken, kırk elli kişinin ancak bulunduğu bir sinema salonu ne kadar serin oluyordu. Beş dakikalık dinlenmede bir soğuk gazoz içiyor, bir de Melahat'e içiriyordu... Şişeyi dikip de ilk yudumu içince birden boğazı tıkanır gibi oluyor, mahalleye, evine, kahveye bağlı bir sürü hatıra anlaşılmış gibi bir anda üzerine yükleniveriyordu. Hacı Emin'in bahçesi sulanmış, ıslak topraktan yukarıya doğru bir serinlik süzülen kahvesini, iki üç pişpirik arkadaşını, kâğıt oynarken gözünü ayırmadığı pembe boyalı evin penceresini, pencerede bir görünüp bir kaybolan kızı, sanki şimdi yanında oturan o değil de bir başkasıymış gibi, anımsardı. Ne gazoz içirdim eşe dosta ben bu kız yüzünden be, derdi. Ağacıydım ben bunun. Bunun, Melahat'ın yüzünden işte. Melahat gazozun ilk yudumunda Saim'in duraklayıverdiğini anlar, meraklanır sorardı:

"Ne o?" derdi. "Ne durdun öyle? Ne var?"

"Hiç yok bir şey."

"Nasıl hiç? İçerken duruverdin birden. Ne geldi aklına kuzum?"

Nasıl anlatsın ona bütün olanı biteni, aklına geleni, düşündüğünü? Bir vakitler pencerede görünüvereceğini düşünerek gözünün bir kâğıdı görmediğini, gün gece boyuna yenildiğini, kahvede hiç olmazsa haftada üç beş gazozunu içmeyen kalmadığını, onun yüzünden adının gazoz ağacına çıktığını, şimdi gazozun ilk yudumunu ağzına alır almaz bütün bunları biraz da özlemle, biraz da içi burkularak anımsadığını nasıl söyleyebilirdi? Geçmiş güne özlem çekmek, sonra bütün bir kahve halkına yemlik olmak erkeklige sığar mıydı? Biraz terslenerek ya da terslenir gibi yaparak:

"Boş ver be" derdi. "Ne geldiyse geldi. Geldi bir şeyler işte."

Bu kez Melahat Saim'in aklından geçeni anlamayı iyice aklına koyar, asıldıkça asılırdı.

“Haydi bakalım” derdi. “Söyleme istersen, ben de gidiyor muyum, gitmiyor muyum? Gör. Film bitince sen de gelirsin. Zaten canım sıkıldı benim bu sinemada.”

Dileği eve gitmek değil, sadece Saim’in ilgisini sağlamaktı. Böyle söylemekle sağlardı da. Boş yere çıkacak bir tatsızlığı önlemek düşüncesiyle Saim kafasından geçenleri bir gramofon plağı düzeniyle açıklardı:

“Otur yahu” derdi. “Nereye gidecekmişsin? Başlatma beni şimdi. Mahalleyi düşündüm. Kahveyi. Arkadaşları.”

“Kahveyi mi? Arkadaşları mı?”

“Hacı Emin’in kahvesi canım. Şu sizin karşınızdaki.”

“Ne varmış ki kahvede?”

“Ne olacak? Ne olur ki kahvede.”

“Demek kahveyi de, arkadaşlarını da bana değişiyorsun. Daha buraya gelmezden önce sana bir şeyleri, sana dünyaları değişmem demiştin hani.”

Söz buraya geldi mi, Saim yarı belirli, yarı belirsiz bir of çeker, “Al sana işte, öp babanın elini” diye mırıldanırdı. Filmin ikinci yarısı başlarken kızın gözlerinden ip gibi yaşların boşandığını bilirdi. Ne küçücük bir hıçkırık sesinden, ne de koltuğun hafifçe sallanmasından anlardı bunu. Kızın artık bu sözlerden sonra ağladığını bilmek için bir işaret, bir şeyler duymak, bir şeyler sezinlemek gerekmezdi. Bu öylesine kesin, güvenilir bir bilgiydi. Bundan sonra, filmin ikinci yarısı tatsız geçerdi. Sinema bitip de ışıklar yanınca, sessizce yerlerinden kalkarlar, birbirlerine bir şey demeden yan yana sokağa çıkarlar, hevesle, sevinçle geldikleri yollardan dönerlerdi.

Geniş, iki üç saat öncesine göre aydınlığı biraz azalmış caddelerden, dar, sapa sokaklara saparlar, bir yokuşu alabildiğine hızla inerler, beş katın merdivenini yine bir tek kelime söylemeden bezgin adımlarla çıkarlardı.

Odaya girince Saim açık pencerenin önünde bir zaman durur, günde birkaç öğün seyrettiği, seyrine doyamadığı ba-

calar ormanına dalandı. Kız elbisesini değiştirir, yatağın kenarına otururdu.

Bir zaman, aynı duyguları duyarak, aynı kavgaları ederek, sonra bir yarı pişmanlık içinde konuşulanları unutarak, birbirinin benzeri geceler yaşadılar aşağı yukarı. Böylece benzer günleri, geceleri sürer tüketirken onlar, İstanbul'a da çok sıcak, boğucu bir gecenin sabahında önceleri pek belli etmeden ie işleyen serinliği, hafif nemliliğiyle sonbahar gelip yerleşiverdi.

Sabahları Saim evden çıkınca Melahat için uzun, bomboş, sıkıcı bir gün başlıyordu. Evin, insanı pek oyalayacak bir işi yoktu.

Odayı toplamak, temizlemek, akşamın yemeğini hazırlamak, bütün bunlar ne kadar yavaş yapılsa, hatta arada bir, iş olduğu gibi bırakılıp pencereden bakılırsa, ya da başka bir şeyle avare olunsa bile ona, on buçuğa kadar bitiveriyordu. Ondan sonra da yapılacak hiçbir şey yoktu. Alışmadığı bir semtte, bir apartımanın beşinci katında gün nasıl geçer? Bunu bilmiyordu Melahat. İlk akla gelen sokağa çıkmaktı. Yokuşu tırmanmak, doğru Beyoğlu'na çıkmak, dkknları, dkknlarda elbiseleri seyretmek kimbilir ne güzel olurdu? Hele yanında, ona rahat vermeyecek, bir elbiseye dalmış bakarken tutup kolundan çekecek olan Saim de yoksa. Doya doya elbiselere, eşyalara baktıktan sonra öğleye doğru da eve dönerdi. Sabahları oyalanacak bir şey bulursa, öğleden akşama dek olan zamanı geçirmek daha kolaylaşacaktı. Ama Saim her sabah işe giderken ona çıkmamasını, çıktığını duyarsa işin sonunun kötüye gideceğini anımsatıyordu. Kapının dışında bir an duruyordu, asık bir yüzle, "Bak kız," diyordu. "ıkarsan ben de duyarsam, sonra sen düşün!"

Melahat, canı oraları şöyle bir dolaşmayı delice istese de yarı yabancılık yarı korkudan çıkmayı aklından geçirmiyor, ama yine de Saim'i kızdırmak, hoşlandığı o kafa tutan halini görmek için belli belirsiz söyleniyordu:

“Çıksam bile nereden görecekmışsin?”

“Nereden mi görecekmışim? Şuna da bak. Görmem ama duyarım. Benim burada o kadar çok ahbabım var ki.”

“Ahhbabın mı? Kimmiş ki?”

“Çok. Kimi sayayım peşin. Önce tatlıcı Kâzım’ın kardeşi İsmail. Sinemaların kapısında kontrol. Söyledim mi seni de kontrol eder.”

Melahat bir kahkaha atar, Saim büsbütün suratını asardı.

“Beni mi görecek? Şaşayım aklına” derdi. “Ayol onun gözü şaşı bir kez.”

Sözü uzatmanın büsbütün etkisiz olacağını anlayan Saim, “Öyle san sen. Öyle san sen” der, merdivenlerden iner giderdi.

Kapıda bu, ya da buna benzer konuşmalar son eğlencesiydi kızın. Artık ondan sonra akşama dek, bir insan sesi duymadan akşamı etmek kalıyordu. Sırasına göre yatağa uzanıp saatlerce bir şey düşünmeden akşamı etmek ne zordu.

Bir gün tuhaf bir şey oldu. Melahat’ın sabahtan akşama dek yapayalnız, insansız geçen zamanına bir insan karıştı. Altlarındaki odada Beyoğlu’nun büyük terzilerinden birinin pantolonlarını hazırlayan ustanın yanında çalışan, yetişen bir çırağı bu. On yedi yaşında gösteriyordu ancak. Orta boylu, zayıf, kumral uzun saçlarını iyice ıslatıp arkasına doğru tarayan açık renk gözlü bir çocuktü. Bir ayağı yürürken hafifçe aksıyordu. Melahat yalnızlıktan, yapacak bir şeyi olmamasından canının sıkıldığı, oflayarak odanın içinde dolaştığı bir sırada rasgele kapıyı açivermişti. Kapının önündeki küçük holde çocuğu gördü. Merdivene oturmuş sigara içiyordu. Korktu, kapıyı kapayacak gibi oldu önce. Sonra durdu. Korkusunu yenerek, “Ne arıyorsun sen burada bakayım?” diye sordu.

Çocuk da şaşırmıştı. “Aman abla, sus” dedi birdenbire.

“Neden susacakmışım? Ne işin var senin burada?”

“Sus abla, usta duyacak” diye fısıldadı çocuk.

“Usta mı? Usta da kimmiş ki?”

“Bizim Rıza usta.”

“Duyarsa duysun. Bana ne?”

“Ama kovar beni sonra. Belki de döver.”

“Sen de gelip buralarda sigara içme.”

Çocuk karşılık vermedi. Sigarası yarıyı bulmuştu ancak. Yere attı. Ayağıyla bastı. Gitmeye niyetlenerek:

“İyi ya ben de gidiyorum zaten” dedi. Sonra durdu bir an. “Ne olursun abla ustayı görürsen söyleme, e mi?” diye ilave etmişti.

Çocuğun bu korkusunda, şaşkınlığında o kadar hoşla giden bir şey bulmuştu ki Melahat, bundan sonra, yalnız, insansız geçecek günlerinin, ustanın angaryalarından kaçarak, oracıkta sigara içen bu çocukla dolabileceğini, bu çocuğun zararsız bir eğlence olabileceğini ta içinden duymuştu. “Ne var sanki, o kadar iyi bir çocuğa benziyor ki, arada sırada gelir, o dışarda, ben kapıda bir iki söz konuşuruz, Saim duysa bile kızmaz belki de, ama neden duyacakmış, duymasın daha iyi” diye düşünmüştü. Her şeyi de Saim’e söyleyecek değildi ya.

Aradan iki gün geçmeden çocukla holde yine karşılaştılar. Ama bu kez biraz daha değişik olmuştu bu iş. Melahat’ın yine delicesine canı sıkılmış, pencereye gitmiş, yatağa uzanmış, yine pencereye gitmiş, çantasını açıp parasını saymış, gecedden yıkadığı bulaşıkları bir daha elden geçirmiş, sonra en sevdiği elbisesini giyerek kapıyı açmıştı. Çocuk ordaydı. Melahat’ı görür görmez, “Kızma abla, gidiyorum” demişti. Melahat gülümseyerek:

“Gidiyor musun? Neden?” diye sormuştu.

“Madem ki sen istemiyorsun burada durduğumu. Madem ki kıızıyorsun.”

“Kim söyledi benim kızdığımı? Neden kızacakmışım? Hem bana ne? Apartıman benim değil ya. İstedığın yerde durursun.”

“Ustayı görürsen söylemez misin?”

“Yoo! Neden söyleyecekmişim? Bana ne?”

Çocuk gözlerini Melahat’ın üzerinden ayırmayarak sormuştu. “Abla sen her gün yalnız mısın burada?”

Melahat bu soruya kızmış gibi görünerek, daha doğrusu kızmış görünmeyi dileyerek, ama hiç de kızmadığını iyice belli ederek karşılık vermişti:

“Yalnızsam ne olacak? Hem sana ne?”

“Hiç. Sordum da.”

“Kocam var benim. Akşamları gelir.”

Çocuk bu söze bayağı hüznlenmiş, hüznünü de belli edip etmemeyi düşünmeden açığa vurmuştu. Gözleri yere eğik:

“Ya” demişti. “Demek yalnız değilsin sen.”

Melahat birdenbire düşünmeden, sözünü ölçmeden biçmeden konuşuvermişti; bu söz üzerine.

“Geceleri gelir o canım, demişti. Gündüzleri yalnızım. Görüyorsun işte.”

“Öyle diyorsun ama, benim buraya çıktığımı duyarsa, belki istemez.”

“Nereden duyacakmış? Duymaz.”

Çocuk bu söz üzerine öyle tatlı, öyle içten bir “Sahi mi abla; duymaz mı?” demişti ki, Melahat o anda doğup büyüdüğü mahalleyi bu çocuk için değil de Saim için bıraktığına, geceleri sinemaya bununla değil de Saim’le gittiğine, eve Saim’le döndüğüne derin bir pişmanlık duymuştu. Bu çocuğun bakışlarında, daha genç kızlığa girilirken arkadaş arasında konuşulan konulardan, gece yarıları yatakta okunan romanlardan, o güzelim aşk filimlerinden bir şey vardı. Bu çocuk, o mağazalarda elbiselerle, yatak odası takımlarına bakarken hoyratça kolundan çekmez, sinemada gazoz içerken kahveyi, kahve arkadaşlarını anımsamaz, anımsasa bile söylemezdi. Sonra öyle sanıyordu ki Saim yerinde o olsa böyle bütün gün onu yalnız bırakmaz, daha olmazsa işe gitmezdi. Bu çocuk aşkın ekmekten de, sudan da, arkadaştan

da, kâğıt oyunundan da üstün olduğunu, aşkın çok büyük bir şey olduğunu biliyordu. Nereden mi anlamıştı? Saçlarından, gözlerinden belliydi böyle olduğu. Aşka her şeyin üstünde değer veren türden olmasa, gözleri anlamlı, saçları bu kadar iyi taralı olur muydu? Bir de Saim'in saçlarını düşünüyordu. Ne biçimdi onun saçları? Ne biçimsizdi onun saçları? Tarandığı zaman bile taranmış görünmüyordu. İsteddiği olmuş muydu sanki? Bir hevese, bir serüven hevesine uyarak Saim'le beraber evlerinden, semtlerinden ayrılmışlar, buralara gelmişlerdi. Ama ne olmuştu? Beklediği günlerden ne kadar başka türlü günler yaşıyordu. O, birlikte gezmek istiyordu, kulağına, okuduğu romanlardaki gibi, gördüğü filimlerdeki gibi tatlı aşk sözleri söylensin ona. Saim durup durup onsuz yaşayamayacağından, yaptıkları delilikten hoşnut olduğundan, gerekirse şu anda yeni baştan aynı şeyi yapacağından söz açsın, işi assın, sonra bu işi onun için yaptığını söylesin, beğendiği elbiseyi, haber vermeden gidip alsın, sonra köşedeki dükkândan o küçük radyoyu da alsın...

Ama olmamıştı işte. Biri bile olmamıştı. Sevdalanacağı, birlikte kaçacağı adamı yanlış seçtiği için, bu işte, bir sürü roman okuduğu, film gördüğü halde yine de acemi olduğu için olmamıştı. Saim'den âşık olur muydu? Olmamıştı. Yarın koca da olmayacaktı. Sonra aylar geçtiği halde hâlâ nikâh sözünü de açmıyordu. Ya bu çocuk olsaydı? İşler yine böyle ters, tatsız mı gidecekti şimdi olduğu gibi? Hiç sanmıyordu. Onun bir kadının ne istediğini, neden hoşlanıp neden hoşlanmadığını anlayacağına güveni vardı. Her erkek kadın yüreğini anlayamaz derdi mahalledeki arkadaşları. Ne doğru sözmüş meğerse. Sanki Saim'i düşünerek, Saim'i gözönünde tutarak söylenmiş bir söz. Pantoloncunun çırağıysa bu sözün anlatmak istediği erkeklerden ne kadar başka türlüydü.

Günler geçtikçe çocuk artık kapının önünde beklemiyor, ustasının gösterdiği işlerden kaçtığı, ya da sokağa, uzakça

bir yere gönderildiği zaman, işini bitirip dönünce doğru yu-karıya çıkıp belli belirsiz kapıyı tıkırdatıyordu. Melahat, kapı hafifçe vurulur vurulmaz, ne halde olursa olsun, hemen ko-şuyordu. Çocuk rüzgâr kadar çabuk, bir o kadar da yapma-cıksız kendiliğinden kapıdan sızıveriyordu.

“Abla,” diyordu. “O kadar özledim ki seni. Görmesem edemeyecektim.”

“Haydi oradan deli” diyordu Melahat. “Şu söylediğin söze bak. Bir de inanacağımı sanıyorsun değil mi?”

“Niçin inanmayasın. Doğru söylüyorum ben. Özleme-seydim doğru buraya koşar gelir miydim? İnanmayacaksın yine. Ama istersen inan. Seni gördüğümünden beri elime iğne almak istemiyorum.”

Melahat işe biraz şaka havası vermek ister, kahkahalarla gülerdi:

“O da nedenmiş o da? Sen pek ömür şeysin doğrusu.”

“Neden olacak? Biliyorsun işte. Bir de bilmez gibi konu-şuyorsun.”

“Benim bir şey bildiğim yok. Sen söyle, biz de anlaya-lım.”

Çocuk bu söz üzerine ciddileşir, hüznlenir, sinemalar-dan mı, nereden öğrendiği bilinmez, acaip bir edayla uzakla-ra bakar, o anda kızın anlayamayacağı, ama başka birisi gör-se adamakıllı gülünç bulacağı bir hal alarak:

“Kimsenin haberi yok ama ben seni seviyorum abla” derdi. Sonra daha gülünç, daha acınacak bir edayla “Ah sev-mek... Ne aynasız işmiş meğerse” diye bitiriyordu sözünü.

Melahat sonunda çocuğu söyletebildiği için sevinir, onun bu son sözüyle işin en can alacak yerine geldiğini anlar, so-rardı:

“Tut ki ben de seni seviyorum. Ne olacak?”

Beriki aynı heyecanlı, gülünç sesle:

“Neler olmaz ki?” derdi.

“Söyle de anlayalım bakalım.”

“Bak,” derdi çocuk, “benim ustada altmış liram var. Bir de elbisem var, yeni. Onu da satarsam, ikisi birden eder yüz yirmi. Parayı aldık mı, seninle birlikte, kimse duymadan, başka bir yere gideriz. Ben orada bir dükkâna girerim. Bir de oda tutarız. Artık ondan sonrası kolay. Ha, ne dersin?”

Melahat ne diyebilirdi ki? Saim de onu mahallede, bir ar-saya, bir yangın yerine sürükleyerek başka bir yere gideceklerini, iş bulacağını, bir oda tutarak yaşayacaklarını söylemişti. Şimdi bu da aynı şeyi söylüyordu. Sözüne kansa da Saim’i bıraksa, habersiz başka bir yere, başka bir semte belki de başka bir şehre kaçılsalar, acaba yine günün birinde karşısına herifin biri çıkıp, gel seninle bir yerlere gidelim, diyecek miydi? Bu küçük denemesi neye yaramıştı ki bu yenisinden bir şeyler umabilsin. Gerçi bu çocuk ona göre Saim’den çok üstündü, çok daha iyiye benziyordu ama, daha iki ay geçmeden bunun ağzından da aynı şeyleri duyunca bir tuhaf olmuş, bütün güveni sarsılmıştı. Hem de her şeye, herkese karşı içinde bir soğukluk, bir kırgınlık duyar gibi olmuş, herkesçe aldatılmış bir insan yerine geçmişti. Aradığını bulamadığı durgun hayatında bu çocuk bilmediği bir şeylerin başlangıcı gibi görünmüştü ama, şimdi böyle konuşmasıyla bu umut da sona eriyordu.

Böyle düşünedururken birden kendi kendine, işi bu kadar uzatmasına, hüzürlenmesine şaşıtı. Adam sen de, bu da öbürkü gibi konuşmuş, konuşmamış ne çıkardı bundan sanki? Ne diye boşuna düşünüp duruyordu? Çocuk hoşuna gidiyordu. Çocuğun saçları, gözleri hoşuna gidiyordu. İşte o kadar. Gülümseyerek:

“Gideriz ya. Neden gitmeyecekmişiz?” diyordu.

Çocuk deli gibi oluyor, ne edeceğini, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Boyuna:

“Sahi mi abla. Sahi mi?” diye soruyordu.

“Sahi ya. Sana yalan söyleyecek değilim ya.”

“Ne vakit?”

“Ne vakit istersen?”

“O ne yapacak?”

Bir anda, hemen, Saim’i harcaıveriyordu.

“Ne yaparsa yapsın.”

“Mektup bırakmayacak mısın?”

“Yoo.”

“Akşam gelince bizim gittiğimizi, artık dönmeyeceğimizi nereden anlayacak?”

“İster anlasın, ister anlamasın kime ne?”

Çocuk durur, yutkunur, bir şeyler söyleyecek, bir şeyler soracakmış gibi olur, yine de aynı şeyi sorardı.

“Demek bir mektup, bir haber bile bırakmayacaksın?”

“Bırakmayacağım. Bırakmayacağım işte. Zorla değil ya.”

“Korkulur senden abla.”

Melahat bir hayli yapmacıklı, katılarak gülerdi yine.

“Demek korkulur benden ha? Söyle neden?” diye bir çocuk sabırsızlııyla sorardı.

“Öyle ya” derdi, çocuk. Sonra bakışları bir noktada düşünceye dalar, birlikte bu kızla gideceklerse eğer, başına gelecekleri düşünmeye koyulurdu sanki. Birden bir rüyadan uyanır gibi, “Gideyim ben artık, usta söylemediğini bırakmayacak yine” diye kalkardı. Ondandır aylarca ayrı düşeceklermiş, çocuk kilometrelerce uzakta bir şehre gidecekmiş gibi uzun uzun öpüşürlerdi. Neden sonra kız kendini yalnızlığında bulur, gözleri pencerelere, duvarlara takılmış, kapının yaşıya kapandığını duyardı.

Günlerce aynı şeyi tasarladılar durdular. Birlikte başka bir yere giderek beraber yaşamak sözüyle eğlendiler. Ama bir gün bile, günü konuşulup kararlaştırılmadı bu işin. İkisi de bu güzel düşünce gerçekleştiremeyeceklerini biliyorlardı belki de. Hele kız bunu daha açık olarak biliyor, iş hayal kurmaya kalınca daha çok atıp tutuyordu. Çocuksa yaşadığı hayali bozmamak, hiç olmazsa bu tatlı geleceğin sözünden olmak için, bir türlü, “Bu işi ne vakit yapıyoruz” ya da, “Haydi hazırlan, yarın gidiyoruz” diyemedi.

Böylece pantoloncunun çırağıyla geçirilmiş günlerin akşamında, yine Saim aynı yollardan geçerek, aynı düşüncelerle, aynı duygularla eve dönüyordu. Kızda bir bakıma bir değişiklik, bir tuhaflik sezmişti ama bunu da, yeni yaşayışına alıştığına, bütün bu yenilikleri kanıksadığına veriyordu. Böyle düşünmekle pek aldanmıyordu da. Yine gelir gelmez yemeğe oturuyorlar, birçok akşamlar sinemaya gidiyorlardı. Sinemalar, sonbahar bastırıldığı için daha hararetlenmiş, daha bir canlı, kalabalık oluyordu. Bir ikinci balkonun koltuklarına kendilerini bırakır bırakmaz Saim bütün yorgunluğunu unutuyor, rahatlıyordu. Sonra bir hiç yüzünden aralarında eski tartışmalar da olmuyordu artık. On ikiye doğru ıslak gecede, konuşmadan, uykuyu özleyerek odalarına dönüyorlardı. Aralarındaki sessizlikte hoş olmayan, zaman zaman da insanı huzursuz eden bir şey vardı. Bunu iyice duyuyordu Saim. Ama bu durgun havayı bozmak, alttan alta gelişen huzursuzluğu da kurcalamak işine gelmiyordu. İstedığı bu değil miydi? Bir kızı severek, mahalleden almış, başka bir yere götürmüş, böylece arkadaşlarından birinin yapamadığını yapmakla onların hepsinden üstün olduğuna kendini inandırmıştı. Şimdi bu kızla birlikte yaşıyor, onu da yanına alarak sinemalara gidiyor, gece yarısına doğru da birlikte geceyi geçirecekleri bir odaya dönüyorlardı. Daha ne isteyebilirdi? Bir erkeğin en çok önem verdiği şey günün yorgunluğundan gece kolaylıkla sıyrılabilir. O da bunun sırrını bulmuş sayılmaz mıydı?

* * *

Bir gün, kar kokan karayelin İstanbul evlerinin bacalarını yalayıp geçtiği, bir gün önce ceketli, trençkotlu olan erkeklerin paltolu olduğu, kadınların mantolarının yakalarını kaldırıp sokaklarda sekerek koştukları bir gün akşamüstü, Saim fabrikadan çıkarken Osman'a rastladı. Osman mahalledendi. Oyunda pek beraber olmazlardı, çoğu da geçinemeyip kav-

ga çıkarırlardı, ama yine de yazın, haftanın en az üç akşamı, kadınların dibinde kahve çay pişirip sigara içtikleri, gövdesinin yarısı yanmış çınarın yüz metre kadar ötesinden beraber denize girerlerdi. Osman fabrikanın kapısının önündeki sahlepeçiden sahlepe içiyordu. Saim'i görür görmez: "Nereden çıktın böyle yahu" diye bağırmıştı. Sonra da adamakıllı pişman olmuş gibi bir hal takınmıştı. Saim'i, mahalleden ayrılalı beri ilk gören kendisiydi. Başka bir arkadaşının gördüğünü, konuştüğünü duymamıştı. Görür görmez bağırmıştı ama şimdi de ne yapacağını bilemiyordu. Mahallede doğup büyüyen, bir gün de yine mahalleden bir kızı alıp da uzaklara, şehrin, köprünün öbür yanına giden bir arkadaş yolda görülürse ne yapılırdı? Yabancı bir hal alınıp aldırılmaz mıydı? Yoksa bir şey olmamış gibi arkadaşça boynuna sarılıp öpülür müydü? Ne yapılırdı? Saim bunu hemen kestiremedi. Öbürü, "Sen misin Osman? İşin ne burada be? Ne arıyorsun?" gibi bir iki beylik söz söyler söylemez, ne diyeceğini şaşırdı. Ellerini arkasına bağlayarak konuya ortasından dalıverdi:

"Eee... Saim" dedi. "Kızı alıp götürdün. Rahat mısın bari?"

Saim böyle bir soru beklemiyordu. Hiçbir şey anlayamadan, gözleri adeta bir an görmeyerek Osman'a baktı.

"Rahatım ya," dedi.

Bir zaman sessizlik oldu. Saim durumu biraz açıklamak gerektiğini düşünerek sürdürdü konuşmasını:

"Gündüz isteyim her gün, geceleri de sinemada."

"Karın ne oldu ki ulan?" dedi Osman.

"Ne olacak? Ben neredeysem o da orada elbet."

"Gündüzleri de işte mi? Çalışıyor mu?"

Saim'in birdenbire zihni bulandı. Melahat'le tanımadığı, adını, şeklini bilmediği bir adam arasında bir şeyler geçebileceğini, belki de geçtiğini, o fabrikadayken beraber gezdiklerini tozduklarını düşündü. Bunlar oluyordu diyemezdi. Ama olabilirdi. Nereden de aklına gelmişti şimdi durup dururken böyle tatsız şeyler? Osman'ın sorusuyla ilgili olmayan bir

sürü kuruntuya neden kapılmıştı? Böyle bir kuruntuyu haklı çıkaracak bir ipucu var mıydı elinde? Yoktu. Hem ipucu ne demek? Bu konuda onu işkillendirecek en küçük bir şey bile sezmemişti. O halde? Boştu bütün bunlar. Ama yine de bu düşünceler canını sıkmaya başlamıştı. Unutmaya çalıştı.

“Yoo” dedi, “Çalışmıyor. Evde. Gündüzleri de. Ne yap-sın? Belki canı sıkılır. Sokağı seyreder. Aşağıda ufacık adam-ların dolaştıklarını görür. Belki uyur.”

Bir an durdu. Bunları söylemişti ya, yine de huzursuz-du. Sonra birden, buluşundan memnun, onu rahat ettirecek cümleyi söyleyerek bitirdi sözünü. “Belki de yün örer.”

Osman bunları pek dinlemiyordu. Saim’in de böyle bir kadınla dünyadan, yani mahalledeki kahveden uzakta ya-şamasını ne aklı alıyor, ne de doğru buluyordu. Bir vakitler günlerini oyun kâğıtlarıyla geçiren Saim şimdi bir un fabri-kasında çalışsın, işinden çıkar çıkmaz, doğru evine, karısının yanına yollansın... İşte bu olmayacak, tuhaf, hem de pek tu-haf bir işti. Saim’in hayatında nasıl olduğuna şaşıyor, kendi hayatındaysa olamayacağına inanıyordu. O anlatırken, dü-şünceден düşünceye, aklı mahalleye, oyunlara gitti. Saim’e biraz daha yaklaştı. Daha candan bir sesle:

“Saim” dedi. “Piyasada yeni bir oyun var, görsen çok se-veceksin. Kahvede arkadaşlarla hep onu oynuyoruz.”

Mahalle kahvesinde yeni moda olan, salgın haline gelen, herkesin birbirine öğrettiği, elli iki kâğıtla oynanan bir is-kambil oyununu anlattı. Biraz uzunca anlattı. Saim merakla, gözünü bile kırpmadan sonuna kadar dinledi. Sonra ilgilen-diğine canı sıkıldı. Birden damdan düşer gibi: “Baksana. Ne anlatıyorsun, bilmem ki. Ben oyundan anlamam,” dedi.

Der demez de o an, hemen o an bir şey oldu. Saim’in ha-yatında her zaman olmayacak bir şey. Osman’ı öyle ilgiyle dinleyip karşılık vermeseydi, “Ben oyundan anlamam” de-meseydi belki böyle bir yıkılma, yeniden kurulma duygu-sunu yaşamayacaktı. Sanki bir ağaç, büyük bir ağaç hem de,

içinde sallanıyor, hiçbir kök onu tutamıyordu. Saim'in başında rüzgârlar esti, uğuldadı.

Sanki Beyoğlu'nda, Melahat'te ne vardı? Gündüzleri sabahdan akşama kadar fabrikada iyice yoruluyor, geceleri de sinemada bir insan kalabalığının arasında uyukluyor, sonra dünyadan büsbütün ayrılmış gibi bir apartımanın en üst katında, tараçadan devşirilmiş, içinde rüzgârların at koşturduğu bir odada, hiç alışmadığı biçimde bir gece geçiriyordu.

Oysa ki mahalledeki kahvede ne oyunlar oynanıyor, ne şakalar yapılıyor, her an yeni bir dört kişi bir araya gelerek oynuyor, Hacı Emin de ocağı çırağa bırakıp masaya oturuyor, zaman zaman da yeni oyunlar çıkabiliyordu. Üstelik kahveden kış geceleri eve döndüğünde annesi sac sobadan son ateşi çıkarır, ılık odada soyunup yatağına tek başına girerdi.

Mahalle, dar sokakları, tanıdık insanları, ışıklı pencele-
rin ardında kimlerin neler konuştuklarını az çok hayal ettiği evleri, bakkalı, kahvesi, kedileri, köpekleriyle gözünde tuttu. Kış geceleri evden sekizde çıkar, evlerinin yüz yüzelli metre ötesindeki kahveye gidene kadar pencereleri tıkırdatarak, ısı-
lık çalarak öksürerek üç dört arkadaşını toplardı. Kahveden gece yarısı çıktıklarında, bulutsuz gecelerde ayışığıyla yıka-
nan, çoktan uyumuş evleri seyrettiğini, ne kadar ayaz olursa olsun sokakta bir sigara yakmadan edemediğini anımsadı.

Osman bir ay kadar önce bir pazar günü, bir yerde lira-
sına pişti oynarken polislerin bastığını, paralarla kâğıtların alınarak suçüstü mahkemesine verildiklerini de anlattı. Hem de ne heyecanla. Osman hâkimin karşısında elinden geldiği kadar saf görünmeye çalışmış, böyle olmasa da okur yazar bir insan gibi konuşmaya dikkat etmişti. Savunmasına da şu cüm-
leyle başlamıştı. "Efendim, o gün pazar olması hasebiyle hava güzeldi." Sonra da şöyle devam etmişti: "Üç arkadaş havadan yararlanmak, bir haftalık yorgunluğumuzu gidermek için kahvede oturuyorduk. Sonra bir aralık arkadaşımız İbrahim geldi. Böyle boş oturmaktan, onun bunun hakkında konuşup

dedikodu yapmaktan bıkmıştık. O da zaten gelir gelmez arkadaşlar arasında bir yarışma yapmamızı önerdi. En güzel pişpirik oynayanımızı zaten eskiden beri merak ediyorduk.”

Osman mahkemede ağzından kumar lafını kaçtırmamaya dikkat etmiş, arkadaşlarla derken bir an durmuş, bunun arkadaş arasında bir yarışma olduğunu anlatmak istemişti. Ortaya konan parayla da akşam beraberce bira içileceğini söylemişti.

Saim bütün bunları hayranlıkla dinledi. Bir kadınla bir odada kapalı geçen sakin hayatından utandı. Mahallede ise heyecan, macera vardı. Kahvede kâğıt oynarken, pencereden değişik elbiselerle görünen kız maceraydı. Ama şimdi insana sıkıntıdan, uyuşukluktan başka bir şey vermiyordu.

Saim neden sonra yürümekte olduklarını, üstelik bir hayli de yol aldıklarını anladı. Birden Osman’ın koluna dokundu. Durdular. Canı sıkılıyor, içinde bir eziklik duyuyor, ne edeceğini bilemiyordu. Yanlarından hızlı adımlarla kadınlar, erkekler geçiyordu. İlerde durgun bir dere sözde akıyordu. Sonra yine bir şey söylemeden yürümeye başladılar. Beton köprüünün yanına geldiler. Osman artık iyice açılabilceğini düşündü. Saim o yabancı soğuk edasını bırakmıştı. Sanki başka, bambaşka şeylerden konuşmuşlar gibi birden:

“Saim” dedi, “Bu akşam gelsene.”

Saim karşılık vermeyince aynı telaşsız sesle ekledi:

“Bir gecelik. Bir gece kalırsın. Sonra uğramazsın yine bir daha, bir zaman için. Şöyle bir çevirelim bu akşam. Ne dersin?”

Saim’in kafası karmakarışık. Pişpirik oynayan dört kişi, baskın, suçüstü mahkemesi, kahvenin kışın sigara dumanından gözgözü görmeyen boğucu havası, bir köşede radyonun kısık sesle çaldığı alaturka şarkılar, apartımanın en üst katındaki odası, bir sinemanın kalabalığı, Melahat... Hepsi bir arada, sonra hepsi ayrı ayrı gözlerinin önündeydi. Kahvenin kapısından adımını atar atmaz ortalık karışacak, içlerinden

biri: “Vay geldin mi gazoz ağacı?” diye bağıracaktı. Ama artık gazoz ağacı değildi ki. Gazoz ağacı geçmişte kalmıştı. Kahvenin karşısındaki evde görmeden gününü geçiremediği bir kız oturduğu zamanlar, o gazoz ağacıydı.

O gideli kahvenin yeni ağacı kimdi acaba?

Dalgın, bir şeyler düşündüğünü görüp, demirin tavında dövülmesi gerektiğini sezen Osman yeniden hücumla geçti:

“Ne düşünüyorsun yahu?” dedi, “Bir şey söylesene.”

Beriki ne dediğini bile pek ayırdetmeden gözleri bir noktaya saplı, karşılık verdi:

“Peki. Ama yalnız bir gece ha. İki bile değil.”*

Sonra hemen ikisi de aynı şeyi tasarlamışlar gibi, aynı anda geriye dönerek karşı kaldırıma geçtiler. Kestirmeden gitmek için bir bostanın yanında uzanan dar, yarı karanlık sokağa saparak, az ileride beliriveren dik bir yokuşu, konuşmadan hızlı adımlarla tırmanmaya başladılar.

* * *

Birdenbire bastıran kış akşamı ne kadar kasvetliydi. Mela-hat’ın birkaç kez ısıttığı yemek yeniden soğumuştur. Saat seki-zi geçmiş olmalıydı. Pantolonunun çırağı giderken pırıl pırıl parlayan kol saatine bakmış: “Altı buçuğa geliyor. Gideyim ben artık. Hem ustanın bir müşteriye göndereceği bir paket var,” demişti. O vakitten beri sofrayı hazırlamış, yemeği so-banın üzerine kaldırıp koymuştu. Saim gelmemişti. Neden gelmemişti hâlâ? Önce aldırılmamış, şimdi meraklanmaya başlamıştı. Neden gelmemişti? Ne olmuştu? Birlikte gelip bu odaya yerleştiklerinden beri bir tek akşam bile gecikmemişti. Biriyle kavga mı etmişti? Bir kaza olabileceği de aklına geli-yordu. Sanki pencereden gelişini görebilecekmiş gibi pence-reye koşuyor, birkaç dakika bir şey görünmeyen sokağa ba-kıyor, sonra yine odanın içinde dolaşmaya başlıyordu. Yatağa uzandı. Gözlerini kapayıp başka şeyler, Saim’le ilgisi olmayan

şeyler, belki de pantoloncunun çırağını düşünmek istedi. Olmadı. Merak bütün düşüncelerinin üstüne çıkıyor, tek başına kalıyordu. Neden sonra başka şeyler düşünmeye çalışmakla oyalanamayacağını anladı. İşte o sırada kısa bir zaman için de olsa, bir duygu yardımına yetiştı. Midesinde bir kıyılma, bulantı duymuş, acıktığını anlamıştı. Ekmeğin kabuğundan bir iki lokma yedi. Saim yine ortalarda yoktu. Nereye gidebilir, kime sorabilirdi? O kadar yabancıydı ki burada.

Saatler aşağı yukarı aynı şekilde geçti. Pencereden bakarak, yatağa uzanarak, bir şeyler yiyerek, bir de odanın içinde beş aşağı beş yukarı dolaşarak oyalanmak istedi. Sonra başka düşüncelerinin kovamadığı merakını acıkma duygusu türünden başka bir duygunun ekseninde döndü durdu. Gözlerinde bir yakarlık duyuyor, pencereden bakmaktan bıkip da yatağa uzandığında, bir iki dakikalık aralarla dalıveriyordu.

Uyuyup da uyandığı zaman saatin kaç olduğunu bilmiyordu. Yalnız ne dışarısı ağarmış, ne de Saim gelmişti. Şimdi merak duygusu biraz anıya benziyordu. Sonra uyku çok daha güzeldi. Yeniden daldı.

Bundan sonra uyanışında sabah olmuştu. Başında dayanılmaz bir ağrı vardı. Odanın içi kötü kötü kokuyordu. Kalınca sönmüş sobanın üstünde fasulyenin yandığını gördü. Sahanın dibinde simsiyah olmuştu. Hemen pencereyi açtı. Odaya soğuk ama temiz hava doluverdi. “Gelmemiş” diye söylendi. “Ne oldu bu adam?” Hiçbir şey olmamış gibi gündelik işlerini yapmaya koyuldu. Bir zaman geçince bu olana seyirci kalmamak, hiç olmazsa durumu polise bildirmek gerektiğini düşündü. Geceki merakı pek kalmamıştı. Böyle hiçbir şey duymamak biraz tuhaftı ama, ne yapsın duymuyordu işte. Kimseye haber vermemek, aramamak, daha tuhaftı. Sonra yarın, Tanrı korusun, bu kayıtsızlığın sebebini sorarlardı adamdan. Kimbilir ne olmuştu. Tam çıkacağı sırada kapı açılıp pantoloncunun çırağı girdi. Onu öyle hazırlıklı kapıda görünce şaşmaktan kendini alamadı.

“Ne o?” dedi. “Hayrola, böyle sabah sabah.”

Melahat biraz uydurma bir heyecanla olanı biteni, hem de fasulyenin yanışına dek hepsini anlattı.

Şimdi de karakola haber vermeye gideceğini söyledi.

“Boş ver be abla” dedi çocuk. “Ne var merak edecek bunda?”

“Yani bütün gece gelmesin de ben aldırmayayım, öyle mi?”

“Niye aldıracaksın? Bir arkadaşıyla bir yerde içmiş kalmıştır.” Sonra sözü işine geldiği gibi evirip çevirip devam etti: “Hem o seni sevmiyor ki zaten.”

“Ben? Ben de onu sevmiyorum ki. Merak ediyorsam insanlığımdan,” diye hemen yapıştırdı Melahat.

Çocuk yüzüstü yüzüstü güldü:

“Sen kimi seviyorsun abla.”

Kızın canı sıkılmıştı. Tersledi:

“Aman. Kimiyse kimi? Belki seni, belki de bir başkasını.”

Çocuğun bu karşılığa kızacağını, üzüleceğini sanmıştı. Ama o sevindi:

“Onu değil ya; iyi” dedi.

Melahat’e zaten çıkıp aramak öteye beriye haber vermek zor geliyordu. Çocuk da öyle söyleyince vazgeçti. Hem şimdi heyecanı durmuş, daha iyi düşünüyordu. Çocuğun hakkı vardı. Mahallede kaç erkek eve gece gelmemişse kazadan, ya da kazaya benzer fena şeylerden ötürü değildi. Hovardalıklandı. Ertesi gün nasıl da süt dökmüş kedi gibi evlerine dönerlerdi. Birden durdu. “Peki ya Müfide’nin kocası?” diye düşündü kendi kendine. O gece yarısı evine dönerken bir bostana dalmış, kuyuya düşmüştü. Ama sarhoştı o da. Onunki de hovardalıktı. Hem canım bir onun gelmişti fena haberi. Öbürleri? Öbürleri kendileri çıkmışlardı. Saim de bu kadar örnek arasında Müfide’nin kocasına benzeyecek değildi ya. Benzese ne olurdu? Eğer hovardalıktaysa, kötülüğe gittiyse? Şimdi aklına daha başka bir şey gelmişti. Gece gelmedi-

ğine göre, ya şimdi, akşamı beklemeden çıkagelirse? Çocuğu burada buluverirse?

“Baksana” dedi çocuğa. “Sen şimdi gitsen iyi edersin.”

Çocuk bu sözler karşısında bir fena oldu. Hüzünlendi. Şaşırdı.

“Neden abla?” diye sordu.

“Öyle ya. Ya şimdi çıkagelirse? Seni burada bulunca ne diyeceğiz?”

“Doğru,” dedi çocuk.

Bir an bir sessizlik oldu. Sonra çocuk: “Ben gideyim. Yarın uğrarım yine” diyerek çıkıp gitti.

Ama Saim hemen çıkagelmedi. Her akşam geldiği saatte kapıda göründü. Sakindi. Sanki bir şey olmamıştı. Paltosunu bir yana attı. Cebinden sigara paketini çıkarıp masanın üzerine bıraktı.

Melahat dayanamayıp sordu:

“Ne o?” dedi. “Görüyorum ki pişkinlikten geliyorsun.”

“Ne olmuş ki? Ne yapacaktım? Ayağına mı kapanma mı bekliyorsun yoksa?” diye karşılık verdi Saim sert bir sesle.

“Yoo,” dedi kız. “Ne ayağıma kapanmanı, ne bir şey. Sa-dece neredeydin, onu söyle.”

Saim olabildiği kadar duygusuz, soğuk bir sesle:

“Mahallede,” dedi. Sonra ekledi: “Kahvede.” Açıklamasının bitmediğini düşünerek, kısa bir sessizlikten sonra, yine, konuştu. “Gece de evde yattım.”

Melahat’ın her şey aklına gelmişti ama bu gelmemişti işte. Bir an donakaldı. Düşünemiyordu. Bir şey yapamıyordu. Her yeri katılaştırmıştı sanki. Sonra yavaş yavaş adeta kanının ısındığını duydu. Gözlerinde bir ıslaklık vardı. Gözlerinden yaşların boşanacağını sandı.

Hiçbir şey onu bu kadar üzmez, içinde bir şeyleri çökertmezdi. Saim’le aralarında sevginin çoktan yok olduğunu biliyordu ama, şimdi daha başka bir türlü perişan, bitkindi. Acaip, belki de büsbütün anlamsız bir duyguydu bu. Aylarca

önce bir adamı sevmiş, sevgi, iyilik, rahatlık, güzellik, her şey, her şeyin çevrelerinden dışarıda, başka bir yerde, pek tanımadıkları bir semtte olduğunu sanarak, üstelik bıraktıkları yere dönmeyi bir daha aklına getirmeyerek buraya gelmişti. Saim de böyle düşünmüştü o zaman. Ama şimdi, aradan bir yıl bile geçmeden bıraktığı yere, günlerini öldürdüğü kahveye, arkadaşlarına dönüyordu. Böylece onun sevgi, iyilik, rahatlık, güzellik inancını kırıyordu. O var etmişti bunları, şimdi de o yok ediyordu. Saim sadece onunla rahatlığı, sevgiyi bulsaydı kahveye, arkadaşlarına dönmek isteğini duyar mıydı? Ya mahalledeki arkadaşları, bugüne dek ona imrenen kızlar ne demişlerdi Saim'in döndüğünü duyunca? Bütün mahalle çalkalanmıştı bu haberle. Ne eğlenmişler, ne gülmüşlerdi arkasından kimbilir? Hırslanıyor, kıpkırmızı oluyor, ağlamak istiyor, kendini tutuyor, bir şey söylemiyordu. Sonra, neden sonra aklına pantoloncunun çırağının aşkı geldi, gününün boşluğunu onunla oyalanarak doldurduğunu düşündü. Bu davranışını Saim'in yaptıkları yanında çocukça buldu da biraz rahatladı.

Saim her zamanki halini almıştı.

“Baksana,” dedi. “Yiyelim artık. O kadar acıktım ki.”

Aradan bir hafta geçmeden Melahat Saim'i gene sabaha dek, ama bu kez, hiç merak etmeden, hatta biraz da için için memnun olarak boşuna bekledi. Sonra bu kaçamaklar daha da sıklaştı. Haftada ikiyi, üçü buldu. İki gece üst üste gelmediği de oluyordu. Böylece aylar geçti. Geceyi dışarıda geçirmediğinin ertesi akşamlarında eve döndüğünde en küçük bir sızıltı bile duyulmuyordu. Sanki yaşayışlarında bir aksama yoktu. Her şey yolunda gidiyordu.

Yine böyle eve gelmediği bir gecenin ertesi akşamında Saim sonraları düşünüp düşünüp açıklayamadığı bir önseziyle merdivenleri çıktı. Kapıyı açtı. Oda bomboştı. Bir an için bile dışarda, başka bir yerde olabileceğini düşünmedi. “Belliydi bunun böyle olacağı” diye söylendi kendi kendine. Odada geniş adımlarla dolaştı. Sonra birden aklına kızın öteberisini, eşyalarını elbiselerini karıştırmak geldi.

Elbiseleri yoktu. Her şeyini alıp gittiği açıktı artık. Bir şeyler duyacağını umdu. Ama boşuna bir beklemeydi bu. Eve ilk gelmediği gecenin ertesi akşamı nasıl bir katılık içindeyse yine öyleydi. Oturdu. Bir sigara yaktı. Sonuna dek içemedi. Tatsızdı sigara.

“Niye gitti acaba?” diye düşündü. “Burada rahat değil miydi? Nesi eksikti? Nereye gitti?”

Sorular kafasında dönüp duruyordu. Bir zaman sonra, yorgun düştü. “Adam sen de” gibilerden omuz silkti. Bir sigara daha yaktı. Ama bunu da sonuna dek içemedi. Bu da tatsızdı.

Sokağa çıktı. Aylardan beri bu saatlerde bir kadınla beraber yürümeye alıştığı sokakları biraz tuhaf bulsa da, bu tuhaflığın, insanı yadırgatan halin ne olduğunu bulup çıkarıyordu. Caddeye çıkmadan ara sokaklardan birinde bir işkembeciye girdi. Çıktığı zaman daha rahat, daha kaygısız, daha düşüncesizdi. Boş odaya girdiği anda da bu işe pek önem vermemişti ama, şimdi hiç aldırımıyordu. Çorba güzeldi. Yarım baş, çorbadan da güzeldi. Dükkânın bu soğuk, nemli akşamda insanın içine işleyen ılıkılığı hepsinden daha güzeldi. Şimdi beş on adım yürüyecek, biraz kabak çekirdeği alacak, kendini sinemanın birine atacaktı. Umutlarının, duygularının kırılıp parça parça olduğu bu akşam, beyaz perde de başkalarının sevdalarını, heyecanlarını seyredecekti.

Film bitip de çıktığında bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Saçak altlarından, koşarak evine geldi. Merdivenlerden çıkarken odayı boş bulup bulmayacağını düşünmüyordu bile. Soyunur soyunmaz hemen yattı. Üykusunda sabaha dek her dönüşünde, yarı uyanışında yanında bir boşluk duyuyor, kızın gittiğini hatırlıyor, sonra gene dalıyordu.

Aradan üç dört gün geçip de Melahat ortalıkta görünmeyince odayı boşalttı. Evinden getirdiği birkaç parça eşyayı, yatağını, yorganını alarak mahalleye döndü.

* * *

Ertesi baharın son günlerinde oyun arkadaşlarından Tabela İsmail, dutluklarındaki dutları toptan sattıkları günün akşamında aralarında Saim de bulunan dört kişiyi bir taksiye koyduğu gibi Sirkeci'ye götürdü. Yediler, içtiler. Saat ona doğru da Beyoğlu'na çıktılar. Kafaları iyice dumanlıydı. Kapısının da renkli ışıklar yanan bir kokteyl salonunun kapısına doğruldular.

“Girelim mi çocuklar?” diye sordu İsmail.

“Bundan sonrası da senden mi?”

“Benden,” dedi İsmail.

“İyi be” dediler. “Yaşadık yine.”

Onlar böyle konuşurken kapıdan bir kadınla kalantor bir erkek çıktı. İsmail:

“Seninki be” dedi, “Seninki. Seninki be.”

Saim görmüştü zaten, ayrıca dönüp bakmadan:

“Ne yapalım yahu,” dedi. “Benimkiyse benimki.”

İçlerinden biri kelimeleri iyice yayarak:

“Aldırma be Saim” dedi. “Keder etme. Boş ver.”

“Aldıran kimmiş?” dedi Saim.

İsmail havayı değiştirmek için:

“Bırakın boş lafları. Giriyor muyuz?” diye sordu.

“Giriyoruz ya,” dediler.

Kız da bakmadan, belki de görmeden geçip gitmişti. Ama arkasında ağır, hepsini ayrı ayrı bütün bir gece idare edecek, hulyalar kurduracak, iyice sersemletecek baygın bir koku bırakmıştı. Tadılsa, o güne dek lezzeti bilinmeyen bir likörün tadını vereceği sanılan öylesine baygın, ağır, güzel bir koku.

Vatan, 21-25 ve 27-28 Şubat, 2-6 ve 8-9 Mart 1954

Yaralı Hayvan

Yazlık otelin bahçesinin karını küreyen kapıcı, bahçe kapısının yüz metre kadar ötesindeki durakta, otobüsün durduğunu görünce küreğine dayanıp durdu. Böyle kış günleri, çoğu kez tek insanın uğramadığı, dışarıyla ilginin kesildiği günlerde geçen bir otobüs, şimdi olduğu gibi bir otobüsün durarak, bir adamın inmesi ilgiye değerdı. Sonra gördüğü iş, küredığı kar neydi ki? Öğleye dek sulu sepken yağmış, bire doğru da güneş açmıştı. Beton yolun üstünde yer yer biriken ince kar ve buz parçalarını temizlemek, güneşli ama bu ayaz havada karın daha çok buzlaşmasını önlemek bir iş olduğu gibi bir eğlenceydi de. İşi eğlenceye, eğlenceyi işe çevirmesini bilmezse, otelin, bu müşterisinin çok azaldığı, hatta çok zaman boş olduğu günlerde vakit nasıl geçerdı? Şubatın son günleriydi. İşsiz ama sıkıntılı günlerin çoğu geçmiş gitmişti, iki ay sonra birer ikişer gelmeye başlayanlarla günden güne, buralarda bir canlılık belirecek, yaz yorucu da olsa nasıl gelip geçtiği anlaşılmadan bitiverecekti.

Otobüsten inen adam elinde büyükçe bir valizle kapıya doğruldu. Çekingen, girsem mi girmesem mi gibilerden düşünceli, kapının eşliğini aştı. Yarısı temizlenmiş beton yoldan binaya yöneldi. Kapıcı, yanından geçerken bir şeyler soracak sandı, belki de sormasını çok istedi. Kaç gündür bir yabancıncının yüzünü görmemiş, bir yabancıyla bir iki söz olsun, ko-

nuşmamıştı. Bu adamla birkaç dakika ayaküstü konuşmak, isteyeceği bilgiyi vermek, özlediği bir yenilik olacaktı. Adam oralı olmadı bile, bakmadan yanından geçti, binanın giriş kapısının hemen sağındaki odaya girdi.

Kapının birden açılıp karşısına bir adamın dikildiğini gören otel kâtibi, daldığı kitaptan gözlerini ayırarak bu yeni müşteriye baktı. Elli yaşlarında kadar, yorgun, soğuktan rengi uçmuş bir kişiydi bu. Valizini yere bırakmış, masanın önündeki iskemleye oturmuştu bile. Otel kâtibinin soran gözlerine aldırmadan, bir süre bir şeyler düşünür gibi, dalgın durdu. Bir şeyler söylemesi gerekli değilmiş gibi rahat, şapkasını çıkardı, elinde evirip çevirdi birkaç kez. Sobanın sıcaklığını da duyunca boyun atkısını gevşetti. Sonra, ama neden sonra, otel kâtibinin bekleyen şaşkın gözlerine bakmadan: “Bir oda istiyorum,” dedi. “Birkaç gün için.”

Otel kâtibi bu uzun süren sessizliği bozmak için “Yalnız mısınız?” diye sordu. Biraz yersiz, biraz da gülünç bir soruydu bu. Kentten uzak bir yazlık otele kış günü saat beşe doğru bir adam gelirse bu kuşkusuz otelde tek başına kalacak bir adam demektir. Ama, böyle yersiz de olsa, bir şeyler sormasa da, sessizliğin yine bir o kadar uzayacağını düşünmüştü.

Müşteri, bu soruya üstünde durmadan: “Evet. Görüyorsunuz” diye karşılık verdi. Sanki otelde birçok müşteri varmış da yer sıkıntısı çekiliyormuş gibi, yeniden sordu: “Tek kişilik bir oda mı?” Oysa bu gece bu adam, kocaman otelin tek müşterisi olacaktı.

“Evet” diye kayıtsız karşılık verdi beriki. Sonra birden doğruldu, bir şey anımsamış gibi: “Yalnız...” dedi. Durdu, sürdürmedi konuşmasını.

Otel kâtibi, bu kez söze karşısındaki girdiği için hoşnut, gözleri parlayarak, oyunu kazanmış gibi canlı bir edayla: “Evet” dedi. “Yalnız?”

Müşteri umudunu boşa çıkardı onun. Kısaca, sesine bir anlam vermeden: “Dokuz numaralı oda olsun, boşsa,” dedi.

Otel kâtibi karşısındakinin can alacak yerini yakaladığını anladı. İşte bir kez daha aralarındaki belli belirsiz geçen çekişmenin talihi yüzüne gülmüştü, yararlanmalıydı bundan, karşısında sessizliğiyle kendisini huzursuz eden bu adamın gizini çözmeliydi. “Dokuz numaralı oda mı?” dedi, canı sıkılmışçasına. Sonra sanki ondan başka bütün odalar boşmuş da yalnız o doluymuş gibi, bu yeni gelen adama bir şeyler yapmadığı için üzgün, ama yine de bir şeyler yapmaktan umutlu yüzünü buruşturdu.

Müşteri sakın sordu: “Neden? Dolu mu?”

Otel kâtibi bu kadar kesin, açık bir soru karşısında, sessiz geçen çekişmede, yine alta düştüğünü anladı. İyice canı sıkıldı. Bir tek müşteri olmadığına göre, sadece keyfi istediği için, şu adamın istediği bir odaya: “Evet. Tutuldu o” diyemezdi ya. “Yok” diye kekeleydi. “Onun için değil.”

Müşteri bu geçen konuşmanın da üstünde durmadan: “Sobası var mı?” diye sordu bu kez.

Otel kâtibi yenilgiyi kabul etmişti artık. Oteldeki otuz oda içinde sobalı dört odadan biri de müşterinin sorduğu oda olduğu halde yine de sözü dönüp dolaştırmadı. “Var” diye mırıldanmakla yetindi.

Müşteri gözlerinin üstüne düşmüş kaşlarının arasından sabırsızlandığını belli etmek isteyerek bakıyor, mademki oda boş, sobalı da, ne bekliyoruz öyleyse, diye düşünüyordu. Oda kâtibi karşı karşıya oturmakla, yüzüne bakmakla bu adamın gizini çözemeyeceğini, boşuna vakit geçirdiğini anladı. Sonra havadan sudan konuşup insanı oyalayacak bir adama da benzemiyordu. Kimliğini deftere geçirdikten sonra isteksiz, son bir çabayla yerinden kalkarak kapıyı açıp dışarıya çıktı. Kapıcıya seslendi: “Hüseyin!”

Hüseyin küreği bir yana bırakarak salına salına geldi. İçeriye girdiler. Kâtip kapıcıya adamı göstererek: “Bak.” dedi. “Beye dokuz numarayı aç. Sobasını da yak.” Sonra bir de anahtar uzattı. Kapıcı önde, müşteri arkada çıktılar. Soğuk, nemli bir koridordan geçerek, dipteki, arka bahçeye bakan

odaya vardılar. Kapıcı kocaman anahtarı, büyük battal kapının kilidine sokarak iki kez çevirdi. Gıcırdayarak açılan kapıdan girdiler. Karanlıktı oda. Kapıcı perdeleri kaldırır kaldırmaz bir akşamüstü aydınlığı ortalığa yayıldı. Müşteri yeni bir yere, o güne dek yabancı olduğu bir odaya değil de, akşam evine dönüyormuşçasına rahattı. Aynalı dolabı açarak şapkasını astı. Karyolanın ayak ucundaki iskemleyi pencerenin yanına çekti, oturdu. Bir sigara yaktı. Kapıcı eski sac sobanın kapağını açıp baktı. Birkaç odun, birkaç da tahta parçası yerleştirmişti içine. Ateşledi. O anda, hemen o anda, sac bir sobada gürül gürül yanmaya başlayan tahta parçalarının çıkardığı ses odayı doldurdu. Kapıcı bir sobaya, bir adama, sonra da odanın tümüne dikkatle baktı. Bir şeyler söylemek istediği, bir şeyler duymak istediği, tıpkı adam bahçede yanından geçerken olduğu gibi, yine her halinden belliydi. Ama söyleyecek bir iki söz bulamadığı da belliydi. Sonra birden, bir gülümseme yüzünü kapladı. İşte, bu insana konuşmak için ipucu vermeyen adama da söyleyecek birkaç sözcük bulmuştu: “Bu kadar yeter mi? Yoksa daha odun getireyim mi?” dedi.

Adam: “Getir ya,” diye karşılık verdi, isteksiz.

“Bavulunuzu da getireyim.”

Adam bu söze karşılık vermedi. Kapıcı konuşmakta direndi: “Başka bir şey istemez misiniz?”

“Ne gibi?”

Olur şey değil. Bunca yıllık otel kapıcılığı, kışları aynı zamanda odacılığını da birlikte olmak üzere yapmıştı. Odasını açtığı bir müşteriye, başka bir şey istemez misiniz, diye sorduğunda, bir kez olsun “Ne gibi?” karşılığını almamıştı. Ne gibi de ne demekti? “Yiyecek bir şeyler canım?” dedi.

“Çay” dedi adam. “Varsa peynir, yumurta. Biraz da ekmek.”

“Kışın yemek yoktur ama, istediğiniz şeyler bulunur. Kolay” dedi kapıcı.

Adamın gözü yataktaydı. “Baksana” dedi. “Bir battaniye daha getirebilir misin?”

Kapıcı bu kadar konuşma arasında bir şaka yapmak fırsatı düştüğü için sevindi. Sözü kurcalaması boşuna çıkmamış, bu suratsız herife bile, havayı ısıtacak iki söz söylemenin yolunu bulmuştu. Otelin bomboş olduğunu düşündü, sıratarak: “Bir değil, kırk battaniye bile getiririm,” dedi.

Ama ne yazık, beklediği gülümsemeyi adamın yüzünde bulamadı. Düş kırıklığına uğramış, çıktı gitti, otel kâtibinin yanına.

Bir yüksek okulun son sınıfında olup da, devamını doldurmuş, Haziranda sınavını vererek okulu bitirecek olan otel kâtibi edebiyat heveslisiydi. Her gün sayısız öyküler düşünür, sayısız öyküler yaşırdı. Yazmak zoruna gittiği için, düşündüklerinden, yaşadıklarından birkaçını yazmıştı yalnız. Sonra onları da beğenmemiş, yırtmış atmıştı. Adam geldiğinde bir kenara bıraktığı kitabı almak, bıraktığı yerden okumak istemiyor, içinde anlamını henüz çözemediği bir kıpırtı duyuyor, ilgisi başka, ama kestiremediği bir yerde toplanıyordu. Şu son beş on dakikada, üzerinde durmadan geçemeyeceği bir şeylerin döndüğünü seziyordu. Kış günü, ılık odada, oyalanarak okuduğu bir kitapla kurulan rahat, kaygısız durum, birden odaya giren şu yaşlı müşteriyle bozulmuştu. Ama ne yapmıştı adam? Ne söylemişti de yeniden kitabına dönemiyordu? Başka müşterilerden ayrı nasıl bir hali vardı? Bu adamda onu huzursuz eden, neydi? Dalmış gitmişti bu sorulara, tam o sırada kapıcı girdi. “Aman beyim,” dedi. “Bir tuhaf bu adam.”

Otel kâtibi tartışmasını içinden sürdürөгeldiği soruyu bu kez açığa vurdu: “Neden Hüseyin?” dedi. “Ne var ki adamda? Pekâlâ müşteri işte?”

“Bilmem ki. Hasta mı desem? Dertli mi desem? Bir tuhaf işte?”

Valizi aldığı gibi odadan çıktı. Kapıcı çıkınca da otel kâtibinin kafasında bir aydınlık, bir ışık belirdi. “Tamam” dedi kendi kendine. “Aradığım öykü ayağıma geldi. Bundan iyisi olur mu? Öykünün bu adam ta kendisi. Bir öykü kişisi.”

Elli yaşlarında görünen, yüzünün çizgileri yorgun, iyice

bitkin, kır saçlı, bıyıkları dudağının üstüne düşmüş, dışarıya bütün kapılarını kapamış, adeta konuşmaktan korkan bu adamı, kış günü bir yazlık otele getiren şey nedir? Bir otel odasının çıplak, yalnız havasında ne bulacak, gecenin insanın sinirlerini bozan sessizliğinden neler duyacaktır? Sonra neden rasgele bir odayı değil de, belli bir odayı istedi? Oturup kimseyle konuşmak istemediğine, hemen odasına çekildiğine göre ortada görünmeyecek, bu pis, kasvetli kış gecesi ni odasında geçirecek. Kimbilir nasıl bir tad alacak bundan, neler düşünecek, neler duyacak, nasıl bir yaşamı, bir ya da birkaç gece için, herkesin gözünden uzak, gizliden gizliye yaşayacak? Bir sabah da, yine böyle bugün geldiği gibi, bir şey söylemeden, kim olduğunu, ne aradığını belli etmeden geldiği yere çekip gidecek. Bundan iyi öykü kişisi olur mu diye düşündü otel kâtibi. Sonra da bunu yazarım ben diye umutlandı. Yazarım, düşünüp düşünüp yazamadığım öbürlerine benzemez. Öyle, yazmalı bu adamın öyküsünü. Ama bu adamın öyküsünü yazmak yukarıdaki sorulara karşılık bulmaya bağlı. Bu adamın neden bu kış günü, bu saatte, tek başına bu otele geldiğini bilmeye bağlı. Bunu bilmek için de bir ipucu gerek. İpucunuysa vermedi mi? Verdi kuşkusuz. Belli bir odayı istemesinden iyi ipucu olur mu? Belli bir odayı, dokuz numaralı odayı istediğine göre bu otele bugün ilk gelişi olmamalı. Az ya da çok zaman önce yine buraya geldiği, dokuz numaralı odada kaldığı su götürmez bir gerçek. Öyleyse onu bugün yeniden bu otele getiren, bir zaman yaşadığı bir ya da birkaç geceyi yeni baştan yaşamak, bir anıyı tatmak isteğinden başka bir şey değil. Şimdi de hemen şu soru beliriyor: Bugün olduğu gibi geçmişte de, yalnız mı gelmişti buraya? Öyle bir soru ki bu, karşılığı hazır. Kim düşünse aynı sonuca varabilir. Yalnız gelseydi, aynı zamanı yeni baştan yaşamak isteğini duyar, bir anının çekiciliğine kapılır, buralara dek, böyle kış günü sürüklenir miydi? Bir kadın olmalıydı yanında. Onun için kimbilir nasıl bir anlam taşıyan, uzun süre sonra özleminin aynı yere sürükleyebildiği bir kadın.

Edebiyat heveslisi otel kâtibi öyküsünün ikinci kişisini bulmuş, düğümünü ilmiklemiş, üstelik çözmeye de yaklaşmıştı ki, kapıcı yine içeriye girdi. “Götürdüm” dedi. “Bavulunu da. Birkaç odun da. Şimdi çayını hazırlayacağım.”

Beriki unutmuştu odadaki adamı, düşünde kurduğu öyküdeki adamla uğraşüyor, bu uğraşını daha ilgiye değer buluyordu. Ama kapıcının sözüyle anımsadı hemen, gerçeğe döndü: “Nasıl?” dedi. “Ne yapıyor?”

Kapıcı: “Bir şey yaptığı yok,” dedi. “Isınmış oda. Paltonunu çıkarmış. Uzanmış yatağa. Uyuyor mu, düşünüyor mu anlayamadım.”

“İyi ya. Yorgundur, herhalde, uyuyordur. Sen çayını, öte berisini hazırla.”

“Koydum ateşe zaten. Yarım saate kalmaz götürürüm.”

Kapıcı odadan çıkar çıkmaz otel kâtibi kafasında kurduğu öykünün akışına kaptırdı kendini yine. Hüseyin’i, uyuyor sandığı için iyice küçümsedi içinden. İnsanları tanıdığına, en küçük davranışlarından en büyük anlamları çıkardığına büsbütün inanarak, bir öykücünün duyacağı kendini beğenmişlik duygusunu yaşadı. Uyuyabilir mi hiç diye düşündü. Gülümsedi. Sonra hafifçe, düşüncesini mırıldandı. Uyuyabilir mi hiç? Şimdi içerdeki kafasının içinde yaşamını başından sonuna dek olmasa da, en önemli saydığı, yıllarca önce bu otel odasında geçmiş bölümünü yaşıyor olmalıydı. Her şey tamam, yerli yerinde değil miydi? Oda o oda, yatak o yatak, dolap o dolap, iskemle o iskemle değil miydi? Sadece bir tek insan yoktu bugün, o kadar. İyice heyecanlanmıştı. Öyküsünü yazmaya başlamak istiyordu artık. Masanın gözünden bir deste kâğıt çıkardı, cebinden de kalemını, ilk cümleyi düşünmeye koyuldu. Kâğıdın karşısında elinde kalem, belki bir saatte çok öylece düşündü durdu, bir cümle yazmadan. Sigara üstüne sigara içti, yine olmadı. Olmayınca konusunu iyice geliştirmediğini, bundan ötürü başlayamadığını sanarak adamın geçmişini, daha etraflıca düşünmeye koyuldu. Bir zaman

bu adam bir kadınla birlikte buraya kaçmış olmalıydı. Ama öykü buradan, otele geldikleri andan başlayabilir miydi? Hayır, daha önceye gitmek gerekiyordu. Karar verdikleri anı tasarlmalıydı. Burada, geçirdikleri zamana dek, belki de daha çok, karar verdikleri an da güzeldi. Kentte akşam karanlığı, bir içkili yerde oturmuşlar, kısa bir süre sonra da kendilerini, her şeyden, bir yığın bağdan uzakta bulmuşlardı. Yaşanacak yazgıları varsa, bu akşam yaşanacaktı. Yapacaklarını hesaba kitaba vurmadan yapmalılar, düşünemeyecekleri bir süre için yalnız birbirlerinin yeryüzünde var olduklarını bilmeliler, ikisi de şu yeryüzünde yitik sayılmalılardı. Bir şişenin son kadehlerini içtikten sonra, dışarda, karşı yakada pırıl pırıl ışıklar, caddede güz yağmurunun ıslaklığı, havada alabildiğine, balıkla alkol kokusu, kendilerini kocaman kentte kimbilir ne kadar yalnız bulmuşlar, bu öldürücü yalnızlığı gidermenin çaresini aramışlardı. Birkaç dakika kararsız, konuşmadan yan yana yürümüş olmalılardı. O anda konuştukları şeyleri de tasarlamak istiyordu öykücümüz. Daha doğrusu tasarlamak değil, uydurmak diyelim buna. Ama işin heyecanına kapıldığından uygun sözler bulamıyorsa da kafalarının içini okur gibi oluyordu. İkisi de saniye şaşmadan, şöyle düşünmüş olmalıydı. “Başka türlü olamaz” ya da: “Başka türlü olmamalı.”

Kendisi de bir gün böyle düşünmeyi, aynı cümleleri mırıldanarak bir yola çıkmayı delice istiyordu. Öyküsünün kişilerinin ağzına bu sözleri yakıştırmasının nedeni biraz da bu isteğidir diye düşünmeli.

Sonra yarı kararlı, yarı çekingen bu odaya girmişler, “Bir oda istiyoruz” demişlerdi. Bu “Bir gecelik ya da birkaç gecelik mutluluk istiyoruz”dan başka ne anlama gelebilirdi?

Kurmuştu işte öyküsünü. Adamı da, kadını da kafasında çizmiş, davranışlarının nedenlerini bulup ortaya çıkarmıştı. Ama işini bitirmiş saymıyordu. Biraz da eski öykü biçimlerine bağlıydı da ondan. Kişileri çizmek, duygularını, düşüncelerini anlatmakla yetinemez, gelişigüzel bir yerde kesemezdi.

Bir öykünün öykü sayılması için belirli, kandırıcı sağlam bir sonu olması gerekmez miydi? İşte şimdi de bir son bulmalıydı şu adamın öyküsüne. Düşünüyor, bulduklarını beğenmiyordu. İçinde düşünmeye karşı bir isteksizliğin uyandığını duyuyor, yorulduğunu anlıyordu. Gözü pencereden dışarıya kaydı, iyice kararmıştı hava. Saate baktı, sekiz. Soba da sönmeye yüz tutmuş, oda soğumuştü. Birkaç parça odun atıp canlandırmalı, bir şeyler yemeli, kitabını bıraktığı yerden okumaya başlamalıydı yine. Yeterdi bu kadar düşündüğü. Bu akşam ne kadar düşünse olayı geliştireceğini, bir sonuca ulaştıracağını ummuyordu. Ölü noktadaydı şimdi. Bilmem hangi sanatçının öğüdünü anımsıyordu: Bir sanat yapıtı üstüne çalışırken ölü noktaya gelince ara vermeli! İnsanoğlu tembelliğin savunmasını yapan hangi sözü benimsememiştir ki, o da bunu benimsemesin. Benimsedi, üstelik bu sözde erişilmez bir bilgelik buldu.

Kapıcı birkaç kez daha adamın odasına girip çıktı. Çay, çayla birlikte istediğı şeyleri, sonra da yeniden odun götürdü. Adam hep aynı durumdaydı. Karyolaya uzanmış, hareketsiz, dalgın, girip çıkana bakmıyor, belki de duymuyordu. Çayı götürdüğünde kapıcı bir an bir hareket beklemiş, bulamayınca: “Getirdim çayınızı,” demişti. Adam bakmadan: “Ya! Bırakın, ben alırım,” diye karşılık vermiş, yine de kıılmamıştı yerinden. Bir ara bahçeye çıktığında penceresinde artık ışıık yanmadığını görünce “Uyudu bizimki,” diye söylenmiş, şu ya da bu vesileyle odasına girmeyi denememişti.

* * *

Sabahleyin yeniden kar yağdı, yerler tuttu. Tek müşterili otelin kâtibi de, kapıcısı da saat dokuza doğru uyandılar, yataklarından da onda kalktılar. Otelde bir müşteri bulunduğunu anımsadıklarında saat on buçuğı geçiyordu. “Eyvah” dedi kapıcı. “Amma dalgınlık bizimki de. Belki de bir istediğı vardır adamın.” Doğru odasına koştu. Hafifçe vurdu kapıyı. Ses

duymadı. Bekledi, yeniden vurdu. Yine bir ses yok. Eli kapının tokmağına gitti. Hafifçe çevirdi. Kilitli değildi kapı. Açıldı. İçeriye seğırtti. "Günaydın" dedi yavaşça. Ses küçücük odada umulmadık bir yankı uyandırdı. Kapıcı kendi sesini duydu bu kez. "Günaydın." Adam dün akşam bıraktığı gibiydi. Yanına yaklaştı. Canı sıkıldı. "Hasta mısın be adam?" diye sarsmak geçti içinden. Bir an öylece hareketsiz bekledi. Uzun uzun dikkatle baktı. Bu kez çekinmeden: "Ne hastası be! Ölmüş bu!" dedi. Sonra yavaşça: "Ben ölmek için kendine yer aradığını anlamıştım bu meymenetsiz herifin," diye homurdandı.

Hemen çıktı odadan. Otel kâtibinin yanına gitti. Otel kâtibi tıraş olmuş, yüzünü yıkamış, kuruluyordu. "Ölmüş." dedi.

Otel kâtibi bir şey anlamadı önce. "Kim ölmüş?"

"Kim olacak? Dün geceki müşteri."

Öbürü şaşkın, sordu: "Nerede?"

"Odasında. Yatağında."

Otel kâtibi bu son sözlerle aydı. Kafasına bugüne dek yabancısı olduğu bir aydınlık doldu. "Tamam" diye söylendi.

Kapıcı bu sözden bir şey anlamamıştı. Sordu: "Ne tamam?"

"Hiç. Yok bir şey."

Öyküsüne dün gece arayıp da bulamadığı sonu yakalamıştı şimdi. Daha doğrusu adam öyküsünün sonunu kendisi yazmıştı. Nasıl dün akşamüstü bu odaya girdiğinde öyküsü kendiliğinden başlamışsa, şimdi de ölmesiyle öylece kendiliğinden bitmişti. Her şey ne kadar aydınlık, ne kadar açık, ortadaydı. Öykücümüze bunu sadece görmek, biraz da yorumlamak düşüyordu. Bu adam dün kendini iyice hasta bulmuş, öleceğini sezmiş, bir şey düşünmeden, bir zamanlar, çok kısa bir süre için de olsa, delice bir mutluluğu yaşadığı, yalnızlığını unuttuğu bu otel odasına koşmuştu. Tıpkı ininde ölmek içgüdüleriyle, kanı aka aka inine koşan, bir yaralı hayvan gibi.

Saatler

Beyoğlu'nun ara sokaklarındaki lokantalardan birinde öğle yemeği yedim. Acele etmeden yürüyerek caddeye çıktım. Gözüm Parmakkapı durağının karşısında asılı saate kayd. Biri beş geçiyor. Bir sinemanın iki buçuk matinesine gireceğim; gireceğim ya daha vakit var. Bugün, hiç olmazsa şimdi, o kadar kaygısızım ki. Bir düşüncem de yok, derdim de. Bana sorsalar şimdi, kendinden söz aç deseler, şaşırır kalırım. Ne derim? Şimdi yemek yedim derim, biraz sonra da sinemaya gireceğim. Başka bir şey söyleyemem. Bugün kaygılarının tümünü bir kenara atmış bir okul kaçağı gibiyim. Bir gün, on yedi, on sekiz yıl kadar önce bir gün, bir sabah erken, bilmiyorum nasıl bir özlemin kokusu burnumda, kendimi sokağa atmıştım. Uzun bir yolu yürümüş, Köprüyü geçmiş, ver elini Gülhane parkı demiştim. Sıranın birine oturmuş, kalın bir ağacın gövdesine bıçakla oyulmuş bir yüreğe saplı oka bakmıştım. Parkların kanepelerine, ağaçlara kazılan şu yüreğe saplı ok resimleri için düşündüklerimi anımsıyorum şimdi. Sevdayı türlü süslerle dolu şiirlerden, resimlerden öğrenen, şiirin de resmin de bu yozlaşmış türüne özenen çocuğa ne der ağaca kazılmış yüreğe saplı ok? Bir şey demez. Küçümsenir, bayağı bulunur. Bana da bir şey dememişti, küçümsemiş, bayağı bulmuştum. Sonraları şiirin de, resmin de

yalınını öğrenince sevdanın da böyle kestirmeden anlatılan biçimini sevdim.

Ne diyordum? Yıllarca önce bir gün Güllhane parkında oturmıştım. Öğleyin bir yerde bir şeyler yemiş, kapağı bir iki buçuk matinesine atmıştım. Bayılırim bana çocukluğumun başıboşluklarını anımsatan iki buçuk matinesine. Bir kaygı, bir keder içime çöküverdi mi, bir iki buçuk matinesine girer, çocukluğumun sevinçlerini yeni baştan bulurum.

Saat biri beş geçiyor. Sinemanın başlamasına daha bir buçuk saatlik bir zaman var. Ayazda dolaşacak değilim ya. Caddeye bakan kahvelerden birine girdim. Bir kötü fincanda kahve geldi. Bir de sigara yakıp sokağa daldım. Öndeki masada da bir adam oturuyor. O da sokağa bakıyor benim gibi. Belki o da yemekten çıkmış, bir sinemanın iki buçuk matinesine kadar olan zamanı caddede, ayazda geçirmemek için, kahvede oturan biri. Bir ara yoruldum caddeye bakmaktan, adamı seyre koyuldum. O da caddeyle ilgisini kesmiş, cebinden incecik bir kâğıda sarılı çıkardığı bir saati elinde evirip çeviriyordu. Küçük bir kadın saatiydi bu. Bir kol saati. Saati türlü yönünden inceleyip duruyor, sonra saatleri gösteren sayılara gözleri takılıyor, bir zaman gözünü ayırmadan bakıyordu. Camın önünden, tanıdığına benzettiği biri geçse, çok kısa bir zaman için geçenle ilgileniyor, sonra yeniden saate, hem de on iki saatin her birine ayrı ayrı yöneliyordu. Bir eşyaya bu kadar içten bağlanışta ne olabilir diye düşündüm. Bu kadın saati bu adama ne anlatıyor? Bir anı mı bu saat? Ayrıldığı sevgilisinin, karısının saati mi? Onları, birlikte geçen zamanlarını anımsadıkça, böyle çıkarıp çıkarıp bakıyor. Ne olursa olsun. Bana ne? Düşünecek bir ben mi varım bu adamı?

Gene sokağa daldım. Bir tanıdık geçti. Elimle bir hareket yaptım, görmedi. İki hamalın bir buzdolabını omuzlarına takıp götürüşlerini izledim. Kırk beşlik bir yosmanın karşıki sinemanın vitrininde müşteri kollayışıyla oyalandım. Bir başka tanıdığın görüp yanıma gelmemesi için cebimden ga-

zeteyi çıkardım, yüzüme tuttum. Gazeteyi yüzümden indir-diğimde baktım gözüm gene öndeki masada oturan adam-da. Adam şimdi de saati cebine koymuş olmalı, bir kâğıda bir şeyler karalıyordu. Merakımı yenemeyeceğim, eğilip bakacağım ne yazdığına. Baktım da. Bir mektuba başlamış-tı. Heceledim, “Sevgilim” diye başlıyordu. Sevgilim! Demek bir sevgilisi var. Saatin sahibi mi acaba sevgilisi? Evet, evet, öyle. Ona yazıyor. İlk cümleyi de okuyabiliyorum; “Saati-ni tamir için bana verdikten sonra senden ayrılır ayrılmaz, Beyoğlu’nda caddeye bakan kahvelerden birine oturdum.” Şimdi iş anlaşıldı. Saat, sevdiği kadının saati. Üstelik de ay-rılmamışlar. Bir saatçiye götürüp tamir ettirecek. Ama daha bugün gördüğü bir kadına mektup yazması neden? Belki de kadın bir başka kente gitmiştir, ya da gidecek. İkinci cümle-yi de okumak istiyorum. Eğilip bakıyorum gene. Bu kez bo-şuna. İyice arkasını döndü. Okuyabilirsen oku. Hayır, oku-madan olmayacak. Bir maceraya katılıp da yarıda bırakmak zorunda kalanların rahatsızlığı var bende şimdi. Biraz daha eğildim. Adam sezmiş gibi, biraz daha arkasını döndü. Çare yok, olmayacak.

Ne yapmalı? Ne yapmalı da bu işin içyüzünü anlamalı?

Okuyamayacağım. Böyle, bir sevgiliye yazılmış mektubu okumak beni bugün ne kadar eğlendirir, oyalardı. Bu eğlen-dirmekten, oyalamaktan da daha fazla bir şey olurdu. Hiç olmazsa bir an için bir mutluluğa erdirirdi, diyeceğim nere-deyse. Aklım bu adamla sevgilisinde. Kadın saatini tamir et-tirmek için verdikten sonra bir başka kente de gitmemiştir. Buradadır, bu kenttedir. Belki de adam onu yarın, ne yarını, akşama doğru, ya da gece, gene görecektir. Şimdi yanında ol-mayan onunla konuşmak istedi, konuşmadan edemeyeceğini anladı da, kalemi kâğıdı çıkardı, konuşmanın bir başka tür-lüsü olan şu mektubu yazıyor. Böyle olması daha güzel değil mi? Daha değişik, insanı saran bir anlam taşıyor mu? Ama ne çare, okuyamıyorum işte.

Hayır, okuyacağım bu mektubu. Şöyle yaparım bunun için de. Kendimi bu adamın yerine koyarım, ben yazarım mektubu. Bu daha güzel, daha umulmadık bir şey. Olmayan bir sevgiliye, üstelik hesapta olmayan bir mektup yazmak düşüncesi beni heyecanlandırdı. Sevdığım bir insan olmamasının hüznünü bir yana attım. Bir mektup yazmanın, kim olduğu belirsiz bir insana bir şeyler söylemenin sevinci içimi doldurdu. Ben de bir kalem kâğıt çıkardım. Tıpkı önümdeki masada oturan gibi “Sevgilim” diye başladım mektubuma ben de. Beş dakika önce ömründen bir günü daha tüketmek için bir iki buçuk matinesini bekleyen, hiçbir bağı olmayan bir adamdım. Şimdi öyle mi? Zembereği kopmuş saatini tamir ettirmek için aldığım, yarın olmazsa öbür gün göreceğim bir sevgilim var şimdi bu kentte. Bir kahvede oturmuş, saatini elimde eviriyor çeviriyor, bir şeyler düşünüyorum. Şimdi bir bağı var.

İlk cümlem o adamın yazdığı ilk cümle olacak: “Saatini tamir ettirmek için bana verdikten sonra, sizden ayrılır ayrılmaz, Beyoğlu’nda caddeye bakan kahvelerden birine oturdum.” Sonra? Sonrası da şöyle gelsin.

“Bir kahve söyledim. Kahve gelinceye dek cebimden incecik kâğıda sarılı saatinizi çıkardım. Bakıyorum şimdi. İnsanların eşyada bir değer buldukları, eşyaya bir anlam tanıdıkları ilkel çağların, çocuklukların, ilkençliklerin coşkusunu yaşıyorum. Eşyayı canlı varlık diye alan, bir boncukta, bir tutam saçta, bir kumaş parçasında, bizim bugün anlayamayacağımız, gülünç bulacağımız değerler tanıyan ilkel insanın dünyası ne kadar zenginmiş bizim bugün yaşadığımız şu dünyadan anlıyorum. Çocukluğumuzu unuttuğumuz, dünyaya çocuğun gözleriyle bakmayı küçümsediğimiz gün zenginliklerimizi de yitirmişiz. Eşyayı bir yana atarak düşünmenin, eşyayla bağılıklar kurmadan duymanın zorluğunu düşünün bir.

“Saatinizin akrebiyle yelkovanının her gün yeni baştan üzerinde dolaştığı sayılara bakıyor, saatleri gösteren o sayı-

larda geleceğinizi görüyorum. İnsanoğlunun ömrü saatlerin sınırı içinde geçer ne de olsa. Bir an gözüm, saatin dördüne takılıyor. Saatin kadranının üstündeki dört sayısına. Saat dört sizin yaşamanızda neyin karşılığı olabilir, diye dalıyorum. Önünüzdeki sayısız günlerin üzerinde durulmaya değer saat dörtlerinden birinde ne yapabilirsiniz? Belki de bir gün bu saatte bir evlenme defterine imzanızı atacaksınız. Sizi böyle bir saatte, içinizde sevinçler, korkular, umutlar, pişmanlıklar, türlü karışık duygular kımıldanırken, halinizde biraz da zoraki bir çekingenlik, ama her gün olduğunuzdan daha güzel buluyorum. Yanınızdaki adama kızmamak elimden gelmiyor. Ama seçtiğiniz kişiye o, ne diyebilirim? Belki bütün bu kalabalığın, bu törenlerin, ömrünüzce sizinle birlikte olacak kişiyle bir an önce yalnız kalmak için sona ermesini sabırsızlıkla bekleyeceksiniz. Günlerden bir günün saat dördü bir semaverin kaynarken çıkardığı sesler kadar ılık geçecek bir ömrün başlangıcı olacak. Hiç olmazsa, sizin için böyle olacak.

“Saat sekiz buçuğa gözüm kayıyor, sabahın sekiz buçuğuna. Sonra da hemen akşamın altısına bakıyorum. Bu saatlerde sizi bir erkeği, işine gidecek, işinden dönecek bir erkeği uğurlar, karşılar, karşılar, karşılar görüyorum.

“Belki de şimdi bütün saatleri bir yana iterek gözüme çarpan bir gece yarısının on ikisi, bir hastane odasında geçireceğiniz saat olacak. İlk çocuğunuzu, kentin büyük bir çoğunluğu uykuda, bütün gürültülerin azaldığı, yok olmaya yüz tuttuğu bir saatte dünyaya getireceksiniz. Yorgun, halsizsiniz. Alnınız, avuçlarınız ter içinde. Kızınızın (kız çocukları daha çok seversiniz) arkasında iki örgü okula giden düşünü görüp gülümseyeceksiniz.

“Gecenin saat onunda, dışarda yağmurun pencerelere çarptığı bir güz akşamı, sıcak odanızda, kızınız yatmış, karşınızda bir erkek gözleri gazetede uyuklarken, siz örgü örüyorsunuz. Saçınızın beyazı siyahından çok. O gün, daha o

gün kızınızla aranızda geçen bir evlenme konusunu kocanıza açıp açmamayı düşündüğünüzü söylersem şaşmaz mısınız?

“Saatler insana her zaman güzel şeyleri anımsatmıyor sevgilim. Şimdi de kalkmış kadrındaki sayılardan biri fena fena bakıyor yüzüme. Hangisi olduğunu iyice seçemiyorum ama. İçimin bir tuhaf olduğunu, başımın döndüğünü duyuyorum. Bir gün de, bir günün bir saatinde öleceksiniz.”

Burada bitirdim mektubumu. Adama baktım. Yoktu. Gitmiş olmalıydı. Kahvenin duvarındaki saate baktım. İkiyi yirmi geçiyor. Bir şeyler yazmak istemiş, yazmış, rahatlamıştım. Önümdeki kâğıdı okumadan yırttım. Elimde yuvarladıktan sonra, masanın üstündeki tablaya bırakıp kahveden çıktım.

Vatan, 30 Ekim 1955, s. 3

Soyut Oda

Ağustosböceklerinin sesi azalmıştı. Ama havalar soğumamıştı daha, geceler ılık geçiyordu. Gökyüzünün sessizliğinde bir yıldız uğultusu sürüp gidiyor. Yansıyan birkaç ışığın etkisiyle renkleri acı yeşile dönüşmüş sarmaşıkların çevirdiği balkonda Ali Numan Beyle karısı Fehime Hanım, akşam yemeği sonrasının kahve fincanları önlerinde, karşılıklı oturmuşlardı. Kapının dibindeki alçacık sehpaye bırakılmış gaz lambasının şişesine pervanenin biri konup biri kalkıyordu. (Okur şaşırarak burada, şaşırmasin, ne işi var gaz lambasının bu elektrik çağında demesin, çocukluğuna düşküncü Ali Numan Bey, geçmiş zamanda gaz lambalı, balkonlu pek çok gece yaşamıştı, yine benzeri bir tabloyu çizmek istemişti birçok geceler gibi, bu gece de.) Bahçeyi bölen toprak yolun iki yanında sırık fasulyeleri, mısırlar, ayçiçekleri. Daha ötede karanlık bir servi görünüyor. Sürüp giden suskunluğu, iskemlesinde yarı doğrularak Ali Numan Bey bozdu: “Bak hanım” dedi, “Ne söyleyeceğim sana, ne zamandan beri düşündüğüm, ama bir türlü söyleyemediğim.”

Bu, iskemlede yarı doğruluş, biraz da hazırlıklı bir sesle söylenen tümce Fehime Hanımda soğuk bir düş etkisi yaptı. Doğrusu istenirse, boşalmak için gelişigüzel bir elin kurcalamasını bekleyen bozuk sayılabilecek bir saatin zembereği

gibiydi Fehime Hanım, sadece şimdi değil, hep böyle gergin, bir şimşek çaksa da gürleşem diye tetikteydi. Yüzünün kasları kopacakmış gibi gerilerek: “Ne o? Ne varmış gene?” diye tısladı. Karşısındaki, kim olursa olsun, özellikle bir suskunluktan sonra söze başlayınca bir yıkım haberi alacağını sanıyor, bozgundan bozguna uğruyordu. Mutsuz bir kadındı o, hem de gerçek bir mutsuz, yüreğini saran bu ağır duygunun bir nedene bağlı olduğuna inanmıyordu da ondan. Balığın suda yüzüşü gibi, o da, mutsuzluğun doğasında yüzüyordu. Bir yandan da hak vermemiz gerekiyor, mutluluk üstüne pek özel tutumunu bir yana bıraksak da yine hak vermemiz gerekiyor. Çünkü uygarlığımız da mutluluğun kesin bir tanımını yapmadı bugüne dek, koskoca bir uygarlığın aydınlığa çıkaramadığı bir duygunun bir nedene bağlı olacağını nerden bilsin o, kökenini arasın? Duygusunun adını koyar, çığner ağzında sakız gibi, geçer gider. Kendilerini mutsuzlar bölümüne ayırmış, bu buruk besinle palazlanmış, mutsuzluklarıyla mutlu kadınların kocaları için de sırası gelmişken bir iki söz söylemek isteriz burada, deriz ki, onlar da bilgeliğe itilmiş kişilerdir. Bir başka deyimle, zoraki bilgilerdir. Yüksek yeteneğine kuşku duyamayacağımız Ali Numan Beye gelince, öykümüzün de gelişiminden anlaşılacağı üzere, o gerçek bir bilgeydi. (Konumuzun dışında da olsa, beliriveren bir çağrışımı saptamak uğruna birkaç söz daha: Nükteden anlamayan kadınların kocalarıysa, kişiliklerine göre, sertliğe ya da suskunluğa itilmişlerdir. Nedeniyse çok açık: Nedir nükte? Ya ince bir eleştiri ya da ince bir savunmadır. Eleştirinin de, savunmanın da incesinden anlamayan kadınların kocalarıysa ne yapsın? Çaresizdir onlar, sertliği deneyecekler, zamanla bu sertliklerini takazaya, marazaya dek götürebileceklerdir. Kişilikleri gereği bu gibi işleri beceremeyenlerse boyunlarını büküp susacaklar, dünyalarına küsmüşlerin arasına karışacaklardır. Kuşkusuz bu gözlemimiz nükteden anlamayan erkeklerin karıları için de, tersyüz edilip kullanılmak üzere geçerlidir.)

Ali Numan Beye Fehime Hanımın ıslıklı sesi keman sesi gibi gelmediyse de pek etkilemedi. O, bu kararının üstüne günlerce kuluçkaya yatıp pekiştirmişti iyice, yine de iskemlesinde yarı doğrularak, bir iki kez yutkunduktan sonra, birdenbire: “Ben ne istiyorum, biliyor musun?” dedi ve sorusunu karısının yanıtlamasına vakit bırakmadan sürdürdü konuşmasını: “Bir oda. Evet, bu evde bağımsız bir odam olsun benim, düzenleyeyim onu, hiç de çıkmayayım oradan. Bugüne dek olmadı, ama bugüne dek olmaması bundan sonra da olmayacak anlamına gelmesin istiyorum.” Ali Numan Beyin bu çıkışı, art arda sıralanmış bu birkaç tümcenin içeriği Fehime Hanımı bocalattı. Öyle olur çoğu kez, karşılaştığımız sözler tasarladığımız anlamı aşarsa, en huysuzumuzda bile yelkenler suya düşüverir. Bir soluk almadır bu, yeniden toparlanmak, saldırıya geçmenin yöntemini bulmak için kazanılmak istenen zamandır. Fehime Hanım da: “Ne odasıymış o? Bir de döşemek istiyormuşsun? Ama neyle?” diye geveledi ağzında sözcükleri yuvarlayarak. “Ne odası mı?” diye gürledi kocası bu kez, “Ne odası olacak? Soyut bir oda” diyerek ağzındaki sert baklayı Fehime Hanımın nicedir binbir çizgiyle yoğrularak buruşmuş yüzüne fırlatıverdi. Bozgundan bozguna yuvarlanmıştı kadın, sayıklamaya dönüşmüştü konuşması, “Soyut oda, soyut oda” diye yineleyip duruyordu, sonra birden can havliyle yürekliliğine sığınarak sordu: “Nedir bu soyut oda? Çatıya mı çıkacağız? Bahçeye doğru mu uzatacağız evi?” “Of,” diye bağırdı Ali Numan Bey, utkuya ulaştığını iliklerine dek duymuştu artık: “Anlamıyor musun Fehime? Anlamıyor musun? Yeni bir oda yaptırmayacağız, usta filan girmeyecek eve, ne dülger ne de boyacı. Bu yaşında çektirir miyim ben sana inşaat kırı? Bir odayı boşaltacağız, gereğince ben döşeyeceğim orasını, yerleşeceğim.”

Fehime Hanımın usuna yatmıyordu bu iş, neden bunca yıllık kocası, büyük bir kurumun hukuk danışmanlığının başyardımcılığından emekli, şu karşısında oturan koskoca

Ali Numan Bey, neden tek başına yaşayacağı bir oda istiyordu evde, üstelik bir de ad koyuyordu bu odaya, ne idüğü belirsiz bir ad, soyut oda? Neden? Neler olmuş, neler dönmüş-tü? Nerdeydi bityeniği? Belleği geriye doğru kayıyordu, iki yıl önceye, o zaman büyük bir kentte, o kentin kalburüstü sayılabilecek semtlerinin önde gideninde oturuyorlardı. Tavernalı, sinemalı, konkenli, bezikli, butikli, berberli günler yaşanıyordu. (Bu tavernalı, bezikli, konkenli, butikli, berberli yaşamı sürdürenlerin topluluğundan değildi Fehime Hanım, öykünmeydi onunkisi, dışa vurmuş bir özenti sadece, yetiştği ailenin göreneği olsun, kişiliği olsun, ruhsal karmaşasını bu havanın dışında, başka türlü düğümlemişti. Zamanla aslına döneceği kuşkusuzdu. Böyle olduğunu bilmiyordu, bilseydi üzüldü belki de.) Kızları Kevser'le oğulları Sefer, şimdi olduğu gibi yazları değil sadece, yılın tamamında yanlarındaydı. Uzatmalı yüksek okul öğrencisiydi onlar. Gene böyle yazla güzün karışımı bir akşamdı, anımsıyor şimdi iyice, kocası günlerce üstünde taşıdığı bungunluktan sıyrılarak kararını bildirmişti. Büyük kentten bir kıyı kasabasına taşınacaklardı. Önce kulaklarına inanmamıştı, ama inanmamak neye yarar, gerçekle karşılaşınca kaçmak yerine sarmaş dolaş olmaktır en iyisi onunla, sarmaş dolaş olmak, vakit geçirmeden önlemini almaktır. O da öyle yapmıştı, son silahını önce kullanmış, çırpınmış, bağırıp çağırmıştı. Gene böyle taş gibi duruyordu Ali Numan Bey karşısında, küçücük tümcelerıyla suskun, oysa yağlanmış davul derisi gibi geriliyor, göz çukurlarında yoğun bir ıslaklık duyuyordu. Günlerce ağlayış. (Tanrım, o ne yağmur!) Bu direncin de yararı olmamış, birkaç ay sonra taşınmışlardı buraya, bu yaz kasabasının anayolunun çıkışındaki koyu koruluğun dibine, hem de yaz kış oturmaçasına. Bu yalnızlık, bu atılmışlık satılmışlık da az gelmiş olmalıydı ki adama, şimdi de kendini evin içinde bir odaya kapamak istiyor, ölünceye dek uyuklamayı amaçlıyordu. Kentten buraya göçerek gömüldüğü

yalnızlık da yetmemişti ona, bir başka yalnızlığı özlüyordu demek, olacak iş miydi bu?

Ali Numan Bey bir yengiden sonra savaş alanında otağ kurmuş gibi oturuyordu iskemlesinde, konuşmuyordu, ama konuşsa birkaç dakika önceki gibi doğrulmayacaktı artık Fehime Hanıma doğru, söze başlamadan önce yutkunmayacaktı da. Küçük çıkışlar yapacaktı belki karısı, sarmayı, kuşatmayı deneyecekti, ama bu cılız güçleri püskürtmek güç olmayacaktı. Evet, tek durmaz bu kadın, sindiği anlar başkaldırıya en yakın olduğu zamanlardır. Nitekim beklediğine uğramakta gecikmedi Ali Numan Bey de. Bir yıldız mı kaymıştı ne, erken gelen güzün sararttığı bir yaprak ağaçtan düşerek kahve fincanının tabağına konmuştu, bir de puhu ötmüştü uzakta, Fehime Hanım kendini toplamıştı. Yeni bir güç ararken kendine, yeni bir ses de bulmuştu, hırçınlığı gizlenmiş, oldukça yumuşak, nerdeyse duygulu diyebileceğimiz bir ses, o sesiyle sordu: “Nasıl bir gereksinim itiyor seni bu odaya, bana söyleyebilir misin?” Besbelli, değiştirmiş yöntemini, yüzeyde dolaşmıyor artık, kaynağa inmek istiyor. Gülümse-di Ali Numan Bey, alaca aydınlıkta da olsa Fehime Hanımın gözünden kaçmadı bu gülümseyiş. “Gülme, gülme!” dedi, “Gülmekle sorumu yanıtlamaktan kaçacağını sanıyorsan aldanıyorsun.” “Gülmüyorum” diye kestirip attı Ali Numan Bey. “Ne yapıyorsun öyleyse?” diye bastırdı beriki. “Acı çekiyorum,” dedi Ali Numan Bey. Acı çekiyormuş! Neyin acısı bu diye düşünüyor Fehime Hanım? İşte, küçük de olsa, bir bozgun daha: Usu bir kez daha karışıyor, şaşıyor, ne uygun bir yol bulmuştu, yürüyüp gidecekti orda, şimdi ne yapacak, nereye sapacak bilmiyor. Tam kavga zamanı diyor içinden, ama kavga etmemeye kararlı, tereyağından kıl çeker gibi almak istiyor kocasının düşüncesindeki özü, başarmak için de soğukkanlı olmak gerekecek. Bu konuda yeterince deneyimi var, ama zaman ne çok şeyi alıp götürdü ondan bugüne dek, bunu da silip süpürmüştür belki de. Ah, nasıl davranmalı?

Ali Numan Bey yardım etti gene ona, yaşam boyu desteğini eksik etmediği gibi, bu zor durumunda da destekledi. Kış kokusu almış ağacın yaprağını dökercesine döktü içini, iyi yürekli kişinin satılığa çıkardığı evini gizli kapaklı bir yeri kalmasın diye kıyı bucak gezdirmesi gibi alıcısına o da öyle dolaştırdı durdu duyarlığının dehlizlerinde Fehime Hanımı, içtenliğini coşumculuk akımının en büyük ustalarının bile imreneceği parlak bir söylevle döktü ortaya, sonunda kendi de şaşkına döndü: Fehime Hanım anlamalıydı sorununu, kısacık bir zamanı kalmıştı şunun şurasında yaşanacak, nesneyi istemiyordu artık. Evet, istemiyordu nesneyi! Neydi nesne? Ben'in dışındaki her şey. Bir başka deyişle doğa. Doğayı istemiyordu. Soyut değildi doğa, geometrik biçimlere rastlanamazdı onda, ne üçgen bir bulut görmüştü bugüne dek, ne küp bir dağ, ne de dikdörtgen bir göl, yoktu ki görsün! Hiçbir nehir dümdüz akıyordu. Sıkıştı dışını uzun süre, susmuştu, şimdi söylüyordu işte. Soyut olmayan doğaya dayanamıyordu. Bir kaysı, iki şeftali, üç armut, dört elma ne demekti? Kaysı, şeftali, armut, elma yoktu. Bir, iki, üç, dört vardı. Ne kış vardı ne yaz, ne güz ne de ilkyaz, gündüzle gece de yoktu, tek bir öz vardı, rengini görmediğimiz, kokusunu duymadığımız akıp giden zamandı o da. Uzay vardı bir de, boşluk! Varlık, o boşluktaydı. Ağaç, ev, sokak, çatı, deniz, şamandıra, mendirek, gemi, kuş, dağ, bulut, kaya hep o boşluktaydı. Doğayla kesecekti alışverişini, görüntüler acunundan kurtulacak, ussalda devinecekti. Soyut birimlerle bir odaya kapanmayı özlüyordu. Özlem de denemezdi buna, neydi öyleyse, bir niteleme buluyordu oracıkta, hem de göz açıp kapayana dek, evet diyordu bağı yakan susuzluk duygusu bu. Ali Numan Bey anlatıyor, Fehime Hanım dinliyordu, kuşkusuz anlamıyordu bir şey, Ali Numan Bey anlattıkça artıyordu anlamazlığı Fehime Hanımın, ne denli anlamazsa gözleri o denli fincan gibi büyüyordu. Balçıktan da yapışkan bir büyüünün içine düşmüştü sanki, kafası sıkılmış

limona dönmüş, binlerce avcının çevirdiği yaban ördeğinden beter şaşkıındı. Bir an geldi ki bu arapsaçı söylevden bir şey anlamasa da haklı bu adam diye düşünmeye başladı, ne yapsak da yardım etsek ona? Sözcükler kafatası boşluğunda arılar gibi vızılđaşıyor, uçup gidiyorlar sonra, ama birkaç sözcükten kurulu bir cümle kırıntısı şu sıra da usunda: Bağrı yakan susuzluk duygusu! Susamış demek, susayanın susuzluğunu gidermek törenin gereğı değil mi? Ali Numan Beyin istediğı ne, kesin olarak söylemiyor ki bu adam, belki söyleyecek, söyletmeye bakmalı, çıkmazda olsak da çıkışın yolları aranmalı!

Ali Numan Bey, Fehime Hanımın kıvamına geldiğini o karanlıkta sezmişti. Bir vazonun yerinin değıştirilmesi ni günlerce sorun yapan bu huysuz kadın evin içinde böyle kökten bir değışikliğe neden katlanacak, düşünmüyordu bile, biliyordu nedenini: Olağan değildi karşılaştığı, olağanüstüydü de ondan. (Bu olağanlık olağandışılık sorunu yalanlar için de geçerlidir. Nitekim küçük yalanlar kudurtur da kadınları, büyüklerine gıkları çıkmaz. Örneğın, bir küçük memur, diyelim ki dairenin evrak kayıt işleri görevlisi, sabahleyin evinden çıkarken karısına, Bakan'ın çağırılısı olduğunu, o akşam bir lokantada başbaşa yemek yiyeceklerini, bundan ötürü de gece yarısından önce dönemeyeceğini söylese, şirretliğin bayrağını elinde gezdirse de o kadın, yine sesini çıkarmaz, lacivert giysisini çıkarır kocasının dolaptan, beyaz gömleğini verir, boyunbağını elleriyle bağlar.) Daha çok konuşmamayı yeğledi, karısının sorularını sıralamasını, yanıtlarını hazırlayarak bekledi. "Ne yapacağız şimdi, söyle bakalım bana?" diye soru yağmurlarının ilk damlalarını düşürmekte gecikmedi. Fehime Hanım da sesinin tınısına olanca yumuşaklığı vermeye çabalayarak. Utku güneşinin sıcaklığını yüzünde duyuyordu kocası, yine de yukardan bakan bir konuşma biçimini yeğlemiyordu, kıyıda sürüyor du kayığını, hem de çok yavaş. "Yukardaki oda var ya" dedi,

durdu bir ara, sonra ılık mı ılık, bahçenin bu gece vaktindeki dinlendiriciliğine uygun bir sesle sürdürdü konuşmasını, dilimizi bilmeyenler bu konuşmayı duysalar, sesin uyumuna kanıp, uzaktan uzağa bir kurbağa viyaklarken, pervane-nin biri konup biri kalkarken gaz lambasının şişesine, bu yaşlı adamın bu yaşlı kadına evlenme önerdiğini sanacaklar nerdeyse. “Evet” dedi Ali Numan Bey, “Yukarı kattaki oda, çatı katındaki o küçük delik, Kevser’in yüzüne bakmadığı, Sefer’in yatmaktan yüksündüğü o oda işte, soyut odam olacak benim.” Bu alçakgönüllülüğe karşı boş durmadı Fehime Hanım da, cömertliğini güzelce sergiledi: “Evet ama o oda” dedi, daha neler söyleyecek, o odanın çok küçük olduğunu vurgulayacak belki, kışın ısınmadığından da söz edecek, yazın sıcaklığında da hamama döndüğünden, ama bırakmadı ki Ali Numan Bey, lafını ağzına tıkadı kadının. Bu kez makine-li tüfeğin atışı gibi konuştu, gelmedi bir türlü sözün ardı arkası: “Yeter o oda bana, yeter Fehime, eski muşambalardan birini söküp döşeyelim, badanalayalım kireçle, bir de somya koyarız, üstüne de kabaca bir şilte, perdeler Amerikan bezinden de olabilir, benim köhne yazıhaneyi de duvara dayadık mı tamam. Önemli olan malzeme, soyut malzeme, acunumu kurarken kullanacağım malzeme!” Malzeme sözcüğünü duyunca gözleri kaydı Fehime Hanımın, karanlıkta bir yerde durdu. Ali Numan Bey de dinlenmediğini anlayınca susmak zorunda kaldı. Ne malzemesi bu diye düşünüyordu kadın, atılan yeni bir düğüm ki gel de çöz ilmiğini şimdi, erzak mı taşıyacak odaya, odun mu, kömür mü, çılgınlığın havuzuna girmiş yıkıyor bu adam, düpedüz çıldırmış! Ama neden yorsun usunu, sormak varken? Kupkuru bir sesle, sanki ondan çıkmıyormuşçasına: “Ne malzemesiymiş o?” diye yöneltti sorusunu, “Ne gereği var erzağın, odunun, kömürün? Arada iner çıkarsın, hep orada kalacak değilsin ya?” Böylece evde yeni kurulacak düzeni hafifletmek istemişti usunca, kocasının kararını bir ucundan kemirmeye çabalamıştı.

Bir çıkış yapmanın gereğini anlamıştı Ali Numan Bey, hava durgunluğa dönüşüyor, esmeli biraz: “Bak, Fehime” dedi, “Anlamıyorsun, anlamanı da beklemiyorum, ama insan bir konuya yabancı düşünce kendi kendine çözmeyi bırakmalı bir yana, karşısındakine açıkça sormalı! Benim malzemem ne erzak, ne odun, ne kömür, aştım ben onları, yaşamımın dışına çıkardım.” Duruyor, boynunun damarları şişmiş, mor, gözleri çerçevesinden fırlayacak nerdeyse, “Benim malzemem soyut malzeme!” diye bağırıyor, “Evet, evet, soyut malzeme! Hangisinden başlayayım bilmiyorum ki? Örneğin, bir kurukafa! Kuşkusuz, en önemlisi de bu! Neden mi? Çünkü ne denli insan gelip geçmişse bu yeryüzünden tümünün de kafalarının soyutlanmış simgesidir kurukafa!” (Fehime Hanım kurukafa sözcüğünü duyunca bir çığlık attı içinden, Tanrım diye inledi. Ali Numan Bey bu içten atılmış çığlığı duymadı, ne zamandır, karısının dıştan attığı çığlıkları da duymamaya alıştırmıştı kendini.) “Evet Fehime, ne diyordum, bir kurukafa, sonra, bir de küre olacak, yeryüzü yuvarlağı, acunumuzun soyut simgesidir o da. Haritalar! Yığınla harita! Bulabilirsem Avrupa’nın büyük kentlerinin kadastro çizelgeleri, onlar da soyuttur. Düşün, Paganini çalmıştı oralarda, Sarah Bernhardt oynamıştı, George Sand sevişmişti Chopin’le hem de nasıl çılginca, şimdi biri bile yok eski görünümleriyle o kentlerin, ama kadastroları duruyor. Sonra cetveller, pergeller, gönyeler! Geometrinin soyut toprağını parselleyeceğim onlarla. Sayılar! Birler, ikiler, üçler, dörtler, beşler! Sayılar her zaman büyülemiştir beni, bugün de büyülüyor. Paramız yok, şimdilik yok, olacak elbette, o zaman bir de teleskop alacağım, gökyüzüne bakacağım. Dilediğimizce uydular uçuralım, aya gidip gelelim, gökyüzü daha soyutluluğunu yitirmedi.”

Lambanın gazı bitmiş, fitili yanmak üzreydi, Fehime Hanım, sessiz soluksuz kalktı, gidip elektriği açtı, lambayı söndürdü. Çevreden yansıyan o tek tük ışıklar da sönmüş-

tü artık, elektriğin bol ışığı yansıdı bu kez bahçeye, yaprakların rengi daha beter acı yeşile dönüştü. Fehime Hanım Ali Numan Beyi de unutmuştu, soyut odayı da. Bilinç, ağırlığını kaldıramayınca bir yükün, dışarı atar onu ya da aşağı iter. Onda da öyle olmuştu. Gündüzden balkona astığı birkaç parça çamaşırı topluyordu şimdi, kurumuşlar, ne de olsa gecenin nemini emmişler, katlıyor, masanın üstüne bırakıyordu. Ali Numan Bey iskemlesinde yine güvenli bir çalımla oturuyor, iyi geçti bu gece diye düşünüyor, daha iyi umulamazdı, biliyor ki Fehime Hanımın bu içine dönüklüğü kararını olumlu yönde oluşturmamasından kaynaklanıyor, direnç göstermek isteseydi bu kadın susmazdı, çamaşır toplamaya da girişmezdi. (Bunca zaman, Fehime Hanımın bilincinin yüzeyini bırakmış bir yana bu adam, bilinçaltını gözlemlemiş! Yanılır mı?) Yoğun bir tartışmadan sonra suskunluk kaplasa da ortalığı, o suskunlukta yine de sessiz bir konuşma sürüp gider. Kimi kez tek yanlı bir konuşmadır bu, birinin bilinciyle öbürünün bilinçaltının konuşması, şimdi Ali Numan Beyle Fehime Hanımın arasında olduğu gibi. Bir dış etkenle sona erdi bu tek yanlı konuşma, açılan bahçe kapısının sesini duydular, Kevser'le Sefer diskodan geliyorlardı. Ağızlarındaki İngilizce bir şarkıyı mırıldanarak hızla merdiveni tırmandı çocuklar, kapıyı açıp balkona girdiler. İkisinin de ayağında mavisi beyaza dönüşmüş blucin pantolon, Kevser'in saçları afro, boyalı kumral, Sefer'inkiler uzun, kazaklarının kollarını göğüslerinin üstünde düğümlemişler, ne çok dans etmişler ki şakaklarından ter sızıyor ikisinin de, boş gözlerle bakınıp duruyorlar. Kevser: "Yatmadınız mı hâlâ, saat bir mi iki mi ne?" diyor annesiyle babasının yüzlerine bir göz atarak, Sefer çıkletini çiğniyor durmadan, teni orda ama tını orda değil sanki, suskun. (Var mıdır bu çocuğun tını? diye düşünürdü Ali Numan Bey çoğu kez.) Fehime Hanım: "Çamaşırları topladım Kevser" dedi, "Sabaha kalsaydı yeniden yıkanmış gibi olacaktı." Ali Numan Bey, doğrularak yerinden, ayaklarıyla terlikleri-

ni ararken, Kevser'e: "Nasıldı bakalım?" diye sordu, "Nasıldı bu akşam diskonuz?" Kevser, daha çok yüzüyle gözüyle, gövdesiyle yanıt verirdi sorulara, gene öyle yaptı, ağzında bir şeyler gevelediyse de pek anlaşılmadı ne dediği. Ali Numan Bey bu karmaşık dili öğrenmişti artık, gecenin iyi geçtiğini anladı. Sefer'e de sormak istiyor, ama niye sorsun, konuşmaz ki bu oğlan. Terliklerini bulmuş, ayağına geçirmişti: "Ben yatmaya gidiyorum" diyerek balkondan içeriye girdi. Ali Numan Bey gidince sahne Fehime Hanıma kalmıştı, o da bu boş sahneyi kullanmakta gecikmedi: "Bakın" dedi, "Kızım Kevser, oğlum Sefer!" Ali Numan Bey sanki ölmüştü, aile başkanı yerine koyuyordu kendini, o yüce sorumlulukla çocuklara: "Yarından tezi yok, babanıza ayrı bir oda düzenleyeceğiz, orada oturup kalkacak, çalışacak neye çalışacaksa, geceyi nerde geçirecek, yemeğini bizimle mi yiyecek, yoksa ayrı mı, daha bilmiyorum." Kevser: "Ne demekmiş o?" diye şaşkın sordu. Sefer, diskonun etkisinden kurtaramamıştı kendini, dişlerinin arasından bir "Yok yahu!" fırlattı. Fehime Hanım, konunun en önemli yanını, odanın adını çocuklara söylemediğini anımsamıştı: "Çatı katındaki küçük odayı istiyor, çocuklar" dedi. "Adını da koymuş, soyut oda mıymış, neymiş?" Kevser pek öyle önemsemedi bu adı, "Neyin soyut odasıymış bu?" diyerek sürahiden doldurduğu bir bardak suyu tepeden aşağı dikti, sonra da: "Özgün adamdır benim babam!" diye ekledi kendisine de bir övünç payı ayırarak. Sefer, duymamıştı sanki bu konuşmayı, kollarını balkonun korkuluğuna dayamış bahçeye bakıyordu. Birdenbire, Kevser'e dönerek: "Yarın akşam da gidiyor muyuz?" diye sordu. Kevser pek de aldırmadan: "Ne bileyim?" dedi, salına salına yürüdü odasına doğru. Sefer de koştu arkasından içeriye, pikaba bir plak koydu, düğmesini çevirdi. Binlerce kedi bağıırıyordu şimdi evin içinde, kilolarca ciğer asılmış bir demir kafesin çevresinde dolanıyordu sanki. İleri gittiğini anlamış olmalı ki Sefer, ses yavaşladı. Can çekişen, mızımız, uyuz

bir kedinin sesine dönuştü. Fehime Hanım da balkonun kapısını kapayıp sofaya girdi, yatacak o da, yorgun, hem de nasıl yorgun! Kafasında bir soru, durmadan, saatin sarkacı gibi sallanıyor: Muşamba? Ali Numan Bey odaya muşamba döşenmesini istemişti. Eski, kullanılmış bir muşamba da olabilir demişti. Hangi konsolun, kanepenin altındaki muşambayı çıkarıp koymalı yukarıdaki küçük odanın orta yerine? Yanları boş kalmaz mı biraz, ek yerleri görünmez mi? Adam sen de, kim girecek o odaya? Uyku gözünden akıyor. “Acelesi mi var, yarın düşünürüm,” diyor, kendi kendine. Kısa aralıklarla söniyordu birer birer evin bütün ışıkları.

* * *

Aradan bir hafta geçmeden döşemişti Fehime Hanım o odayı, kendi deyimiyle gelin odasına çevirmişti. İki gün badana yetmişti, çivitli kireç badana, biraz dalgalı, kimi yerleri açıklı koyulu, olsun, kadı kızında da bulunur o denli kusur, yüzü gözü kirece bulanmış, bitkin inmişti öğle yemeklerine o günlerde, yemekten sonra sert mindere uzanarak belini dinlendirmiş, sonra hemen yukarıya fırlamıştı. Muşambalar! Büyük sorundu muşambalar, ama Tanrı denk getirir iyi kulunun işini, koltukların kanepelerin altından, göze pek de batmayan yerlerden söktüğü birkaç parçayı yan yana getirerek yaymıştı, öyle ki duvar diplerinde bile bir karış görünen tahta kalmamıştı. Kullanılmayan bir somyayı da en dibe, camlardan olabildiğince uzağa dayamıştı kocasının buluttan nem kapacak kerte yaşlı olduğunu düşünerek, somyanın enini aşan, denk gelenini bulamamıştı, bir de döşek sermişti üstüne. Yatak örtüsü, incecik yorgan, naftalin kokan battaniye, hepsi tamamdı. Bir iskemle, yayları gevşemiş koltuk, üç ayaklı sehpa, küçük bir masa yatağının başucuna, kümbet yazıhane bakkalın çırağının oracıktan bulup getirdiği bir adamın çabasıyla, (Kevser’le Sefer yardım edeceklerine söz vermiş-

lerdi ama o anda sıvışmışlardı) yukarıya taşınmıştı. Somyanın başucuna yerleştirdiği masaya açık yeşil yapraklar, koyu kırmızı kirazlar işlenmiş bir örtüyü sermiş, suyu dolu yayan bir sürahiyle bardak da koymuştu. (Bağrı yakan susuzluk duygusunu gidermek için su.) Gönölünce düzenledikten sonra odayı, durmuş bakmıştı uzun uzun, bir eksik göremeyince aşağı koşmuş, “Evet, Ali Numan Bey,” demişti, “Odanız hazır, sizi bekliyor!” Sesi biraz buruk, kırgın, kocasının yüzüne yabancılaşmış gözlerle bakıyordu. Çekişme, hırgür olmadan yürümüştü bu işler, Fehime Hanımdaysa oldum olası, çekişmesiz geçen, hırgüre bulaşmadığı günlerde insanın içini ezen bir durgunluk belirir, dünyasına küsmüşlerin o tutuk hali görölürdü. Ruhsal sağlığını korumaya yarayan bir denge olmalıydı bu, ipin üstündeki cambaz, öfkeyle gücenmişlik arasında gidip geliyordu. Ali Numan Bey yanıtlamamıştı Fehime Hanımı, uzaklara, göklere bakmış, kışlık ülkelerine göçen leylekleri izlemiş, bıkmıştı sonra bakmaktan, gözlerini tavana dikmiş, susmuştu. Kadın bir kez daha bozulmuş, geldiği gibi tersyüz dönerek yatak odasına koşmuş, anlamsız bakınmıştı sağına soluna, hızını alamayarak mutfığa inmiş, orada, gerçek yuvasında, göz çukurlarında biriken suyun sıcaklığını duyunca kendini tutamamış, boşanmış, hüngür hüngür ağlamıştı. Öyle ki, gören olsaydı acıdan yüreği sancılanır ya da yaşamdan umudunu keserdi. Günlerdir içinde biriken öfkesiyle gücenmişliğinin kesiştiği noktaydı bu ağlama, yosunlu kayaların dibinden fışkıran suya benziyordu, yabanıl. Neden böyle yapıyor diye düşünüyordu bu adam, usa sığmaz isteklerinin tümünü yerine getiriyorum da neden bunca suskun, gözlerini durmadan kaçırıyor benden? Birden bir ışık düşüyordu usuna, olasılığı bilince yansıtan ışık, belki de diyordu yaptıklarını denetlemek için bana görünmeden çıkıyor yukarıya, odaya, döşenen eşyayı gözden geçiriyor, bir eksiğim var belki de? O hızla, bir koşu, tırmanıyordu merdivenleri soluk soluğa, böylesi yeni yetme kızlarda

görülür ancak, kapıyı ardına kadar açıp eşikte duruyor, odayı incelemeci gözüyle süzerek eksiğini yerinde yakalıyordu: Soba kurmayı unutmuş! Önümüz kış, nasıl unutulur, olmuş işte. Yüreği, mutsuz yaşlı kadınların yüreğince katı, acımasız, kara kışın soğuğuyla sobasız oda yaşlı Ali Numan Beyi çağırıştırıyor bile, ama yarın sobayı kuracak, sadece bir eski zaman kadının onuru bu! Bugünden bitirmek isterdi bu işi ama yorgundu, çok yorgun, onca gözyaşının zehiri gövdesine dağılmıştı. Az sonra Kevser'le Sefer'in yemeğe geleceklerini düşünmüştü, gelecekler, tek tabak konmamış masaya oturacaklardı hemen, yemeği ısınmaya koymalı diyerek yine, o çevik adımlarla, onun olmayan adımlarla, rüzgâr gibi mutfığa inmişti, bu kaçınıcı iniş çıkış, ne yoğun yaşanmış günler!

Ertesi gün sobayı da kurdu Fehime Hanım, o günden sonra bir daha da o odanın kapısını açmadı. Beş altı gün önce bu olağandışı konuyu Fehime Hanıma açan, o gece lambanın çevresinde dönen pervaneler gibi tutkusunun ateşinde yanıp tutuşan Ali Numan Bey odaya yerleşmekte pek de acele etmiyordu. İçine kapanmış, iki büklüm katlanmıştı sanki tını, konuşmuyor, kuytularda duruyor, gövdesini sahibinin tasmaından tutarak yönettiği bir köpek gibi gezdiriyordu ortalıkta. Kazanılmış bir utkunun ardından gelen gevşeyiş miydi bu, esriklik mi, belli değildi. Sabahleyin uyanmaya bile üşeniyordu diyeceğiz nerdeyse, uyandıktan sonra uzun zaman yatağından çıkmıyor, sabah karanlığı odasından fırlayarak yemekten bulaşığa, ortalığın temizliğinden bahçenin sulanmasına dek yığınla işi başından savınca camları açıp odayı havalandırmak için gelen karısı yatağında buluyordu onu, gözlerini tavana dikmiş, bir ozan gibi düşseli avlıyor. "Kalk!" diyordu, "Kalk artık, çayın kaçınıcı demlenişi bu?" Kalkıyordu adam, kuyudan çıkar gibi çıkmış geceden, üstüne sabahlığını geçiriyor, ağır mavnalar gibi süzülüyordu sofadan, mutfığa bitişik çimentoyla döşenmiş yemek odasına

iniyordu. Soğumuş çay ve iğrenç peynir! Kahvaltıdan kalkınca, bahçeye çıkıyor, çiçeklere bakıyor, ama bakan o mu? Koltuğa yığılmak, kanepeye uzanmakla geçiyordu zaman, göklere bakıp gecikmiş leylek kafilelerini bekleyerek. Çok sürmüyordu bu bekleyiş, yeni göçmenler yağıyordu göğün dört bir yanından, son artıklar, hastalar, sakatlar, tembeller, alışılan bir yeri bırakıp gitmek istemeyenler karşıdaki yıkık yapının çatısında toplanıyorlar, sonra büyüklü küçüklü sürüler halinde güneye doğru uçuyorlardı. Devinimsiz durup göklere bakan kişiye zaman ne ki, saatin akrebiyle yelkovanı fır dönüyor, göz açıp kapanıncaya dek gelip dayanıyordu kapıya öğle. Eğreti bir öğle yemeği, kalkıyor, bu kez bir başka koltuğa gömülüyordu. Ne karısı, ne Kevser, ne de Sefer pek de şaşırmıyorlardı bu haline, bir hafta önce balkonda o gece usun sınırlarını doludizgin aşarak o denli şaşırtmıştı ki onları, artık hangi türden bir davranışıyla olursa olsun bir kez daha şaşırtmasına olanak yoktu. Gerçi Kevser'le Sefer o dramatik sahnenin gözlemcileri olmamışlardı, ama Fehime Hanım bütün ilgisizliklerine karşın olanı biteni ayrıntısıyla aktarmayı bilmişti. Ali Numan Bey için günün anlamı ikindiye doğru başlıyordu. O saatlerde ağır ağır merdivenleri çıkıyor, henüz soyutlanmadığına inandığı odaya giriyor, otuz yıl önce Karaköy'ün yazın bile loş, serinlik kokan kırtasiyecilerinden aldığı bir tomar parşömen kâğıttan birkaçını yazıhanesinden çıkararak aşağıya iniyor, genişçe bir sigara sehpasının üzerinde mektuplarını yazmaya koyuluyordu. Bu mektuplar, soyut odasının malzemesini getirtmek amacıyla İstanbul'daki birkaç yakın ahabına yazılmış mektuplardı. Çoğunu daha ilk satırından beğenmiyor, yırtıyor, yeni baştan yazıyordu. Ayrı kişilere yazılmış bu mektuplarda bir kurukafanın, bir pergel takımının, büyükçe bir yeryüzü yuvarlağının, sayısız haritanın, birkaç matematik kitabının, saydam haydeger kâğıtlarının, renkli kalemlerin, kalın bir defterin, bulabilirlerse parlak kartonlara basılmış kocaman sayıların,

ucuz olmak koşuluyla işportalardan antikacılara dek değişik yerlerde bulunabilecek adı sanı belli olmayan taşların acele gönderilmesi isteniyordu. (Teleskop istememişti, sadece teleskop satan tecimevinden teleskobu tanıtan bir broşür gönderilmesinin sağlanmasını rica etmişti.) Yazılan mektuplar yine otuz yıl önce alınmış mor kâğıttan astarlı zarflara konuyor, zarflar dikkatle yapıştırılıyordu. Her gün bir iki zarfı cebine koyuyor, kimseye bir şey söylemeden, akşamüstü, postaneye gitmek üzere kasabanın yolunu tutuyordu. Alacakaranlıkla eve döndüğünde biraz daha açılmış görünüyordu, örneğin Fehime Hanıma: “Güz, bastırmış!” diyordu, “Diskonuz ne zamana dek açık kalacak?” diye soruyordu Kevser’e. Sefer’eyse yanıt almayacağını, alsa da, o yarım yamalak yanıtta yarım yamalak da olsa bir şey anlamayacağını bilmiş olmalı ki bir şey sormamayı yeğliyordu. Akşam yemeği bir sağırlar konuşusuydu, kim bir şey söylese (Ali Numan Beyin dışında, yüce suskunluğunu sürdürüyordu çünkü o.) öbürü tümüyle ilgisiz bir yanıt veriyordu. Çocuklar yemekten sonra, daha doğrusu yemeği biraz da yarıda bırakarak yine fırlıyorlardı sokağa, diskoya mı gidiyorlar, arkadaşlarına mı, nereye, söylemiyorlardı ki? Fehime Hanımla Ali Numan Bey balkonun girişindeki holde oturuyorlardı, havalar serinlemişti, balkonda oturulamazdı artık. Fehime Hanım yün örüyor, at gibi koşturuyor tığı, arada durup belli etmeden yüzünü inceliyor kocasının, eskiden ‘Dünya kaçkını’ derlerdi böylesine diye kendi kendine konuşuyordu içinden, Ali Numan Beyin elinde gazete bile yok, tavana bakıyordu. Tavanda soyut olmayan bir karış yer yoktu. Çizgiler görüyordu koşut, tavanın tümünü çevrelemiş bir dörtgen, boydan boya uzanmış altı tane dikdörtgen, ortada, elektrik lambasının sarktığı yerde kabartma yuvarlaklar, ovaler, (üçgenler yoktu, olmasın!) yine de esriyordu. Ah bu akşam, saatleri gece yarısına doğru sarkan saatler! Geometrinin afyonunu çubuğuna doldurup tüttürdüğü saatler! Sesler de çekilip gidiyordu bu saatlerde bir torbaya

dolup güneşin battığı dağın arkasına, kasabanın somut sesleri, ses kırpıntıları eriyip yitiyordu, büsbütün soyutlanıyordu acun. Yatmaya yakın vakitlerde Fehime Hanımın somut sesi bozuyordu bu soyutluğu, kocasının günden güne suyu çekilmiş bir koca yemişe benzettiği yüzüne bakarak: “Bir ıhlamur yapayım mı sana? Ya da bir adaçayı mı?” diye soruyordu kadın. Yine dans ediyor bu kadın diye düşünüyordu Ali Numan Bey, öfkeyle gücenmişlik arasında gidip geliyor, ama bir iki sevecenlik figürünü de kullanmadan edemiyor. Düşsel acunundan uzaklaşmanın süresini kısa tutmak için sevebileceği adaçayının kıvamını kendi de bilmediği halde, vurgusuz bir sesle: “Adaçayı” deyiveriyordu, “Ama tek yapraktan.” Adaçayları içiliyordu karşılıklı, birinin gözleri tava-
nın o dar, sınırlı geometrisinde dolaşıyordu yine, ama kırık dökük bir tekneyle açık denizde volta atar gibi özgür, öbürü son hızıyla yününü örüyordu Sefer’in kazağını yetiştirebilmek için yaklaşan kışa.

Mevsim ilerlemişti. Güz kışın kokusunu duyuruyordu ağaçta, yaprakta, göğün rengine, hava kükrüyordu üç beş günde bir, delimtrak bir rüzgâr yaban kestanelerinin yapraklarını sokaklara, bahçelere hoyratça savuruyordu. Bir başka rüzgâr daha vardı ki o da Ali Numan Beyin içinde esmeye başlayan sabırsızlık rüzgârıydı, İstanbul’daki ahbablarından istediği şeyler gelmemişti daha, bekleyişin hüznüyle içinden kemiriliyordu adam. Soyut oda hazırdı, ama gerekli malzeme yoktu ortada. Boş bakışlarla bakıyordu camdan sokağa, uzun boylu, şeker gibi yürüyen postacının imgesini daha uzaktan görmek için yanıp tutuşuyor, kimi kez de kapıyı açıp holde var mı bir şey diye aranıyordu. Çocuklar çaktırmadan sinsice gülüyorlardı bu haline, Fehime Hanım yutkunmakla yetiniyordu. Bu bunalımlı, kara günler sürerken, bir gün öğleye doğru “Mektup!” diye bağırان gevrek sesi duyuldu postacının daha bahçe kapısından. Ali Numan Bey,

özellikle son günlerdeki halinden umulmayacak bir çeviklikle bahçeye koştu. Tıkanacaktı nerdeyse, soluk soluğaydı. Postacı mektup yerine küçük bir kâğıt parçası uzattı sadece, gelen mektup değil posta bildirim kâğıdıydı, bir paket gelmişti ona, gidip alması gerekiyordu. Kısa süren bir düş kırıklığı! Mektup olsaydı durumu hemen öğrenecekti. (Ama hangi durumu?) Şimdiyse postaneye gitmek için geçecek bir zaman giriyordu araya, nasıl tüketecek o zamanı! Yine de postacıya teşekkür etti, binlerce kez teşekkür etti. Hemen içeriye koştu, giysisini değiştirdi. Merdivenden inerken Fehime Hanımı gördü orada, “Yemek hazır,” diyordu kadın, çok da hevesli görünmemeli çoluk çocuğa, renk vermemeye bakmalı diye düşünerek, katı, donmuş adımlarla yemek odasına girdi. Kevser de oradaydı, Sefer de, ünlemlerle konuşuyorlar yine, sözcüklerin bölünmüş heceleriyle, “Tamam’lar, Oldu’lar” gırla gidiyor “Yok yahu”yla “Hadi be”ler arasında mekik dokuyorlar. Fehime Hanım yemeği koydu ortaya, kırmızı mercimek, arkadan makarnayla hoşaf gelecekmiş! Boğazında düğümlenerek lokmaları yedi, yer gibi yaptı daha çok. Sonra, erkence sıyrılarak sofradan, postanenin yolunu tuttu. Sarı yapraklar, dün geceki kasırganın kırdığı dallar vardı sokakta, güzü ayaklarının altında ezerek, böylece tüketerek bir mevsimi daha, kulaklarında bir uğultuyla yürüyordu. Postaneye vardığında heyecanı duyarlıklı bir barometreyi patlatacak denli artmıştı. İçeriye girdi, çiçek bozuğu, esmer, kalın dudaklı memura kâğıdı uzattı. Orta büyüklükte, küp biçimi bir paket tutuşturuldu eline, paketi aldığı gibi kendini dışarda buldu. Yine o güz sokaklarından dönüyor, çevresine ürkmüş gözlerle bakıyor, paketi bir ucundan aralayıp içindekinin ne olduğunu anlayabilmek için تنها bir yer arıyordu. Buldu da, caddeden duvarla ayrılmış bir arsaya girdi, paketi aralamadı, düpedüz açtı. Evet, gelen bir kurukafaydı. Kutusundan çıkardı. Gözleri yaşarmıştı, dudakları titriyor, kanaryasını okşayan kuş meraklısı gibi okşuyordu kurukafasını incitmemeye çalışarak.

Sonra yine kutusuna koydu. Bu kez güvenli adımlarla yürüyordu, ağır, yanında bir dizi ağacın sıralandığı kaldırımdan, düşünemiyor bile, kafası bomboş. Eve gelince, kimse de görmedi onu, yukarıya çıktı, odaya, kurukafayı yazıhanesinin üstüne koydu. Bu kez kapıyı kilitleyip, anahtarı da cebine atarak indi aşağıya, bir şey olmamış gibi, yayvan, geniş koltuğa attı kendini, dışarda serin bir güneşin ışığı ağacı, bahçeyi, duvarı, sokağı ikindinin rengine boyuyordu. Uğurlu gelmişti kurukafa, birkaç gün sonra, güneşir, üç beş gün arayla posta bildirim kâğıtları yağmaya başladı eve, kuraklık sona ermişti artık. Postacının bahçe kapısını açtığını evin neresinden olursa olsun duyuyor, alışkanlığında törpüleyemediği heyecanıyla koşuyordu bahçeye, postacıdan kâğıdı alır almaz postanede buluyordu kendini. Yeryüzü yuvarlağı, haritalar, cetveller, pergeller, gönyeler, haydeger kâğıtları, parlak kartonlara renkli basılmış sayılar, adı sanı bilinmeyen büyüklü küçüklü taşlar art arda geliyor. (Teleskobu tanıtan broşür de gelmişti, kapağında olağanüstü güzel, büyük, renkli bir fotoğrafı vardı teleskobun, upuzun konisi burnunu havaya dikmiş, göklere bakıyordu şimdiden.) Güz kızarığı sokaklardan geçiyordu yine, çürümeye yüz tutmuş yapraklara basarak yürüyordu bahçe duvarlarından sarkmış nemli dalların arasından, eve dönünceye dek beklemeye sabrı yetmiyor, bir çıkmaza sapıp, bir arsaya, kutuyu hemen açıyordu. Evet, diyordu, küre de geldi, haydeger kâğıdı da, pergel takımı da, şu da geldi, bu da.

Soyut malzeme tamamlanmıştı artık, Ali Numan Beyin de odasına çekilmesi gerekiyordu. Bir gün önceden Fehime Hanıma durumu açıklamayı insanlık borcu bildi: “Fehime!” dedi, ünlemini vurgulayarak sözcüğün, “Beklediğim bütün malzeme geldi. Yarın sabah odama çekileceğim artık, çalışacağım.” Fehime Hanımın gözlerinde yaşlar birikti. (Eyvah! Ağlayacak yine bu kadın!) Ağlamadı, yine çelişik duyguların arasında gitti geldi, dans etti. Ali Numan Beyin odayı

kilitleyerek anahtarı cebine koymasından ötürü duyduğu gücenmişliğin çizgileri vardı yüzünde, kocası yaban ellere gidecekmış de bir daha dönmeyecekmiş sanısının doğurduğu üzümlüğün çizgileri de vardı. Bu iki duygunun arasında bocalayan bir sesle sordu: “Ne zamana dek sürecek çalışman?” Ali Numan Bey, kendisine yaşamı boyunca bu denli anlamsız bir soru sorulmadığını düşündü: “Sonsuza dek!” diye yanıtladı, “Başka nasıl olabilir?” Fehime Hanım da, bir başka açıdan, sorusunun gereksiz olduğunu anlamakta gecikmedi. Evin yaşantısına etkiyecek daha gerçekçi sorular varken yanıtlansa bile sonuç alınamayacak bir soruyu uluorta savuruvermenin ne yararı vardı? Kocasının yanıtını duymamış gibi davrandı: “Yemeklerini odanda mı yiyeceksin?” diye sordu bu kez. Ali Numan Bey: “Hayır” dedi, “Yemeğe ineyeğim, ama sadece yemeğe. Yemeğin dışında tüm saatlerim odamda geçecek.” Yine çok rahat değildi görünüşü, kendini biraz kusurlu sayıyor sanki, ama bildiğinden de şaşmıyor, çocuklar gibi karşısındakinin anlayışına sığınıyordu. “Öyle olsun!” dedi Fehime Hanım, “Mademki öyle istiyorsun, öyle olsun!” Bu sözde ne sitem vardı, ne gücenmişlik, ne de öfke. Hiçbir hecesini vurgulamamıştı sözcüklerinin, sesini hiçbir renge bürümemişti. Su gibi akıvermişti ağzından, öyle kendiliğinden.

Su arabaları geçiyordu, sabahın muştucuları, dağ yolunun sapağındaki çeşmeden doldurmuşlardı sularını, kasabaya gidiyorlardı. Her sabah bu arabaların demir tekerleklerinin kaldırımında çıkardıkları gıcirtılarla uyanırdı Ali Numan Bey, odasına taşınmaya karar verdiği sabah da onlarla uyandı, başka sabahlarda olduğu gibi uykuyla uyanıklık arasında bir bocalamadan sonra yeniden uykunun puslu ülkesine çekilmedi, yavaşça sıyrıldı yatağından, doğruldu, terliklerini giyerek pencerenin önüne gidip dışarıya baktı. Gün ağarmaya başlıyordu bir ucundan, bahçeyi basmış sisin ardından soyut yontular gibi görünüyordu çıplak dalları ağaçların, ne den-

li uzaktı kümesin kapısı! Döndü, yatağında uyuyan Fehime Hanıma baktı, terlemişti üst dudağı kadının, kolunun biri dösemeye sarkmıştı. Ali Numan Bey giyindi, uzun uzun aynaya baktı, yaşamının başka bir yörüngeye oturduğunu düşündüğü bu yeni aşamada yüzünü görmek istemiş olmalıydı bir kez, kapıyı olabildiğince sessizce açarak aşağıya, mutfağa indi. Çay pişirecekti kendine, ince bir dilim ekmek, sabahları tiksindiği peynir, cılız bir kahvaltı yapacaktı. Ama tez davranmalı, odasında soyut bir acun onu bekliyor. Böyle düşünüyordu, kendine de kızıyordu bir yandan, ne çabuk kendimi Kaf dağında görmeye alıştım diye mırıldanıyordu: Soyut acun yoktu ki daha, o acunu yüce tutkusuyla yaratacak malzeme vardı ortada sadece, sevgili kurukafası, uzak bir mavilik gibi onu durmadan çağıran yeryüzü yuvarlağı, görmediği kentlerin sokaklarınca çekici haritaları, geometrinin uçsuz bucaksız labirentinde dolaştıracak cetvelleri, pergelleri, gönyeleri vardı. Onların yüzünü kara çıkarmamalıydı, bir çırağı henüz, çırağın tutkusuyse hiçbir tutkuya benzemezdi, başaracaktı kuşkusuz. Soyutlayacak, soyutlanacaktı. Bu düşlemlerle, yarım yamalak bir kahvaltıdan sonra, odasına gitti.

Fehime Hanım uyanınca, Ali Numan Beyin yatağını boş buldu, içinde dulluğun hüznünü duydu. En çok dulluktan korkmuştu, dullar ayrık bir toplumdu onun gözündeki, şimdiyse kendini bir üyesi gibi görüyordu bu toplumun. Hem de daha kocası yaşarken saplanmıştı bu duyguya, ama yaşıyor muydu Ali Numan Bey, canlı bir ölüydü o şimdi, canlı bir ölüyle aynı evde nasıl yaşayacak, usuna bir türlü sığdıramıyordu. Kapıyı açıp dışarıya çıktı, Sefer de çıkmıştı odasından gerinerek, ne rastlantı, Kevser de kapısını açmış, iki kolunu iki yana açarak kırıslara dayanmış duruyordu orada, böylece üçü de sofada buluşmuşlardı. Babanız diye söze başladı Fehime Hanım, Kevser bir kedi hızıyla merdivenlerden aşağı koştu, kapıya, sabahın gazetesini almaya, Sefer jimnastiğini yapmış banyoya giriyordu, kadıncağız kalakaldı. Kah-

valtıda babalarını sormadılar bile, birtakım sözcük oyunları oynadılar, daha doğrusu Kevser soruyor, Sefer'se kendine özgü ünlemleriyle geçiştiriyor bu soruları, Fehime Hanım düşünüyordu, babalarının bu sabah kahvaltıya inmeyeceğini, bundan sonra sadece öğle ve akşam yemeklerinde şöyle bir görüneceğini biliyorlar diyordu bu çocuklar. Nitekim öyle de oldu: O gün de, o günü izleyen günlerde de Ali Numan Bey öğle ve akşam yemeklerine indi, kimseyle de pek konuşmadı. İç konuşmasını sürdüren kişi başkasıyla konuşur mu, elbette konuşmayacaktı. Bunda şaşacak bir şey yoktu. Ama dikkat etselerdi şaşıracakları bir şey vardı ki o da Ali Numan Beyin günden güne dudaklarının inceldiği, yüzünün kireç sürülmüş gibi beyazlaştığı, gözleriniyse bir buğu tabakasının kapladığıydı. Yürümesi belirgin biçimde ağırlaşmıştı, dönüşlerinde zorluk çektiği belliydi.

On beş yirmi gün sonra bir gün ince, sert, buzcul bir yağmur yağdı. Dinmedi bütün gün, geceye de sarktı. Güzler kışlara ince, sert, buzcul yağmurlarla bağlanır, o gecelerden biriydi. Rüzgâr gittikçe hızını arttırıyordu dışarda, ağaçlar toprağa değecekmişçesine eğiliyor, bir çinko yerinden oynuyordu çatıda, yuvasından kopmuş birkaç kiremit bahçeye düşüyordu. Bahçe kuru yaprak denizine dönüşmüştü, yer yer gölcükler oluşmuştu çöküntülerinde beton alanın, nerden yansıdığı belli olmayan garip bir aydınlıkta genç bir yılanın derisi gibi yanar döneriyle parlıyordu iliklerine dek yağmuru emmiş ıslak ev. Mutfağın yanındaki, ışığı az olduğu için kasvetli, soğumuş yemek odasında masaya oturmuşlardı. Kevser'le Sefer, sınav borçlusu olduklarından bu kış okullarına gitmeyecekler burada kalacaklardı, Fehime Hanım yakası kürklü eski mantosunu omuzlarına atmış mutfakla yemek odasının arasında mekik dokuyordu. Yaz, sisli sabahlarla başlayıp baygın akşamlara doğru uzayan, ağaçta, yaprakta, suda sarının kahverengiye dönüşümünü sergileyen o uzun, gizemli yüzü

de ardından sürükleyerek çekip gitmişti. Yazlıkçılarsa çoktan büyük kentlere dönmüşler, mavi, yeşil, sarı, kırmızı ampulleriyle gözü gönü çeken çay evleri, lokantalar, mevsimlik sinemalar, diskolar bir dahaki yaza dek gözden silinmişler, Kevser'le Sefer de eve kapanmışlardı artık. Köfte kızarıyordu ızgarada, iç ezici bir soğan kokusu duyuluyordu, dumanı mutfaktan odaya yayılmıştı. Fehime Hanım, ateşte gereğinden çok kaldığı için üstü kaymak bağlamış bir tencere çorbayı getirdi, masaya koydu. Titrek elleri soğuktan morarmıştı: "Ah dedi, sofraya tencereyle yemek getirecek kadın mıydım ben?" Amaçsız söylenmiş sözlerdi bunlar Kevser bir sitem sezdi yine de, yanıtlamak gereğini duydu: "Aman anne!" dedi. "Söyleseydin ya, dilin yok muydu?" Fehime Hanım duymadı Kevser'in bu sözünü, evde esen hava şaşkına döndürmüştü onu, ne söylense duymuyordu. Uyurgezer gibi dolaşıyordu ortalıkta, ağır giden pek çok yol alan kaplumbağaydı tıpkı. Kenti düşünüyordu bir yandan, durmadan bir nabız gibi atan, devinimli, kalabalık kenti, bir yandan da gerçeğini yaşamaya uğraşıyordu. Mutfağa gitti yine, köftelerle döndü bu kez, kapağı kapalı kocaman bir bakır sahanı da masanın bir yanına bıraktı. "Bir de tatlı var, dünden," diye mırıldanarak koşup tatlıyı da getirdi: "Hazır!" dedi, "Babanız inmedi daha? Hep saatinde gelirdi o!" Ali Numan Beyin iskemlesine bakıyor, boşluğuyla buruk bir duyguya düşüyordu. Eksikliği o denli belli ki! Kevser susuyor, Sefer işaret parmağını masaya vurarak tempo tutuyordu. Suskunluk, bir sinek gibi vızıldayarak, dolaşıyordu havada. Ali Numan Beyi bekliyorlardı. Gelse de yemeği yeseler, sofrayı kaldırsa Fehime Hanım, bir an önce bulaşığı yıkasa, ortalığı toplasa! Dakikalar geçiyor, Ali Numan Bey gelmiyordu. Çocuklarla bakışıyorlardı boş gözlerle, bıkkın, biri kaşığının ucuyla çorbaya uzanıyor, öbürü ekmeğinden kopardığı bir lokmayı döndürüp dolaştırarak çiğniyordu ağzında uzun uzun. Fehime Hanım dayanamadı, sonunda: "Çocuklar!" dedi, "Gidin çağırın

babanızı, gelsin artık!” Kevser’le Sefer mıknaş çekimine tutulmuş gibi hemen kalktılar, merdivenleri üçer beşer tırmanarak yukarıya çıktılar. (Bir buyruğu hemen yerine getirdikleri görülmemişti daha, biri değil de ikisi birden koşmuştu üstelik, olacak şey değildi!) Fehime Hanım, çocuklar çıkınca bir boğuntu duydu içinde, yüreği daralıyor, boğazı sıkılır gibi oluyordu. Ayağa kalkmış, yorumsuz, içgüdüsel bir davranışla mutfağa götürmek üzere ekmek tabağını, sahanları masanın bir yanına yığmaya başlamıştı. Rüzgâr, mutfak kapısının önüne bırakılmış bir küpü deviriyor, bir leğeni sürüklüyordu bahçede, duyuluyordu, gidip almayı düşünmüyordu bile. Kevser’le Sefer’inse merdivenden çıkarlarken aşağıdan yukarıya doğru uzaklaşan ayak sesleri, bu kez, yukarıdan aşağı inerlerken gittikçe arttı, gürültüye dönüştü. İnmemişler, sanki yuvarlanmışlardı. Merdiven boşluğunda pek kısa süren bir beklemeden sonra kapıyı hızla açtılar, durdular orada, gençler, bu türden bir haberin nasıl verileceğini bilmiyorlardı, bir çırpıda, ayarlayamadıkları bir sesle: “Soyut odasında ölmüş babamız,” dediler.

*Vav'lar**

Abdülmuttalip Bey II. Abdülhamid'in tahttan düşmesinden birkaç ay önce pek kısa süre kaldığı Akdeniz kentlerimizden birinin mutasarrıflığından ayrılmış, Gülcemal vapuruyla İstanbul'a dönüyordu. Küçük kamarada sıkıntılı sayılabilecek geceyi geçirdikten sonra, sabah, karısı Nüveyra Hanımla gvertedeydiler. Dönüşümlü dalgaların gözle ayırdedilmesi g burgaçlar açtığı denize, o gün onlara daha da sarp görünen Gelibolu kıyılarına baktılar hep. Abdülmuttalip Beyin gözünde İstanbul'daki evi ve zemini çimentoyla sıvanmış, havuzlu, ardaklı o küçük arka bahçe tütüyordu. Nüveyra Hanımsa, günlerdir usundan söküp atamadığı bir soruya yanıt arıyordu: Neden diyordu, neden, mutasarrıflığımızdan bu denli kısa sürede ayrıldık? Düşüncesinde bile mutasarrıflığımız sözcüğünün üstüne basıyordu durmadan, bunda bir övünç payı vardı kuşkusuz, ama ona sorsanız: "Abdülmuttalip Beyle biz zdeşleşmişiz bir kez, kendimi nasıl ayrı tutarım ondan?" diyecekti. Bunda da gereğın payı vardı. Evet, neden? Yukarının yüce buyruğuyla mı, yoksa kocasının isteğiyile mi? Bu sorunun yanıtını hiçbir zaman almadı, alamayacaktı da, çünkü o kendilerine sunulmayan nesneye zenme-

* Yazarın 1985 ENKA Spor, Eğitim ve Sosyal Yardım Vakfı Bilim ve Sanat dllerinde yk dalında birincilik alan yks (S..)

dikleri gibi aktarılmayan bilgiyi de öğrenmeye kalkışmayan, o zamanda örneklerine rastlamakta çok da güçlük çekilmeyecek kadınların soyundandı. Abdülmuttalip Beye gelince, o da böyle bir açıklamaya gerek duymadı. Düşündüğü şeydi: Memuriyetten istek dışında bir nedenle ayrılmak onur kırıcı olaydı. İkilemin bir ucunda onura değinen bir olay varsa o konuda açıklama yapmamak gerekirdi. Böylece giz ailenin bağrına gömülüp uyuyacaktı.

Kadınla erkeğin doğayla karşı karşıya kalışlarında o kendiliğinden suskunluğu, çokluk, kadınlar yırtar. Bu, sadece bir zamanın değil, her zamanın kadınlarında böyledir. Bu kez de öyle oldu. Nüveyra Hanım: “Bey!” diye söze girdi. Bir çığlıktı bu, fısıltı gibi bir çığlık, ruhsal gerilimin en küçük tınısını bile barındırmıyordu, amacı kocasını yuvarlandığı düşsel dünyadan sıyırmaktı, o kadar. Bu ufacık çığlığın Abdülmuttalip Beydeki etkisi bıyığının iki ucunu yavaşça aşağıya doğru düzeltmek oldu. Sanki gizli bir dil vardı aralarında, dilin dışında bir dil, bıyığın iki ucunu aşağıya doğru düzeltmek de o dilden bir tümce işte: “Konuş bakalım, ne söyleyeceksen söyle!” anlamına geliyor. Ortamın uygun olduğunu görmüştü Nüveyra Hanım, konuştu: “Korkuyorum,” dedi, “Bunca memuriyetten, bunca dağdağadan sonra!” Amacı biraz daha kapsam kazanmıştı şimdi, belli bir doğrultuya yönelmişti. Seçtiği sözcüklerle mutasarrıflığın kısa sürüşünü gözden irak ediyor, sonra ekliyordu: “Sıkılacaksın!” Abdülmuttalip Beydeyse, bunca memuriyet, bunca dağdağa gibi sözcükler zaman imgesine dönüşüyor, içgüdüsel, çıkarıp saatine bakıyordu. En yavaş sesiyle: “Neden sıkılayım?” diye yanıtlıyordu Nüveyra Hanımı, sonra da: “Ev var, bahçe var,” diyordu kesik kesik. Ben yok muyum? diye düşünüyordu Nüveyra Hanım. Daha o düşünmeden, Abdülmuttalip Bey: “Sonra, sen varsın!” diyordu. Konuşma, nerdeyse, duygusal bir ara renge bürünüyordu. Evet, ara renk! Çünkü onlar belirginleşmemeyi doğaları gibi taşımışlardı. Geçmişe göz kırparak di-

yeceğim ki yine, o zamanın kadınları kocalarının yüzünde duygunun göstergelerini sisler ardından da görseler, kanatlı melek kesilirler, alçakgönüllülükte yarışılmaz düzeye çıkarlardı. Nüveyra Hanım da kanatlarını takmıştı bile, kocasının son tümcesinden söze girdi: “Ben yeter miyim?” dedi, “Ev de, bahçe de yetmez belki? Amaçlı bir iş gerekmez mi? Öyle ki, zamanını tümüyle kapsayacak bir iş!” Abdülmuttalip Bey yanıtlamıyordu bu soruyu, uzaklara bakıyordu: Çanakkale Boğazı’nı yarılamış gemi, nerdeyse Marmara’ya açılacaklar. Rüzgâr keskin, güneş kış güneşi, ayaz mı ayaz! Bir süre kalakaldılar, katılaşıp. Suskunluğun sineği, vızıltısız, birinden kalkıp öbürüne kondu durdu. Sonra Abdülmuttalip Bey erkekliliğin koruyucu içgüdüleriyle Nüveyra Hanımı yavaşça bileğinden tutup kamaraya indiriyor, karşılıklı yataklarına oturuyorlardı. Nüveyra Hanımın yüzü, düpedüz, bildiğimiz soru işaretine dönüşmüştü. Bu kehribar yüzlü kadına saygıyla karışık duyarlılığından sıyrılamayan bu eski zaman adamı, söze kestirmeden girdi: “Benim işim çok!” dedi. “Ne gibi işler?” diye fısıldadı Nüveyra Hanım. Konuşmanın düzenini kafasında hazırlamış olmalı ki yanıtı hazırda öbürünün: “Bugüne dek başka işlerin engellediği işler! Ne zamandan beri kurduğum, bir türlü girişemediğim! Şu yeryüzüne gözümü açmanın nedeni sayabileceğim işler daha çok.” Nüveyra Hanımın gözleri yuvarlaklaşıyor: “Neymiş onlar?” diye soruyordu. Abdülmuttalip Bey: “Nasıl söylesem? Bir tür hattatlık!” diyordu. Susuyordu sonra, beti benzi biraz solmuş. Gözlerini bu kez Gelibolu’nun değil de sanki içinin sarp kayalarında gezdiriyordu. “Hattatlık!” diye mırıldanıyordu Nüveyra Hanım. Karısının bu soluk ünlemini sesine devingenliğin sıcaklığını katarak yanıtlıyordu şimdi de onu: “Evet, bir tür hattatlık!” Ekliyordu sonra: “Bir tek harfin hattatlığı! Vav’lar çiziceğim! En yetkin Vav’ı çizene dek Vav’lar çiziceğim!” Evlilik yaşamlarının başından bu yana en içerikli konuşmalarıydı bu, gözlerinin yuvarlağı bu kez köşelen-

miş, soruyordu Nüveyra Hanım: “Ne Vav’ı?” Coşku, kapıda hazırdı: “Ne Vav’ı olacak? Vav, işte! Elifba’nın Vav’ı!” Kadının gözünde Vav’lar uçuşuyordu şimdi, küçük, kocaman kafalı, kuyruğu kıvrık siyah lekeler, o virgül benzerleri!

Marmara, o gün bir türlü bitmek bilmedi. Geminin altına hep bir dalga, sanki gemiyle birlikte giden o tek dalga vurdu. Gülcemal’in direklerine onların görmedikleri martılar konup kalktı. Kamaralarında kaldılar akşama dek, bekleyişin yorgunluğunu yaşadılar. Geç vakitte Abdülmuttalip Bey, güverteye çıktı, ortalığı kolaçan etti. Döndüğünde de: “Hiçbir yer görünmüyor. Akşam mı olmuş, pus mu basmış, anlayamadım,” dedi. Yağlı kâğıda sarılmış paketlerini açıp kuru köfteleriyle zeytinyağlı yaprak dolmalarını yedikten sonra midelelerini un helvasıyla bastırdıklarında da suskundular. Başları geceye erken düştü. Gecenin geç saatinde Abdülmuttalip Bey, bungun, nemli bir sıcağın etkisiyle uyandı. Başını yastıktan doğrultarak, denizi, geminin dibini dinledi. Sonra karısının uyanık olup olmadığını denetimden geçirmeden: “Dipten o dalga vurmuyor artık,” dedi, “Gemi durmuş, limana girmek için sabahı bekliyor. Ola ki Ayastafonos açıklarındayız, Nüveyra!” Başını yastığa koyduğunda da hemen uyudu. Düşünce, dalgaların üstünde hoplayan kayıklar, gövdelerinin bel-den yukarısı öne eğik koşuşan hamallar, Tophane’ye doğru uzanmış bir fayton çizgisi gördü.

Fatih’ten aşağıya, Haliç’e doğru vurunca, daha çok Fener’e yakın, ilkyazda bahçe duvarlarından erguvanların sarktığı, güzün bin kırmızısının ortalığa döküldüğü bir sokakta çatısından at nalı sarkan, yüzü kiremit rengine, kapısı mora boyanmış bir ev görünür. Eski İstanbul’un pek çok evi gibi cumbalıdır. Cumbanın üstünde de oymalı korkulukla çevrilmiş basık tavanlı bir balkon vardır. Abdülmuttalip Beyin Gelibolu’nun sarp kıyılarına bakarken düşlediği birkaç kuşak ötelerdeki dedelerden kalma evidir bu, kuşkusuz, beton zeminli, havuzlu arka bahçe sokaktan görülmeyecektir. Pek

değişik renkte, kör, topal, sağlıklı, hasta, ağır hasta, yaralı, sıyrıklı kedilerinse bu ev kovanları gibidir. Her yaz da, rastlantının şaşırtıcı yasasıdır bu, bir leylek bacasına yuva kurar, o bacada, güneyin özlemiyle yanıp tutuşarak döneceği günü bekler. Rüzgâra göre, İstanbul'un konuk bulutları kimi gün Fatih'le Edirnekapı arasındaki bir yöne doğru, kimi gün de Boğaz'ın Rumeli kıyılarından öteye o evin üstünden uçarlar.

Abdülmuttalip Beyle Nüveyra Hanım, döl vermemiş bu çift, düşte görülen o bir dizi faytondan biriyle, güneşli, yine de soğuk bir kış sabahının saat onunda evlerine geldiler. İki sandıkla bir dengi, tek karşıcaları yaz kış siyah yeleşinin üstünden pek göz alıcı bir kösteği sarkıttığı için adı Köstekli Reşat'a çıkmış, mahallenin eski tulumbacılarından Reşat Efendi getirecekti. Fayton kapıda durunca karşıdaki evlerden birkaç kafes kımıldanır, bir perde aralanır gibi oldu. Az ötedeki yangın yerinden sümüşü akmış bir çocuk onlara doğru koştu. Abdülmuttalip Bey indi önce faytondan, sonra Nüveyra Hanımı elinden tutarak indirdi. Başını yukarıya kaldırıp evi tepeden tırnağa süzdü. Cebinden, ağır, iri kıyım pirinç anahtarı çıkararak kilide biraz da kaygıyla soktu. Üç kez çevirdi, zorlamasız açıldı kapı. Ne iyi, her şey yolunda, bir terslik de yok. Eliyle salık soluk taşlığı göstererek: "Buyrun hanımefendi," dedi karısına. "Buyrun!" Kadın kehribardan da kehribar yüzüyle baktı kocasına, suskun gözleriyle bile konuşmadan, sanki eşğin altında bir yatır varmış gibi, incitmemek için onu, dikkatin doruğuna ulaşarak tüyden de hafif içeriye süzüldü. Loştu taşlık, kokuyordu da. Küçük, yuvarlak masada bir lamba bıraktıklarınca duruyordu. Mutfağın kapısının önüne üç güğüm dizilmişti. Evin yeniden kurulması gerekiyordu şimdi, bu işe de buzcul havayı dağıtmak için odalardan birinin sobasını tutuşturmakla başlanacaktı. Bir hayli yıpranmış, mantarları görünen muşamba döşeli merdivenden çıkarak cumbalı oturma odasına girdiler. Yan yana, yerde, günlerinin pek büyük bölümünü geçirdikleri dışalım

malı ipek satenle kaplı şilteleri, duvara dayalı yine o kumaşla kaplı iki yastık duruyor. Şiltelerin de, yastıkların da fıstık rengi kumaşıyla pek uyuşan gülkurusu püsküller sarkıyor kenarlarından, solmuşlar, ama olsun! Soluk gülkurusu soluk fıstığa daha da yakışıyor. Önünde de yukarı doğru kıvrık ayakları işlemeli sehpa, üstünde bakır cezveyle iki de fincan, eski Çin desenli. Bir konsol karşıda, bir ucu örümceklenmiş aynasıyla yine onların! Nüveyra Hanımın gözüne hepsinden önce, birkaç çatlağı alçıyla kapatılmış küçük çini soba takıldı. Yanındaki nefti üzerine pembe karanfiller çizilmiş, şimdi toza bulanmış odun kutusundan birkaç odun başını uzatmış bakıyor. Çıra arıyor, bulamıyor. Ah, gaz bulsa! Çarşafını çıkarıp koşuyordu aşağıya, taşlıktaki masada gördüğü lambadan süzdüğü bir lokma gazla dönerek sobayı tutuşturuyordu. Bir at kişnemesinden anladı iki sandıkla bir dengi Reşat Efendi'nin kapıya dayadığını, "Bey," dedi. "Bak geldi eşyamız da."

Günlerce değil birkaç gün, çok değil birkaç kişi, semtin tanınmışlarından, eski dostlardan konukluğa gelenler oldu. "Hoş geldiniz Efendi Hazretleri!" ünlemiyle başlayan konuşmalar "Tanrı sağlığını hep korusun!" dileğiyle noktalandı. Nüveyra Hanımın kapıyı tıkırdatarak uzattığı kahveler içildi. Gitgide sıkısını arttıran padişah'tan, kıpırdayan Rumeli'den, İstanbul'u viraneye çeviren son yangınlardan söz edildi. Eski mutasarrıftan, kendilerini sevdiğini umdukları kimselerin ve kendisini sevenlerin katıldığı Fener iskelesi yanındaki satış kahvede her ikindi düzenlenen nargileli toplantılara onur vermesi dilendi. Abdülmuttalip Beye döndüğü kent üstüne çok şey sorulduysa da o pek istekli açıklamalarda bulunmadı. Sanki hep suyun dışında yüzen bir hali vardı. Sıkısını arttıran padişah'tan, kıpırdayan Rumeli'den, son yangınlardan söz edilirken de böyleydi. Fener iskelesinin yanındaki kahvede nargileli ikindi toplantılarına çağırıldığında da konuşmanın kıyısında kalmıştı. Bir hafta kadar sonra da çok gösterişli bir faytonla kadife yelekli, ayağı tozluklu, top sakallı bir baş-

ka kişi geldi. Fayton, kaldığı sürece kapıda bekledi. Abdülmuttalıp Bey bu yeni konuğu çok sıcak bir ilgiyle değilse de ayrıcalıklı bir özenle karşıladı. Fısıltılı, küçük seslerle bir saatte yakın konuştular. Nüveyra Hanım, konuk gidene dek, “Bu bir geçmiş olsun konukluğu mu ya da bir görev önerisi mi?” diye düşündü durdu içerde, konuk gidince de sormamakla geleneğinin tılsımını bozmadı. Söylemeye gerek yok ki Abdülmuttalıp Bey de konunun üstünde durmadı. Bu sonuncudan sonra konuklukların da ardı arası kesildi. Koyu gölgeye düşüp sessizliğine çekildi ev.

Günler hızla geçiyordu. Gençliğin zamanını çok yavaş öğüten değirmen, yaşlılığın zamanını hızla öğütüyordu. Mevsimler aylara, aylar haftalara, haftalar günlere benziyordu. Bu arada Nüveyra Hanımın da birkaç geleni gidene oldu. Bu gelenler Abdülmuttalıp Beyin konukları gibi acı kahveyle bırakılmıyor, şerbetler, şuruplar, macunlar sunuluyordu. O Akdeniz kentinden getirilen kurutulmuş özgün yapraklarla çiçekler, çevreler, ufak tefek toprak süs eşyası da armağan ediliyordu. “Mutasarrıflığımızda” diye başlıyordu söze Nüveyra Hanım, çokluk, öyle bitiriyordu. Öyle olaylar vardır ki yaşanmasından çok öyküye dönüşme niteliğiyle değerlenir kadınlar için, yıllarca pek tatlı bir sakız gibi ağızda çiğnenir. Nüveyra Hanımın “Mutasarrıflığımız” dediği geçmiş zaman da bu tür olayların büyük boyutlara ulaşmış parlak bir örneğiydi. Güler yüz sonsuz da olsa, o konukluklar armağanlarla da bezense, dile getirilmese bile edaya yansımış övüngeçlikler ilişkiye gölge düşürür, konuk kaçıır. O konukluklar da seyreline evde eski yaşamları başladı Nüveyra Hanımla Abdülmuttalıp Beyin. Gerçeği söylemek gerekirse bu da dingin, bilgi kişinin tadına doyamayacağı bir yaşamdı.

O sabah günlük işler yine şaşmaz düzeniyle yürüdü. Zamanın fabrikası, kendinden beklendiğince aksamasız çalıştı. Külrengi bir göge açtı gözlerini Nüveyra Hanım, yatağından oyalanmadan çıktı. Ayağına, beyaz, ayak bileklerinin az yu-

karsında biten kalın yün çoraplarını geçirmişti bile, başını da tülbentle bağlamıştı. Çift katlı pazenden uzun sabahlığını giyerek oturma odasına geçti, sobayı tutuşturdu. Ateşin ilk korunu mangala aldı, sacayağı yerleştirip ekmek kızarttı. Dış yüzü son kerte yıpranmış, lekeli, içi de yer yer dökülen kürküyle göründü Abdülmuttalip Bey kapıda, sabahın asık suratıyla gidip şiltesine oturdu. Susku her zamanki gibi egemendi odada, Âdem'le Havva'nın bölüşülen elmasıydı. Çay demlenip ekmek de kızarınca küçük bir tabaktaki beyaz peynirle birlikte tepsiyi sehpanın üstüne bıraktıktan sonra kadın, kocasının yanına oturdu. Nefis körletmenin sınırını aşmayan kahvaltılarını yaptılar. Suskun, içten yanan insanlarda görülen sabahlara özgü bir iştahsızlıktı bu, hep süregelmişti. Sonra, yemekten önceki ilk ve ikinci kahvelerle biraz açılacaklar, dünyaya daha yaklaşacaklardı. Nitekim harı azalmış mangala cezvenin sürülmesi de gecikmedi. Abdülmuttalip Bey höpürdeterek içti kahveyi, Nüveyra Hanımınsa ağzından yudumlar ılık aktı. Dünyanın en sessiz sineği uça kanatlarının havaya değişisinin çıkardığı ses duyulacaktı, o da uçmadı. Buddha yonuları gibi, zaman dışı bu iki yaratık, İstanbul'un uzağında bu evde öğleye doğru aktı. Fatih'ten kopup aşağıya sarkan sokak satıcılarının sesleriyle Nüveyra Hanım, her günkü gibi, o gün de bir kez daha uyandı. Mutfak onu bekliyordu. Seğirterek çıktı odadan, aşağıya indi. Ne pişirse bugün? Bir sorun ki bu her gün yeniden başlıyor. Tabak, çanak, tencere, tava, ocak, maltız, tel dolap denkleminin içinde döndü durdu. Tel dolap! Evet, bir esin kaynağı olabilir mi tel dolap? Ne var şimdi onda? Bakmalı bir kez, işe daha sağlıklı ondan sonra sarılmalı! Gidip açtı kapağını, kapakları kapalı sahanlar, üstleri kâğıtla örtülü kâseler, raflar da yağ kokuyor. Dün yerleştirdiği bir gazete de rafın birinden sarkmış, eli takılsa kaç tabağı aşağıya sürükleyecek! "Yeniden yerleştirmeli bu gazeteleri raflara" dedi, dikkatle birkaç tabağı alarak bir köşeye yığdı. Sonra birden, şaşkınlığa, kaygıya, korkuya ben-

zemeyen, belki hepsinin bulamacı bir duygunun etkisiyle gözleri fal taşı gibi büyüdü. Daha dokunmadığı o raftan sarıkan gazetesinin ucunda, küçük, pek cılız bir Vav ona bakıyordu. Böylece, yıkıntıya yakın bir bocalamada, eve yerleştiklerinden on beş gün geçmeden, ilişkisinin en sıcakını yaşadığı yerde, mutfağında, ilk Vav'ını görüyordu Nüveyra Hanım.

Yemek o gün titiz olmayan bir koca için bile olaydı, ama çağdaş bir dervişti Abdülmuttalip Bey, olaysız geçti. Örneğin, sahanda ısıtılıp getirilen lahananın yarısının yağı olduğu gibi donmuştu, öbür yarısıysa ağza alınmayacak denli sıcaktı. Hoşafa tuz gezdirilmemişti ama şeker de konmamıştı. Adam, ayırdetmeden, sıcakından mı soğuşundan mı artık bilinmez, lahanadan yiyebildiğince yedi. Hoşaf için de hiçbir duygu belirtmedi. Nüveyra Hanımın kireç gibiydi yüzü, elinin ayağının titremesi o kerte ki havada bile titreşimler uyandırabilirdi. Sanki, bir gazetesinin ucunda ezik büzük, bir hayli da soluk, suçsuz bir Vav değildi onun gördüğü, adını anmaktan korktuğu baykuşun sesini duymuştu. Hep o dirençteydi, kararını çoktan vermişti, bu karabasandan kocasına yine söz etmeyecekti. Adam yemeğini bitirip de peçeteyle ağzını silince o da tepsiyi kapıldığı gibi aşağıya indi.

Gün devrilip de camlarda ikinci ışıyınca Abdülmuttalip Bey şiltesinden kalktı. Nedense onun penceresinde ne sabah ne de öğle, hep ikinci ışırdı. Giyindi. Redingotu anımsatan bir ceket üstünde, ayağında rugan ayakkabılar, simsiyah boyunbağı, aynaya baktığında kendini eski bir resim gibi görerek buruk bir duyguya düştü. Kapıyı açıp dışarıya çıktı, küçücük sofada "Nüveyra!" diye seslendi. Nüveyra Hanımın sesinin yansıması gecikmedi: "Evet, bir şey mi var bey?" O geleneksel suskunluk odaklandı yine evin içinde bir süre, neden sonra Nüveyra Hanım kocasının sesini pek uzaktan yansıyan uğultu biçiminde duydu: "Çıkıyorum ben." Bu uzak uğultuyu, "Geliyorum," diye yanıtladı. Kapıya koştu: "Güle güle," dedi. Abdülmuttalip Beyin gününün

doğasına sinmiş kahveye çıkış saatiydi ve bu küçük oyun her gün böyle oynanıyordu. Yokuş aşağı vurup Fener iskelesinin yanındaki kahveye gitmemeyi oraya çağırıldığının daha ertesi günü ilke edinmişti. Yukarıya, Fatih'e doğru yöneldi. Kızıtaşı'nda uzun bir dikdörtgen biçiminde, dipte, ocağın çevresindeki masaların caddeden görünmediği, onu tanımayan, onun da tanımadığı kimselerin çıktığı bir kahve bulmuştu. Döndüğünün ertesi gününden başlayarak gittiği yer orasıydı. Soğuktu hava, kış gerçi etkisini yitirmişti, ama ilkyaz da görünürde yoktu. Evler, omuzları düşük uzun insanlara benziyorlar. Arsaların önünden geçiyor, ne çok arsa var, yangın yeri, çökmüş kadınların gözleri gibi içeriye kaçık. Ufuk görünüyor iki yandan akan evlerin arasından, tam karşıda, kızarık, oraya vardığında caddeye de çıkmış olacaktı. Düşüncesiyle oyalandığı yokuş bitti sonunda, caddeye çıktı, karşıya geçti, birkaç adım sonra o loş kahveye girdi. Kahve kalabalıkta yalnızlıktı, bütün istediği de oydu onun. Aznif oynayan, pastraya oturmuş birkaç masa çevresinde, eprimiş gazete yapraklarının arasına başını sokmuş bir ihtiyar, konuşmaya dalanlarsa ağızlarında bir ketenhelvasını büyüttükçe büyütüyorlar. Ama hepsi ayrı dünyalar, birbirlerine değmeden yörüngelerinde giden gezegenler. Bir çay geldi önüne demli, kekre, onunla da daha uzağa kaydı. Gümüş bir kutudan çıkardığı sapsarı bir tütünle sigara sardı. Dibiindeki masada çok büyük elli, büyük ayaklı, ağarmış çikolata renginde, gözlerinin akı açık pembe, iri kıyım bir haremağası oturuyordu. Ezik gülümseyişle bakmıştı, ona da tabakasıyla kâğıdı uzattı. Sigarasını sarıp tabakayı geri vererek teşekkür etti adam, bir sözcük olsun eklemekten başka bir uzağa baktı o da. Eşsiz geçiyordu dakikalar, saatler, esriyordu. Biraksalar, günler, haftalar, aylar da böyle geçecekti. Biraksalar bile, o kendini bırakamaz. Vakti yok ki! Vav'lar çizecek, en güzel, büyüsel, yetkin Vav'lar! Herkes anladığını yapmalı bu yeryüzünde, anladığıyla sınırlı kalmalı! O da Vav'dan anlıyor. Cebinden, karı-

sından gizli, ufak ufak kestiği kâğıtlardan birkaçını çıkarıp Vav'lar çizdi. Her biri başka boyutta, başka biçimde, başka anlamda, başka duyguda Vav'lar. Kimini bir çırpıda, doğaçlama, başarıyor. Kimini de usun bin tezgâhından geçirerek dakikalarca uğraşıyordu. Yırtıp, çok küçük parçalara bölerek attıkları da oldu, okşar gibi katlayarak cüzdanına yerleştirdikleri de. Dışarda, gecenin karardığını neden sonra anladı. Kalktı, bu kez yokuş aşağı, daha kolay, kendine nirengiler belirlemeye gereksinim duymadan rahatça evine döndü. Çalınan kapıyı Nüveyra Hanım açtığında günün ikinci Vav'ını, hiç olmayacak bir yerde, tuvalette, musluğun altındaki kovanın yanında bulmuştu bile.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz bir Vav daha, öğleye doğru bir tane daha buldu, akşama dek tam beş Vav topladı. "Vav'lar ürüyor!" diye söylenip durdu. Evet, doğruydu dediği, Vav'lar ürüyordu. Abdülmuttalip Bey de, o günden başlayarak kaçamağı bir yana bırakmış, üretimini gizlilikten açıklığa dönüştürmüştü. Nüveyra Hanımın odada bulunmadığı zamanları kollamıyordu artık, daha da ötesi yanındayken bile, şiltesinden başını eğip bu yaratıcı eyleme göz ucuyla baktığında da o bin lekeyle dalgalanmış kürkünün cebinden yeni kâğıt parçaları çıkararak çizimini sürdürüyordu. Bir de kalem kutusu peydahlamıştı, renkli kalemler vardı içinde, dilediğince birini kullanıyordu. Böylece çağrışımlar zenginleşiyor, imgeler kapsam kazanıyor, Vav'ların renkli dünyası kuruluyordu. Nüveyra Hanım, Fareli Köyün Kavalcısı öyküsündeki gibi büyülenmiş bakıyordu kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı Vav'lara, sonra birdenbire bu büyüden sıyrılarak kalkıp koşuyordu, nereye, kimbilir belki de yeni bir Vav'ın ardına! Aradığını buluyordu da, yazgısına katlanmış bir Vav edilgin bakıyordu ona, başını kaldırmış sanki ses dinleyen başka bir Vav da kaçıp kurtulmayı deniyordu. Abdülmuttalip Bey ne denli bir Vav üretme çılgınlığına düşmüşse, Nüveyra Hanım da o denli bir Vav yok etme çılgınlığını yaşı-

yordu. Pek yorgun girdiği yatağındaki düşte biraz iniliyor, Vav'sız sabahlar umuyordu. Boşunaydı yakarışı, çünkü gelen her yeni gün bir öncekini aratıyordu. Abdülmuttalip Bey tutkusunda öyle azıtmıştı ki, pek sevdiği ikindiüstleri kahveye çıkışları bile seyreltmışti. Daha yetkin Vav'lar çizebilmek uğruna, bir gün sokağa çıkarsa üst üste iki gün evde kalıyordu. Konuşmuyordu da, içine burkulmuş, ya bir Vav çiziyor ya da bir Vav düşünüyor. O hızla Vav'ların sayısı artarak şaşılacak oranlara ulaşıyor. Nüveyra Hanıma kıyıda köşede unutulmuş, düşürülmüş yığınla Vav'lı kâğıdı toplamak kalıyordu. Her yerde görüyordu her yerde Vav'ları, yatak altlarından, ayna kenarlarından, sahan içlerinden çıkarıyordu. Pek kısık sesli bir uğultu gibi evi sarmışlardı. Zamanla biraz senli benli olsaydı, diyecekti ki, tarihin hiçbir döneminde hiçbir kenti kara bulutlarca sarmamıştır bu denli çekirge!

Kısa bir süre sonra İstanbul II. Abdülhamid'in tahttan düşürüldüğü haberiyle çalkalandı. Abdülmuttalip Beyin de olaydan haberi oldu, kılı bile kıpırdamadı, Vav'lar çizmeyi sürdürdü. Nüveyra Hanım, heyecandan tıkanacaktı nerdeyse, kolay değil, otuz üç yıllık bir padişah siyasa sahnesinden çekilmişti. Genç kızlığın eşliğinden adımını attığı günden beri var olan bir ad, anlamı ne olursa olsun, şimdi yoktu. Biraz da doğasının değişmesi gibi bir şeydi bu da. O etkiyle kocasına sorular sorup aydınlanmak istedi. Abdülmuttalip Bey, hiçbir amaca yönelik olmadan, ilgisiz, karısının sorularını küçük ünlemlerle, suskularla geçiştirdi. Kimbilir kaçınıcı kez yinelemelerinde de: "Olur. Olacaktı," demekle yetindi gülümseyerek ve yeniden Vav'ların dünyasına kapandı. Birkaç günün olağanüstü telâşı geçtikten sonra, Nüveyra Hanımın kafasında başka bir düşünce boy verdi: Abdülmuttalip Beyin mutasarrıflıktan isteğiyle mi ya da yukardan bir işaretle mi ayrıldığını bilmiyordu. Öğrenmemişti. Ama kocasının görevinden ayrılması yüksek buyruğa bağlıysa şimdi siyasal güç değiştiğine göre yeni bir görev önerisi gelemey miydi?

Bu düşünce ılık bir mevsim gibi sardı kadını, hiç ummadığı günde dünyaya yeniden gözünü açtırdı. Son günlerdeki sarsıntıdan sonra ne ündü düşündüğü ne de onur, ama bu düşün gerçekleşmesi kocasını içine düştüğü kısır döngüden uzaklaştırır, kendi huzurunu da geri verirdi. Abdülmuttalıp Beyin olgusunu anlamıyordu, hastalık dememek için kısır döngü diye düşünüyordu, ne denir! Nüveyra Hanımın içten dileği yerine gelmekte gecikmedi. On gün geçmeden yine çok gösterişli bir fayton durdu kapılarında, içinden yine kadife yelekli, tozluklu, bu kez matruş bir adam çıktı. Nüveyra Hanım camdan yeni gelen konuğu görmüştü, Abdülmuttalıp Beyin ev kılığı o denli perişan ki, çaresiz, kapıyı açıp yukarı katta bahçeye bakan o hep kapalı, hep loş, konuk odasına buyur etti. Neden sonra Abdülmuttalıp Bey toparlanarak odaya girdi. Törensel birkaç söz dışardan da duyuldu, ondan sonra konuşmalar yine fısıltıyla oldu. Bu kez Nüveyra Hanım kapı aralığından kahveden sonra şurup da uzattı. Çok kalmadı gelen adam, konukluğu yarım saati buldu bulmadı. Yine başka odalardan duyulan törensel seslerle uğurlandı. Abdülmuttalıp Bey biraz daha çökmüş döndü odaya, Vav'sız bir yere, cumbadaki sedire oturdu. Nüveyra Hanım da az sonra gelip yanına ilişti. Kısa süren bir kararsızlıktan küçümsenmeyecek bir çabayla sıyrılarak: "Konuğumuz kimdi, Bey?" diye sordu. Abdülmuttalıp Bey: "Eski bir dost. Onlardan biri," diye karşılık verdi. "Ne istiyormuş?" diye belirtti Nüveyra Hanım. Abdülmuttalıp Bey yanıtlamak istemedi bu soruyu, her konuda olduğu gibi bu konuda da açıklama yapmayı gereksiz görüyordu. Sonra, susku uzayınca: "Görev öneriyor!" dedi. "Neymiş? Ne görevi?" diye sordu bu kez Nüveyra Hanım. Abdülmuttalıp Beyin sesi gittikçe yorgun, uzak çıktı: "Mutasarrıflık belki de." Nüveyra Hanım, kocasının tümünden karşıtı bir tutumla, canlı, coşkuyla bu sözün üstüne gitti: "Ne dedin? Ne dedin?" diye yineledi. Abdülmuttalıp Bey, kabul etmediğini söyledi. "Neden?" diye bastırdı

Nüveyra Hanım, soluk almadan, hemen: “Karşı mısın bu yönetime?” diye ekledi. “Hayır,” diye yanıtladı bu soruyu Abdülmuttalip Bey, “Karşı değilim. Dışındayım!” Nüveyra Hanım çok şaşırdı bu söze, anlaşılmayana duyulan öfkeyi yaşadı. Söylemeye gerek yok ki hep o durgun su görünümündeydi, ama nabzını saysalar dakikada kaç attığını kim bilecek? “Nasıl?” diye sordu, anlamsız, boş bakarak. Abdülmuttalip Bey bu kez: “Dışın da dışındayım!” demekle yetindi. “Ama?” dedi Nüveyra Hanım, sonra da konuşmasını sürdürmedi. Abdülmuttalip Bey, elindeki gazetenin bir ucuna, isteksiz, bir Vav kuyruğu uzattı sadece.

O hafta yine öyle geçti. Suskunluklarla, iki üç günde bir kahveye çıkışlarla, çizilip durulan Vav’larla zaman doldu. Nüveyra Hanım: “Dışındaymış! Dışın da dışındaymış! Neyin dışında değil ki!” diye söylenip duruyor, usunu zorluyor, olayı eksiksiz kavramak istiyordu. Evet, diyordu, yetkinlik, ne demekse o! Hele yetkinlik adına Vav çizmeyi hiç anlamıyor, deşip derinleşmek istedikçe kafası çok güçlü, inatçı, bir avucun içinde sıkılmış gibi oluyor, midesinde ağır bir bulantı duyuyordu, hem de nasıl! O zaman içgüdüsel bir devinimle kendini dışarıya atıp havayı soluyordu, bahçeyi yeni basmış o yeşil kırması maviyi.

Haftanın biri bitmeden öbürü başlıyor, zaman hızlı akıyordu. Yeni bir haftaya girildiğinde de, birbiriyle kenetli, neden ve sonuç ilişkilerinin çözümü güç iki olay gelişti evde, bunlarsa Vav’ların günden güne azalışıyla Abdülmuttalip Beyin sağlığının bozulmaya başlamasıydı. Nüveyra Hanımın benliğini kavrayan Vav’ları toplama alışkanlığı bir tür uyusukluğa dönüşmüş, afyon emmiş gözlerle bakıyordu döşemeye, duvara, tavana, sallanan saatin sarkacıydı artık o. Önce, büyük değişikliği ayırdetmedi. Neden sonra, haftanın bitimine doğru bir gün “Vav’lar azalıyor!” diye o küçük, tiz çığlıklarından birini attı. El yordamıyla edindiğimiz duyu oluşmuştu kadında, geç de olsa Vav’ların azaldığını sezmemesi olanak-

sızdı. Yine de ölçülü davranmayı yeğledi, kendini doludizgin umuda salmadı. Dur bakalım, yarın ne olacak diye düşündü ya da öbür gün? Beklemeli! Ne var ki, yarın da, öbür gün de bir önceki günün gözlemini doğrulamıştı. Vav'lar azalıyordu. Sadece şu son ayda topladığı Vav'ların sayısının günde yüzden aşağı düşmediğini anımsıyor. Bir önceki günün Vav'larının sayısıysa seksenin de altında, dünküler elliye ulaşmıyor, bugünküler de otuz bile değil. Yüzde elli oranına yaklaşan bir azalış bu! Onların eve baskın verdikleri günlerdeki artışları bile bu oranda değildi. Olağanüstü durum! Kaynağı hangi duyguda bilmiyor ama ağlayabilse ağlayacak! Katılık sarmış tüm gövdesini, ağlayamıyor. O denli şaşkına dönmüştü ki, Vav'ların azaldığını saptadığı üçüncü günün akşamüstüne doğru ancak, çağrışımın kurduğu bağlantı düşündürttü Abdülmuttalip Beyi ona, oradan buradan sarkan birkaç Vav'ı bir yana bırakarak hızla yukarıya koştu. Küçük sofa, nerdeyse karardı kararacak. Karşıkı evin alçacık damının üstünden yansıyan güneş odayı menekşe rengine boğmuş. Abdülmuttalip Bey cumbadaki sedirdeydi, yastığına kaykılmış, yüzündeki çöküntüyü gölgeler de örtemiyor, gözlerinin altından fırlamış elmacık kemikleriye pek belirgin. Günlük gazetenin sedirden kaymış sayfasında birkaç Vav yine, ama ölü Vav'lar, eksik, güçlkle soluk alıp veren silintiler! Büyüğe, karınlı, bir ilaç şişesi yanındaki sehpa da duruyor. Daha dün, cebinden hiç eksik etmediği, eprimiş, dağıldı dağılacak, her derde deva olduğuna inandığı bir reçeteden yaptırmıştı onu, günde üç kez içiyordu o sarı sudan. "Ne var?" dedi Abdülmuttalip Bey. "Yok! Yok bir şey!" diye yanıtladı kadın, aşığıya, mutfığına indi birkaç Vav topladı yine. Ertesi gün de bir iki Vav daha! O günü izleyen günde de tek Vav görmedi artık evde. Kıyı bucağı aradıysa da bulamadı. Tuhaftır insanoğlu, çektiği eziyetlerin bile alışkanlığına çokluk bağlıdır. Nüveyra Hanım da, bu yasayı bozmayarak, adını koyamadığı bir duyguya düştü. Bu duyguysa hüzne benziyordu.

O gece bir boşlukta uyudu. Sabah uyandığında gökyüzü ona biraz yoz göründü. Kocasını uyandırmamak için büyük dikkat harcayarak yataktan ruh gibi sıyrıldı. Aşağıya, mutfığa indi. Geceden kalmış birkaç bulaşığı yıkadı. Yaktığı maltıza çayı oturttu. Ekmeği peyniri hazırladı. Ele gelen gelmeyen bir yığın işle oyalandı. Kahvaltı vaktinin geldiği kanısına ulaşınca yine yukarıya çıktı. Yatak odasının kapısını açtı. İçeriye girdi. Kocaman yorganın kapladığı yatağa bakarak: “Bey,” dedi, “Kalk artık istersen?” Ses alamayınca bir kez daha yineledi tümcesini. Sonra yatağa yöneldi, bir hamlede yorganı açtı. Abdülmuttalip Beyi gördü, başı küçülmüş, kuyruğu biraz içeriye kıvrılmış bir Vav gibi kalmıştı yatakta.

Gösteri, S. 60, Kasım 1985, s. 11-15

*Ev ve Ölü**

1928 yılında Beşiktaş'ta bir akaret evinde oturuyorduk. Güzdü. Birkaç gün önce Cumhuriyet Bayramı büyük şenliklerle kutlanmıştı. Evimizin önünden sabahleyin askerler, gece fener alayları geçmişti. Pencereden izlemiştim. Askerlerin, o zaman tramvay caddesi dediğimiz Dolmabahçe'yi Beşiktaş'tan geçerek Ortaköy'e bağlayan anacaddede yittiğini görmüştüm. Fener alayları, Vişnezade'ye doğru çıkmışlardı. Harf devrimi yaz sonunda uygulamaya konmuştu. İlkokulun üçüncü sınıfındaydım. Bir çocuk için sorundu bu, yazı değişmişti. Öğretmen de tatilden yararlanmak isteyerek ağır ödev yüklemişti. Bu nedenle caddelerdeki o coşkun akışa kitaplarımla defterlerimi yığdığım masayla pencere arasında mekik dokuyarak katılabilmiştim. Bayram geçince alaylar, geçit törenleri durulmuş, taklar sökülüyordu. Günlük yaşamımıza dönmüştük.

Evimizin odaları yüksek tavanlı, çok beyaz badanalıydı. Çıplak bir ampul bol ışık yağırdırıyordu. O akşam, yine ödevlerime gömülmüştüm. Bizimkilerin bir bölümü, büyükanнем, annem, küçük dayım oldukça geniş sayılabilecek

* Yazarın 1985 ENKA Spor, Eğitim ve Sosyal Yardım Vakfı Bilim ve Sanat Ödülleri'ne katıldığı ikinci öykü (S.Ö.)

odanın benden uzak bir yerine oturmuşlar, küçük seslerle konuşuyorlardı. Biraz aklım erdiğinde onları ailenin çekirdeği gibi görecektim. Siyasal deyimlerle senli benli olduğum daha uzak bir zamanda da iç kabinesi ailenin diyecektim. Bir hayli da kalabalıktık. Üye sayısı küçümsenmeyecek bu topluluk büyükannemi, annemi, büyük dayımla küçük dayımı, yengelerimi, bir de Rumeli'den getirdikleri bir kızı, abla yerine koyduğum İffet'i ve beni içeriyordu. Büyük dayımın ailenin çekirdeğinin dışında tutulmasının nedeni geçirdiği ruhsal rahatsızlık olmalıydı, bu ruhsal rahatsızlığın da araya koyduğu yine ondan kaynaklanan şeker renk hava. Şimdi o bir suskunluk simgesi gibiydi. Oysa eskiden öyle değilmiş. O denli çok konuşurmuş ki, kardeşleri: "Yeter artık ağabey, kalbin yorulacak!" derlermiş. Yengeleriminse hep yüzeyde tutulmalarına özen gösterildi. Ne de olsa, onlar gelindi. İffet bile daha içtenlikle benimsendi. Rumeliliydi ailem, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce konukluğa gelmişler, dönememişler. O zamanın Rumeli göçmenlerinin gözlerinde mahzun fenerler yanar, sanki görünmeyen bir el akşamdan geceye sarktıkça o fenerlerin ışığını daha da kııardı. Tedirgin, söylesem mi söylemesem mi gibi bir edayla konuşurlardı. Şimdi de öyle konuşuyorlardı. Kulak kabartmışım: Alacakları bir evden söz ediyorlardı, kaparo sözcüğü geçiyordu ikide bir, üç binden aşağı inmiyor, diyorlardı. Sokağın elektriği varmış, evin yokmuş. Annem: "Bağlatalım," diyordu, "Kolaylığı var, bir düğmeyi çevirmek olup olacağı, gerektiğinde yakılacak." Duruyor, sonra ekliyordu: "Alıştık da burada." Küçük dayım: "Alacağız," diye yanıtlıyordu. Demek bir ev alacak, kiradan çıkacaktık. O gece yeni evimizin nerde olduğunu sormadım. Bu değişiklikten etkilenmedim de, ödevimi bitirince yatıp uyudum.

Ertesi günü öğrendim. Bu ev İhlamur'a doğru giden Şair Nedim caddesini kesen sokaklardan birindeymiş. Ortabahçe'ye yakınmış. Ortabahçe neresiydi, bilmiyordum ki! Üç buçuk katlıymış. Buçuğunu da söylüyorlardı. Üç buçuk katlı,

diyorlardı. Harap olduğunu da duydum. Boyatacaklarmış, tahnîye. Odaların tavanı filiz rengi, kapılar maun öykünmesi olacakmış. Tulumba onarılacak, sarnıç tez elden temizletirilecekmiş. Büyükanem: “Sıçan ölüleri olmasın sarnıçta?” diye tutturmuştu. Annemin kaygısıysa benim okula nasıl gidip geleceğimdi. Yerindeydi annemin tedirginliği, şimdiki okulum oturduğumuz evin karşısında, başka bir akaret yapısında. Yolu da bozukmuş yeni evin, ne arnavut kaldırımını ne de parke, koca çukurların oluştuğu toprak bir yolmuş. Kısa süre sonra yolun o halini görecektim. Yine görecektim ki arabalar dolusu kum yığmışlar yer yer, kesme taşlar da birkaç bölümde dağlar gibi duruyor. Anlaşılıyordu ki, yol yapılacaktı. Nitekim, yapıldı da. Şimdi, İstanbul’un bir yolunun eski halini anımsamak ne güzel!

Sonra taşındık. Nasıl taşındık, anımsamıyorum. Eziyete bağlı işler hep benim uzağında gerçekleşti. Bildiğim şudur: Boya kokan bir evde bir gece çok rahatsız uyudum. Ertesi sabah da bozuk kaldırımlarına kum serpilmiş başka bir yoldan gittim okula, huysuzlandım. Kedilerin en sevdiğim huyu, uygarlığın başlıca koşullarından biri olan yerleşme duygusunu benimsemeleridir. Bu hayvancıklar yeni bir eve taşındılar mı duramazlar, ne yapıp edip eski yerlerine kaçmanın bir yolunu bulurlar. Belki de bunun için, nerede bir kedi görsem durup bakmadan edemiyorum. Birkaç gün sonra da anneme: “Ne boya kokusu ne de uzak yolu okulun,” diyordum, “Başka bir şey var bana dokunan bu evde.” Annemse: “Alışacağız,” diye yanıtlıyordu beni. Belki de büsbütün boşuna değildi dediği, zamanla yerleşiyorduk. Eşya, iyi kötü, yerini buldu. Koltuk, kanepe, masa, iskemle eksik de olsa bir uyuşumda buluştu. Ama bir evin yerleşmesi eşyanın yerli yerine oturmasından çok ötede bir olaydır, unutmamalı! Hele bizimki gibi kalabalık bir aile için bu büsbütün böyleydi. Eşyanın başımıza açtığı sorundan sonra bu sorun da çözüldü. Büyük dayımla büyük yengemi yu-

kardaki odaya kapattık. Biraz da şaka kokmalı bu sözüm, onların da kimsenin yüzünü görmek istemedikleri için bu yeğlemeyi yaptıkları, en azından, gerçeğin yarısıdır. Sadece beni istediler, sonsuz bağlı kaldılar hep. Küçük dayımla küçük yengeme karşı oda verildi. Ama söylemeye gerek yok, küçük dayım üçlü çekirdeğin bir üyesi olduğu için bahçeye bakan bizim odanın, büyükannemle annemin ve benim kaldığım odanın adamı oldu daha çok. Arada şunu da söyleyeceğim ki üçlü çekirdek deyimi bir hayli yanlış: Çekirdeğin bir dördüncü üyesi vardı ki teyzemdi o da, kocasıyla başka bir kentte oturduğu için, iki üç ayda bir, bir haftalığına konukluğa gelirdi. O süredeki oturumların tartışmasız başkanıysa oydu. Ama yerleşmek odaların insanlara ayrılmasıyla da bitmez. Son aşama, o evin insanların hava boşluğundaki yerlerini, kıyı köşelerini bulmalarıdır. Öyle ki, boş bir koltuk sürekli oturanını anımsattığı zaman yerleşme tümlenmiş olacaktır. Bu anlamda da yerleşmiştik, yine de eğreti bir yerleşmeydi bu, oturması için bir sallantıyı bekliyordu.

Coğrafyayı tanımak istedim, önce İffet'in yerleştiği çatı katından başladım işe, az basık tavanıyla iki küçük odayla kocaman bir sofayı, bir de iki terası içeren o saydam boşluk bugünkü çatı katlarıyla oranlansa tam kat yerine geçerdі. Evin alınacağı günlerde sözü geçen buçuk kat bu kat mıydı, yoksa aşağıda izbeyi, mutfağı, bir yemek odasını kapsayan kat mı? Bugün de bilmiyorum. Limonla ovulmuş duru sarı tahtalar yaz boyunca emdikleri güneşin kokusunu koktular. Sokağı tanıdım sonra, Ortabahçe'nin ara yollarını, çıkmazlarını, Davut'un bostanının kıyılarını, biraz daha açılısam İhlamur'un kokulu deresine varacaktım. Öbür yönde boğuk sokakları Şenlikdede'nin, sarhoşlar gibi dik duramayan evler, akmayan çeşmeler, bir semti, başka bir dünyayı ayırır gibi ayıran kış yaz sarmaşıkla kaplı çok dik, yüksek duvarı Valdeçeşme'sinin, bıçkınları, külhanları, yeni, bir değişik sınırdı. Yığınla sokak gördümse de en çok sokağımızı sevdim. En

küçük bir kuşkuya düşmeden diyebilirim ki o sokağı bana sevdiren komşularımızın adları oldu. Şimdi adlarını sayacağım insanlarla sarılmıştı o ev ve o adlarla simgesel bir iletişim içinde olduğu su götürmez bir gerçektir. Bir üçgendi ki bu, usa sığmaz bir büyü yaratmasın, olanaksızdı. Sadece adlar mı, o adların ardına çekilmiş insanlar da öyleydi. Adlarla sahipleri arasında bunca koşutluk daha görmedim. Ortaöğretim kurumlarımızdan birinde saygın bir öğretmen olan o zarif Esrar Bey yaşamı boyunca gün kavuşmadan anası Elmas Hanımın gölgesine koştı hep, bir gün de bu kaba dünyaya dayanamayarak kendini yüklükte vurdu. Üçgenin öbür ucunda oturan Seyide Hanımın oğlu dik kolalı yakalı, Avrupa malı ipek kravatlı, rölöve şapkalı, hiç gülmeyen, Malek yüzlü Şehsuvar Bey Cumhuriyetin ilk bankalarının alçakgönüllü bir şubesinde küçük bir memurdu. Rukan iskarpinlerine toz düşürmemek için arnavut kaldırımli sokağımızda taştan taş basarak yürürdü. Kazara sokakta bir gün ona bir İngiliz rastlasa "Lordum!" diye selamlayıp o geçinceye dek kaldırımın bir ucunda duracağı kuşkusuzdu. Karşı komşumuz Pesend Hanım düş müydü gerçek mi, kestiremezsiniz!

Güz ortalığa bıraktığı ufak tefek kokularını da toplayıp gitti. Boğaz'dan Beşiktaş'ın içlerine doğru üfürdüğü tuz kokusu duyulmaz oldu. 1929 kışı bizim eve yerleştiğimizden daha kısa sürede haftalarca kalkmamak üzere İstanbul'a yerleşti. Karın sokak kapımızı eşikten başlayarak üçte ikisine dek kapladığı günler oldu. Kâğıtlı camlarımız, kapılara astığımız cicimler kâr etmedi. Sobayı günde beş kez yakmaya başladık. Okullar aralıklı sürelerle tatile girdiler. Eve kapanmak zorunda kaldım. O günlerde bu yeni eve kendimi yabancı saydığımı bir kez daha gördüm. Bu bende başlayıp bende biten bir duygu değildi. Onların da yüzlerinde süregiden yadsımayı görüp ezikliğe düştüm. Belli etmemeye çalışıyordum. O günlerin çoğunu büyük dayımın odasında geçirdim. "Oku!" diyordu bana, "Romanını oku!" Cebimden, dürül-

müş kâğıtlarımı çıkarıp saçma sapan yazılarımı okuyordum. "Bak," diyordu, "Çok düzenli senin yazıların. Şaşırtmıyor insanı. O adam var ya, arabaya en yakın kapıdan girmemeli, atların önünden dolaşp öbür kapıdan girsin. Yazı dolambaçlı olmalı biraz." Susuyor, küçük dayımı kastederek: "Aşağıdaki bu kadarını da yazamaz," diye ekliyordu. Dakikalar geçiyordu, karşılıklı bakışıyorduk. Kapının iki yanındaki iki yüklüğün arası boşluktu. "Bir gün buraya perde gerip karagöz oynatacağım," diyordum. "Oynat ya!" diyordu, "Neden oynatmayasın?" Büyük yengem namazını kesip selam veriyor, bana gülümsüyordu. "Ah," diyordu büyük dayım sonra, "Sen on beş yaşına gelene dek ben ölmeyeyim, başka bir şey istemem. Sana öğreteceğim o denli çok şey var ki!" "Ne?" diye soruyordum. "Çok," diyordu, "Kelam, nücum, fıkıh!" Pek meraklı bir hattatın yine o denli özenli yazısıyla defterler doldurmuştu. Karşıdaki çekmecenin gözlerinde duran o defterleri biliyordum.

Kar üstüne kar yağıyordu. Korkunç sıkılıyordum. Anne-me: "O evde olsaydık böyle sıkılmazdım," dedim. Annem benden birkaç yaş büyük bir akraba çocuğunu yatıya çağırdı. Ona bayılırdım. Martin biriydi. Sırtına binip odada tur attırdım. "Bugün ilkyaz, Martin biri, kar kesilecek, yağmayacak artık!" diye bağırıp durdum. Güneş göründü görünmedi, hemen buluta çekildi. Kar da bir kez daha olanca hızıyla bastırdı, Martin onundan sonra tavsadı ancak, ayın sonuna doğru İstanbul tümüyle temizlendi. Arsalarından salınmış pek uzun ipli uçurtmalar göründü gökyüzünde, kalabalıklar sokakları doldurdu. İlkyaz biraz yaşlanınca çekilmez olur, ekşimiş peynir kokar, o yıl da öyle oldu. Dört gözle gerçek yazı bekledim. Gelmekte gecikmedi. Haziran başlarında havalar oturmuştu. Akşamları hava rüzgârlıysa, bir de lodos eserse, çarşıdan kopan satıcı sesleri Beşiktaş içlerine yansır, orada dağılırdı. Güzün olduğu gibi yine öyleydi. Nerden gelmişse gelmiş, karışımı, ayırde-dilmez çiçek kokuları ara sokaklara dek sokulmuştu. Düşünün bir kez, o güneş görmez, ağaçsız, bitkisiz sokaklarda bir-

kaç akşam ateşböceği gördüm. Kısa süre sonra teyzem eniştemle gelip beni aldı, evine götürdü. Yazı başka ilde geçirdim.

Eylül sonunda, okulların açılmasından bir gün önce döndük. Ev bana dayanılmaz kerte değişik, soğuk ve mahzun göründü. Sanki küçük güz yonuları her odanın ortasına bağdaş kurmuştu. Büyükanneimin başında çatkı, annemin yüzü o ama o değil, küçük dayım konuşmuyor. Bir göçmen suskunluğu vardı onlarda, bu suskunlukları onu da aşmıştı. Ampul o denli parlamıyor, filiz rengine boyanmış tavanın rengi biraz atmış mı ne, maun öykünmesi kapılar karanlık. Bir fiskostur gidiyor. Tadı tuzu kaçmış bir yemekten sonra önde büyükanne, arkasında teyzem, onun da arkasında küçük dayım yukarıya çıktılar. Çok şaşırdım. Annem benimle kalmıştı, yüzüne baktım. “Büyük dayın biraz rahatsız da,” dedi. “Barıştılar mı? Konuşuluyor mu?” diye sordum. Gözleri nemli: “Evet,” dedi. “Ben de gideceğim,” diye davrandım. “Sen gitme!” dedi. Ne şaşırtıcı! Yalnız benim girebildiğim odaya şimdi ben sokulmuyordum. Çok kalmadılar, indiler aşağıya, yine aynı sırayla odaya girdiler. Çekirdek üçgen, bu kez teyzemle birlikte dörtgen olarak toplandı. Küçük seslerle konuştular yine, bu kez huylarından da öte bir tutumla, kararlılıkla, bana dururmamak amacıyla böyle konuştukları çok belliydi. Başkan teyzemdi kuşkusuz, büyük yetenekle oturumu yönetiyordu. Ünlü bir deyimini duydum: “Ben beğenmedim?” diyordu. Ne çok kullanırdı bu sözü, hangi hastayı görse: “Ben beğenmedim” derdi, çok geçmeden ölürdü o da. Teyzemin ağzından bu tümceyi bu akşam duymak beni çökertti. Başkası olsa neler yapmazdım. “Büyük bir doktor getirmek gerekiyor,” diye sürdürdü konuşmasını, karar da öyle bağlandı. Ertesi günü okuldan döndüğümde isteğimi yineledim: “Ben yukarıya çıkaçağım.” Annem, yine “Hayır!” dedi. Ben de: “Hayır,” dedim. “Çıkacağım.” Teyzem: “Çıksın,” dedi, “Ama girmesin, kapıdan baksın.” Annem boynunu büktü, ben de bu anlaşılmaya uydum. Birlikte çıktık. Annem kapıyı açtı, büyük yengem ko-

şup beni öptü. Büyük bir yatak gördüm odanın ortasında, ondan da büyük bir yorgan, başka bir şey görmemiştim. Büyük dayım o denli küçülmüş müydü ki göze görünmez olmuştu? Şaşkın, onulmaz bir yıkımla aşağıya indim. O akşam büyük doktor da geldi. Küçük dayım bir taksiyle gidip almıştı onu, şimdi elinde çantasıyla kapıdan giriyordu. Hastayı gördükten sonra hasta sahibisiyle kısa konuştu, azıcık umudu da birlikte götürdü. O geceyi izleyen günlerde birkaç akrabamız geldi, hastayı gördükten sonra bizimkilerle aralarında kısa konuşmalar oldu, annemle teyzem: “Umudumuzu tümden yitirdik” dediklerinde onlar gözlerini duvarlarda saklayarak: “Nasıl söz o? Dağlara taşlara!” diye karşılık veriyorlardı. Bu son doktorun gelmesinden sonra umut yitince evin içinde daha doğal rüzgârlar esti, esebildiğince. En dayanıklı görüneni de büyü-kannem oldu. Yaşlıların bu türden yıkımlara gençlere göre başışık olduklarını bilmiyordum o zamanlar, çok şaşırmıştım.

Birkaç hafta hızla geçti. Bir gün okuldan döndüğümde o gece benim bir akraba evinde kalmam gerektiği söylendi bana, bir sokak ötedeki dört erkek kardeşin de arkadaşım olduğu bir eve gönderildim. Onlardan biri de o karlı kışta sırtına binerek ilkyazı kutladığım çocuktuktu. Beni oyalamaya çalıştılar. Geç vakit yağmur yağdı, üşüdüğümü söyledim. Sac sobayı yaktılar, çok hoşuma gitti. Ertesi günü okul dönüşü yine o eve geldim. Birkaç saat sonra evden haber geldi, beni çağırıyorlardı. Gittim. Taşlıkta, aşağı katın merdivenlerini ayıran camlı kapının önünde teyzemi gördüm. “Öldü mü?” diye sordum. “Evet,” dedi. Ölmüş, gömülmüştü bile. Kapıya tutunarak: “Niçin öldü? Ben onu çok seviyordum,” diye ağladım. Bütün odalar taşarcasına kalabalıktı. Hiç kimsenin yüzüne bakmadım. Gözlerim tavana, duvarlara, kapılara takılı kaldı.

Evden ölü çıkınca ev biraz daha bizim olmuştu.

Düşün, S. 20, Kasım 1985, s. 17

AKSAL, SABAHATTİN KUDRET (İstanbul, 25 Nisan 1920 - İstanbul, 19 Nisan 1993) Şair, öykücü, denemeci, oyun yazarı.

Asıl adı Sabahattin Aksal. Harbiye Nezareti'nde kalem amiri Sadettin Bey ile Asiye Hanım'ın oğlu. İlkokulu Beşiktaş'ta 38. Akaretler İlkokulu'nda okudu; ortaöğrenimini İstanbul Işık Lisesi'nde tamamladı. 1937'de girdiği İÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini tamamlamadı; 1938 sonunda İÜEF Felsefe Bölümü'ne geçti. Fakültenin son sınıfındayken öğretmenliğe başladı; Üsküdar Sultantepe Ortaokulu'nda Türkçe öğretmeni olarak görev yaptı. Fakülteyi bitirdikten (1943) sonra 1948'e kadar felsefe grubu öğretmeni olarak çalıştı; İstiklal, Işık, Boğaziçi gibi özel liselerde felsefe dersleri verdi. 1940'ta İstanbul'da iki sayı yayımlanan *Sokak* adlı bir dergi çıkardı. 1948-49 yıllarında Ankara'da nakliye subayı olarak askerlik görevini yerine getirdi. Askerlik sonrası Çalışma Bakanlığı'nda iş müfettişi (1949-51), İstanbul Belediyesi Teftiş Heyeti'nde müfettiş (1951-59) olarak görev yaptı. 1959'da İstanbul Belediye Konservatuarı müdürlüğüne, 1962'de Şehir Operası sanat yönetmenliğine getirildi. Daha sonra İstanbul Belediyesi yazı işleri müdürü olarak çalıştı (1963-68). Altı ay kadar da Belediye sanat müşavirliği görevinde bulundu. 1970'te Teftiş Heyeti müdürlüğü görevine atandı. İstanbul Belediye Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde estetik ve psikoloji dersleri verdi. 1978'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emeklilik sonrası ders vermeyi sürdürdü. 1980-81 yıllarında Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik dersleri verdi. Yaklaşık bir yıl hastanelerde tedavi gördükten sonra Fenerbahçe'deki evinde öldü; Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

İlk şiiri ("Biri Var ki") 15 Ağustos 1938'de *Varlık*'ta, ilk öyküsü 1940'ta *Küllük* dergisinde çıktı. *Varlık*, *İnsan*, *Oluş*, *Yeni İnsanlık*, *Hamle*, *Sokak*, *Yaparak*, *Servet-i Fünun*, *Vatan* gazetesi sanat eki, *Yeditepe*, *Papirüs*, *Küllük*, *Yenilik*, *Yeni Dergi*, *Yusufçuk*, *Adam Sanat*, *Milliyet Sanat*, *Türk Dili*, *Yazın*, *Yeni Düşün*, *Gösteri*, *Gergedan* ve *Argos* yaşamı boyunca en sık görüldüğü yayın organları oldu. Bir süre *Hakikat* ve *Vakit* gazetelerinde fıkra (1941-45), *Varlık*'ta tiyatro eleştirileri (1954) yazdı. B. Necatigil'e göre, önceleri Garip şairleri etkisinde, yaşamının tadını çıkarmaya bakan avarelik şiirleri yazmış; hayatın gündelik akışında bireysel sevinç ve mutlulukları dile getirmiştir. 1960'lardan sonra şiirinin ağırlık noktasını kişinin evrendeki yerini, değerini aramak oluşturmuş, felsefi düşünceye kaymıştır. Orhan Veli, Cahit Sıtkı ve Ziya Osman Saba gibi şairlerden ve hece şiirinin kimi öğelerinden etkilenerек gizem dolu, derinlikli ve sağlam bir

şiiir yapısı kurdu. Gerek sözcük seçimindeki titizlik ve ustalık, gerekse çevre-doğa-zaman-insan ilişkisini başarıyla ortaya koyuşu şiirinin en belirgin özellikleridir. Hatta öykü ve oyunlarında da şiirin ölçülerinden hareketle dil ve anlatım biçimine ağırlık verdiği söylenebilir. Aksal öyküler anlatır, ama asla şiirin dışına çıkmaz; öykü duygusu sonradan yalnızca bir imge olarak oluşur. Güçlü bir dize işçiliği ve imge yapısı vardır. İkinci önemli özelliği ise kısa şiir yazmanın hiç de kolay bir iş olmadığını göstermesidir. Aksal, kısa yazmanın güçlüğüne de, ucuzluğunu da yenmiş gözükmeştir.

Özellikle 1952-57 yılları arasında yazdığı öyküleri çoğunlukla çocukluk, gençlik yıllarının anıları ile doludur. Başboş gençlik günlerinin kişiler ve bazı olaylarla kurgulanması yoluyla oluşturulduğu belirtilen ve yaşama sevinci üzerine kurulu bu öykülere göre, yaşam aynı minval üzere akıp gitmektedir. Aksal'ın "Her Gün Bir Dostluk" adlı öyküsünde dediği gibi, yaşam "geçmiş gitmiş bunca gün" gibidir. Bu nedenle gününü yaşamak, her anın tadını çıkarmak gerekir. *Gazoz Ağacı*'ndaki öykülerinde bazı olaylar karşısındaki durumları, tutumları ortaya koyar; kişileri siliktir, doğa görüntüleri kısa ve belli belirsizdir. V. Günyol'a göre, "Aksal'ın konusuz öyküleri, bir iskele meydanında ya da herhangi bir yerde, anıların dünyasına kayıp gidişinin, yıllarca önce yaşadığı bir anı yeni baştan yaşayışının hikâyeleridir. Konulara gelince, onlar da, seyre-dip kafasında romanlarını kurduğu insanların bizlere okuttuğu öyküler olsa gerek." *Yaralı Hayvan* adlı ikinci öykü kitabındaki bazı öyküleri *Gazoz Ağacı*'ndakilere yakınlık göstermektedir. İstanbul ortamındaki aile yaşantısının anlatıldığı bu kitaptaki öykülerde olaylara daha geniş bir yer verildiği, kişilerin fiziksel görünümünün ve çevre betimlemelerinin önemsendiği söylenebilir. Kişiler yaşadıkları ortamla, ama çoğunlukla düşsel birkaç yaşantı içinde sunulur; olaylar da bu ortamda gelişir. Bu kitabında yer alan ve daha sonra bir de ödül kazanan "Vav'lar" adlı uzun öyküsü her yönden başarılı bir öykü olarak değerlendirilmiştir. S. Gümüş, Aksal'ın özellikle ilk öykülerinde Sait Faik ve M. Ş. Esenal'ın açtığı yolda gittiğini belirtmekle birlikte "kısa öykünün özelliklerini ustaca gerçekleştirmesi sonunda tamamıyla kendine özgü bir yazar olarak güçlülüğümüzde yer etmiştir" görüşünü dile getirir. Öykülerinde sıradan insanları, günlük sorunları hiç de ayırımında değilmiş gibi yaşayan bireyleri, onlarla kendini özdeşleştirmekten kaçınarak, giderek onlarla kendi arasına bir uzaklık koyarak anlatır. Daha çok iç dünyalar-da oluşan bir öykünün ardında olan bir yazardır. Aksal'ın öykülerinin

Sait Faik'le olan ilk bakıştaki benzerliğine dikkat çeken İ. Enginün ise, en önemli farkın, Sait Faik'in öykülerindeki kişilerin avareliklerinde mutlu olduklarını, yazarın bu anlık mutluluklarında yakaladığı insanları okuyucu ile kaynaştırdığını, oysa Aksal'ın öykü kişilerinin mutsuz, üstelik mutsuzluklarının farkında olduklarını belirtir.

Tiyatro yapıtlarında ise ilk oyunlarından başlayarak soyuta doğru gider. Türk tiyatro edebiyatında özel bir yeri olan *Kahvede Şenlik Var* adlı oyunu geleneksel ve klasik yapıtlardan nasıl yararlanılması gerektiğini de gösteren başarılı bir uygulamadır. Bu oyunuyla absürd tiyatronun yerli kaynaklardan da yararlanılarak nasıl gerçekleştirilebileceğini göstermiştir. Amacını klasik tiyatroya hizmet olarak açıklayan ve şiirle oyunu birbirine en yakın türler olarak gören Aksal, izlediği yolu "kişileri büyük boyutlarla genel ve soyut olarak vermek, onun kapsamını genişletip yaşam gücünü arttırmak ve şiir dili kullanmak" biçiminde ifade eder. Özellikle *Kıral Üşümesi* ve sonraki yapıtlarında bu anlayış kendisini daha fazla hissettirir.

1947'de yazdığı ilk oyunu "Evin Üstündeki Bulut" 1948'de İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelenmesinden sonra, oyunları ve öyküleri radyo ve televizyona uyarlanan Aksal'ın *Kahvede Şenlik Var*, *Şakacı*, *Tersine Dönen Şemsiye* gibi oyunları Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi. Şiir, öykü ve oyunlarında açık, aydınlık, anlaşılır olma çabasını elden bırakmadan yalnızlık, yaşam, ölüm gibi felsefi temaları incelikli ve yalın bir dille işleyen Aksal, Cumhuriyet dönemi şiiri ve tiyatrosunun önde gelen isimleri arasında yer almıştır.

Ödül: Gazoz Ağacı ile 1955 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Yaralı Hayvan* ile 1957 TDK Sanat Armağanı; *Kahvede Şenlik Var* ile 1965-1966 Ankara Sanat Sevenler Derneği Yılın En İyi Oyunu Ödülü ve 1980 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü; *Şiirler* ile 1980 Yeditepe Şiir Armağanı; "Vav'lar" öyküsü ile 1985 Enka Bilim ve Sanat Ödülü; *Önemli Adam* ile 1987-1988 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü; *Buluşma* ile 1990 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; Türk tiyatrosuna katkısı nedeniyle 1990 Kültür Bakanlığı Tiyatro Onur Ödülü; 1992 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Şarkılı Kahve*, İst.: ABC Kitabevi, 1944; *Gün Işığ*, İst.: Varlık, 1953; *Duru Gök*, İst.: Varlık, 1953; *Bir Sabah Uyanmak*, (daha önceki iki şiir kitabından seçmelerle, yeni şiirleri) İst.: Varlık, 1962; *Elinle*, İst.: Yeditepe, 1962; *Eşik*, İst.: Bilgi, 1970; *Çizgi*, İst.: Doyuran Mtb., 1976; *Şiirler*, (toplu şiirleri) Ank.: Türkiye İş Bankası, 1979; *Zamanlar*, İst.: Karacan, 1982; *Bir Zaman Düşü*, İst.: Cem, 1984; *Şiirler*, (toplu şiirleri) İst.: Cem,

1988; *Buluşma*, İst.: Cem, 1990; *Batık Kent*, (son şiirleri) İst.: YKY, 1993; *Şiirler 1938-1993*, (eklerle bütün şiirleri) İst.: YKY, 1995.

Öykü: *Gazoz Ağacı*, İst.: Varlık, 1954; *Yaralı Hayvan*, İst.: Varlık, 1956; *Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan ve Yeni Öyküleri*, İst.: Cem, 1983; *Öyküler: Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan ve Ötesi*, İst.: YKY, 1994.

Oyun: *Şakacı*, İst.: Varlık, 1952; *Bir Odada Üç Ayna*, İst.: Yenilik, 1956; *Ter-sine Dönen Şemsiye*, İst.: Yenilik, 1958; *Kahvede Şenlik Var*, İst.: Varlık, 1966; *Kıral Üşümesi*, İst.: Varlık, 1970; *Bay Hiç-Sonsuzluk Kitabevi*, (iki oyun) Ank.: Devlet Tiyatroları, 1981; *Önemli Adam*, Ank.: Devlet Tiyatrosu, 1983; *Oyunlar: Evin Üstündeki Bulut'tan Önemli Adam'a*, İst.: YKY, 1998.

Deneme: *Geçmişle Gelecek*, İst.: Çağdaş, 1978; *Denemeler, Konuşmalar: Geçmişle Gelecek ve Başka Yazılar*, İst.: YKY, 1998.

Çeviri: *Ağızda Bir Sevi* (P. Eluard), İst.: De, 1964; *Çeviri Şiirleri* (C. Baude-laire, P. Eluard), İst.: Cem, 1991.

Kaynaklar: BF (25 Haziran 1999; eşi Münire Aksal'dan); Necatigil, *İsim-ler*, 31; M. Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İst., 1960, s. 22; Alangu, *Hikâye ve Roman*, II, 419; O. Akbal, *Şair Dostlarım*, İst., 1964, s. 63-68; V. Günyol, *Dile Gelseler*, İst., 1966, s. 213; Karaalioğlu, 37; Kurdakul, *Söz-lük*, 49; M. Kutlu, "Aksal, Sabahattin Kudret", *TDEA*, I, 95; Özkırımlı, *TEA*, I, 79-80; D. Hızlan, "Şiirde Ezgisel Bir Aydınlik Ararım" (söyle-şi), *Gösteri*, S. 6 (Mayıs 1982); M. Uyguner, "Yok Olan, Batan Bir Kent", *Cumhuriyet Kitap*, 30 Aralık 1993; İ. Enginün, "Sabahattin Kudret Ak-sal'ın Tiyatro Eserleri", *Türk Kültürü Araştırmaları*, S. XXXII/1-2 (1994), s. 125-142; S. Gümüş, "Sabahattin Kudret Aksal'ın Suskusundan Gelen Gücü", *Kitap-lık*, S. 33 (Yaz 1998), s. 243-244; M. Celâl, "Şiir Okuma Notla-rı", *Varlık*, S.1062 (Mart 1996); M. Uyguner, "Sabahattin Kudret Aksal'ın Öykücülüğü", *Varlık*, S. 1088 (Mayıs 1998); Ö. Lelesiz, *Türk Edebiyatında Öykü*, c. II, İst., 1998, s. 481-500; İ. Enginün, "Sabahattin Kudret Aksal'ın Hikâyeleri", *Türk Dili*, S. 575 (Kasım 1999); C. Süreya, *Toplu Yazılar*, c. I, İst., 2000, s. 237-238; M. Uyguner, *Sabahattin Kudret Aksal: Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler*, İst., 2000.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY

*Öykülerin Yer Aldığı Kitaplar**

Gazoz Ağacı (Varlık Yayınları, 1954): Gazoz Ağacı

Yaralı Hayvan (Varlık Yayınları, 1956): Yaralı Hayvan • Saatler

Gazoz Ağacı / Yaralı Hayvan; “Birkaç Öykü Daha” bölümü (Cem Yayınevi, 1983): Soyut Oda

Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan ve Ötesi; “Birkaç Öykü Daha” bölümü (YKY, 1994 [Haz. SÖ]): Vav’lar • Ev ve Ölü

* Bütün öyküler Arif Yılmaz’ın *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler* adıyla hazırladığı eleştirel basımdan alınmıştır (YKY, 2005)

